

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

DOMÁCÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Homeschooling

Vedoucí práce: MgA. Milena Válková Ph.D.

Vypracovala: Lenka Moravová

České Budějovice, 2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 12. 12. 2012

Podpis studenta

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce MgA. Mileně Váľkové Ph.D. za pomoc, cenné rady a připomínky, které mi poskytovala v průběhu zpracovávání diplomové práce. Dále potom děkuji všem rodinám, které se mnou byly ochotny intenzivně spolupracovat.

ABSTRAKT

MORAVOVÁ, L. *Domácí vzdělávání*. České Budějovice, 2012. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Vedoucí práce MgA. Milena Válková Ph.D.

Diplomová práce se zabývá domácím vzděláváním. Teoretická část vymezuje základní pojmy domácího vzdělávání a charakterizuje vývoj žáka mladšího školního věku. Dále je zde rozebrána historie, vývoj a legislativa domácího vzdělávání. Poslední část popisuje domácí vzdělávání v praxi z pohledu rodiny a z pohledu institucí.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na hledání společných znaků rodin a dětí v domácí škole. Tato část se opírá o informace získané prostřednictvím rozhovorů s rodiči a pedagogy. Výsledky analýzy rozhovoru jsou zaznamenány ve vyhodnocení hypotéz.

Klíčová slova: domácí vzdělávání, individuální vzdělávání, domácí škola, socializace, psychomotorický vývoj, vývoj žáků mladšího školního věku

ABSTRACT

MORAVOVÁ, L. *Domácí vzdělávání*. České Budějovice, 2012. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Vedoucí práce MgA. Milena Válková Ph.D.

The thesis deals with homeschooling. Theoretical part defines the basic concepts of homeschooling and describes the development of a child from six to eleven years of age. There is also analysis of history, development and legislation of homeschooling. The last part describes the practice of homeschooling from the perspective of the family and the institutions.

Practical part of the thesis is focused on the search for common characteristics of families and children in homeschooling. This section is based on information obtained through interviews with parents and teachers. Analysis results are reported in the interview evaluation of hypotheses.

Keywords: home education, individual education, homeschooling, socialization, psychomotor development, development of primary school pupils

Obsah

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Vymezení pojmu	11
1.1 Domácí vzdělávání	11
1.2 Rodina	12
1.3 Socializace	13
2. Vývojová fáze mladšího školního věku	16
3. Individuální prvky domácího vzdělávání v historii výuky a výchovy	19
3.1 Kultura staré Indie	21
3.2 Kultura starého Egypta	22
3.3 Kultura židovská	23
3.4 Kultura starého Řecka	24
3.5 Kultura starého Říma	26
4. Počátky a vývoj školství	28
5. Vývoj domácího vzdělávání po vyhlášení povinné školní docházky	29
6. Domácí vzdělávání ve světě	33
6.1 Amerika	33
6.2 Velká Británie	34
6.3 Německo	35
7. Legislativa 1. a 2. stupně domácí školy v České republice	36
8. P očet dětí v domácí škole v ČR	41
9. Domácí vzdělávání v praxi	43
9.1 Z pohledu rodiny	43
9.1.1 První krok – důvod k domácímu vzdělávání	43
9.1.2 Druhý krok – zhodnocení vlastních možností	44
9.1.3 Třetí krok – hledání informací	45
9.1.4 Čtvrtý krok - oficiální přihlášení do domácího vzdělávání	45

9.1.5	Samotná organizace výuky - běžný den v domácí škole	46
9.2	Z pohledu institucí	47
9.2.1	MŠMT	47
9.2.2	Kmenové školy	48
9.2.3	Dobrovolné organizace	48
PRAKTICKÁ ČÁST		50
10.	Úvod do praktické části	50
11.	Hypotézy	51
12.	Popis výzkumu	52
13.	Děti vzdělávané v domácím prostředí z pohledů rodičů (matek)	54
13.1	Vackovi	54
13.2	Novákovi	60
13.3	Strakovi	65
13.4	Tůmovi	71
13.5	Kubalovi	77
13.6	Vodovi	81
14.	Vyhodnocení hypotéz	86
15.	Děti vzdělávané v domácím prostředí z pohledu učitelů	91
15.1	Paní učitelka Valová	91
15.2	Paní učitelka Němcová	92
15.3	Paní učitelka Zajícová	93
15.4	Paní učitelka Slaná	93
16.	Závěr	97
17.	Seznam použitých zdrojů	99
17.1	Použitá literatura	99
17.2	Internetové zdroje	103
18.	Seznam příloh	1
18.1	Kompletní rozhovory	1
18.1.1	Vackovi	1
18.1.2	Novákovi	14

18.1.3	Strakovi.....	26
18.1.4	Tůmovi.....	40
18.1.5	Kubalovi	50
18.1.6	Vodovi	58
18.2	Příspěvek Marcely Rackové do časopisu OBČASNÍK	68
18.3	CD – Audio záznam z rozhovorů	72
18.4	Žádost o povolení individuálního vzdělávání (1. stupeň ZŠ)	73
18.5	Žádost o povolení individuálního vzdělávání (2. stupeň ZŠ)	75

Úvod

Diplomová práce se zabývá hledáním společných znaků rodin a dětí, které se rozhodly pro domácí školu na prvním stupni základního vzdělávání, nebo pro druhý stupeň v rámci prodlouženého experimentu.

Téma své diplomové práce, jsem si zvolila především z toho důvodu, že mě tato alternativa velice zajímá. Od malička jsem věděla, že podobná alternativa vzdělávání existuje. Zнала jsem rodinu, která bydlí ve stejné vesnici jako já a která své děti takto vzdělává. Osobně jsem však s nimi nikdy do kontaktu nepřišla. Věděla jsem pouze, že všechny děti dosahují velice dobrých výsledků. Na konci studia na vysoké škole jsem ale zjistila, že jsem se o tomto individuálním vzdělávání příliš nedozvěděla. To mě motivovalo k tomu, zaměřit se ve své závěrečné práci právě na toto téma a dozvědět se více o celém jeho systému. Lákalo mě i podívat se na celou problematiku z pohledu budoucí učitelky a třeba se i inspirovat do mé budoucí pedagogické praxe.

Další z důvodů bylo i překvapivé zjištění, že toto téma vyvolává u mých přátel, kteří nemají s pedagogikou co dočinění, veliký zájem a podnět k diskusi. Nejen ženy, ale i muži chtějí znát můj názor na domácí vzdělávání, nejvíce je zajímá socializace těchto dětí, jejich výsledky a dále důvod k rozhodnutí rodin pro domácí školu. Na tyto otázky jsem chtěla najít odpovědi a osobně se potkat s dětmi, které podobným vzdělávacím systémem prošly. Myslím si, že v současné době už široká veřejnost chápe tento pojem, avšak pro její menší rozšířenost jsou názory a informovanost o domácím vzdělávání okolí často velmi zkreslené.

V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy související s touto problematikou a jsou zaznamenány vývojové fáze mladšího školního věku. V další části je zachycena historie domácího vzdělávání, která je členěna do čtyř hlavních kapitol. První je spojena se vznikem člověka a existence individuálního vzdělávání v dávných kulturách, druhá popisuje vývoj této alternativy po 17. století, třetí kapitola zachycuje vznik domácího vzdělávání v dnešní moderní podobě v Severní Americe a některých zemích Evropy a poslední, čtvrtá část, zaznamenává cestu uzákonění

domácího vzdělávání v české legislativě. Konec teoretické části je dovršen popisem celého procesu domácího vzdělávání v praxi a rozdělen z pohledu rodin a institucí.

V praktické části byly stanoveny hypotézy. Bylo popsáno několik případových studií, přičemž cílem bylo zaznamenat a najít společné znaky rodin a dětí v domácí škole. Formou rozsáhlých rozhovorů či písemné korespondence bylo prozkoumáno několik rodin z celé České republiky. Účelem bylo poznat blíže rodiny s dětmi, pochopit jejich rozhodnutí a zaznamenat jejich názor na domácí školu. Výzkum byl vyhodnocen a byly vyvozeny závěry, které jsou k nahlédnutí v praktické části v podobě vyhodnocení hypotéz.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení pojmu

1.1 Domácí vzdělávání

Za synonymum domácího vzdělávání (dále DV) je označováno rodinné vzdělávání. Též je často nazýváno jako domácí škola (dále DŠ). Je to jiný způsob poskytování základního popř. středního vzdělání, než na který jsme zvyklí z klasických státních škol. Žák je totiž na základě rozhodnutí rodičů vzděláván v domácím prostředí vlastními rodiči nebo rodiči spolupracujícími v rámci svépomocné skupiny. Do tzv. kmenové školy dochází pouze skládat státem předepsané zkoušky. Hlavním důvodem velkého rozvoje této formy vzdělání je nedůvěra vůči veřejnému školství. John Holt, příznivce DŠ, např. upozorňuje na velké množství základních znalostí, které školy po svých žácích požadují a nutí je se učit danou látku bez většího zájmu či dokonce odporu. *„Školy by měly být místem, kde se děti učí to, co chtějí nejvíce vědět, místo toho, o čem se my myslíme, že by vědět měly. Dítě, které chce něco vědět, si to pamatuje a používá to, když se to naučí. Dítě, které se něco učí proto, aby potěšilo nebo uklidnilo někoho jiného, to zapomíná v okamžiku, kdy pomine ona potřeba někoho potěšit nebo ono nebezpečí, že ho neuklidní. Proto děti rychle zapomínají až na malou část všechno, co se ve škole naučily.“* (Holt, 1994, s. 152), (Průcha, Walterová, Mareš, 1995)

Častým argumentem této alternativy je nedostatečná socializace dětí, které jakoby v tomto systému zůstávají stranou. *„Při soukromém vyučování snadno vypozerujeme, že dítě jaksi předčasně stárne a v tom je chyba; dětský duch nejlépe se udržuje mezi dětmi; proto děti po této stránce tak rády do školy chodí.“* (Masaryk, 1990, s. 61) Dále se Masaryk, po stránce sociální, zmiňuje o škole jako o instituci, která by měla pracovat demokraticky, avšak pro ekonomickou nerovnost žáků a rodin není podmínka demokracie splněna. Tvrdí však, že škola vytváří rovnost ve výchově a vyučování. (Průcha, Walterová, Mareš, 1995)

1.2 Rodina

Atmosféra prostředí v rodině se školními a dospívajícími dětmi je hodně ovlivněna rodiči a jejich postojem ke školním výsledkům svých ratolestí. Zajistit dětem dobré vzdělání je rozhodně nejlepší investice a nejcennější vklad do jejich budoucího života. (Matoušek, 2003)

Michal Semín (2002) se ve svém díle: *Katolická domácí škola* zmiňuje o procesu oslabování práv rodiny, ke kterému přispívá také státem řízená škola, která podle něj ztratila, či od svého počátku vůbec neměla katolický charakter. Laické, či neutrální školy, o kterých hovoří, se odvracejí od náboženských základů výchovy a nesplňují důležité kritérium, totiž že náboženství má být principem, který proniká veškerou školní výukou a ne pouze jedním z mnoha předmětů ve výuce.

Holt (1995) se domnívá, že rodiče nepotřebují děti motivovat k učení tím, že je budou podbízet, uplácet je, či je zastrašovat. Vše, co je podle něj potřeba, je pouze vnést do procesu vzdělávání tolik světla, kolik jenom rodiče dokážou. Poskytnout jim tolik pomoci a vedení, kolik potřebují a zároveň žádají naslouchat jim s porozuměním, když se jim chce mluvit a potom jen uhnout z cesty a důvěřovat, že zbytek dojdou samy.

Dále se tento obhájce a příznivce domácího učení domnívá, že je tato alternativa dobrá i pro to, že odstraňuje podle něj „Tři kameny úrazu“

- strach z nudy (pro vysvětlení lze zmínit: ve školách časté opakování věcí už dávno známých nebo učení se bez pocitu smysluplnosti a užitečnosti)
- strach ze selhání (dítě považuje běžnou chybu za velký osobní propad)
- strach z nepochopení (především ze strany učitele). (Holt, 2004)

Podle Cipra (1984) nepokrývá celou oblast výchovného působení pouze rodina a škola. Důležitou úlohu zde hraje i třetí proud výchovných vlivů, které se uplatňují ve volnočasových aktivitách dětí.

1.3 Socializace

Socializace je celoživotní proces. Jedinec si osvojuje specifické lidské formy chování a jednání. Učí se komunikaci, vytváří si hodnoty, poznatky a znalosti o dané kultuře. Socializace vzniká při sociálním učení, komunikaci, interakci a při nátlaku. Matoušek (2003) ji člení do tří etap.

1. Etapa – Dítě se identifikuje s matkou. Získává pocit bezpečí a stabilitu vztahu.
2. Etapa – Dítě se snaží osamostatnit. Chce najít své místo v síti sociálních vztahů.
3. Etapa – Dítě se začleňuje do širších sociálních systémů. Jeho pozornost se přesouvá z rodiny na jinou větší sociální skupinu a vytváří si nové sociální role.

Mateřská nebo později základní škola představuje pro dítě první přechod do nového sociálního prostředí. Zde se musí podřídít novým pravidlům, odlišným, než na které bylo dosud zvyklé. V tomto momentě můžeme zjistit, jak velká a dostatečně funkční je psychologická výbava dítěte v jiném než rodinném prostředí.¹

Socializace je každodenní aktivita jedince. Odehrává se v rodině, ve škole, ve skupině přátel a vrstevníků nebo v práci. Ve škole má přitom velmi specifickou podobu. „*Žáci se musejí přizpůsobovat podmínkám institucionalizované výchovy a vzdělání, naplánovanému - kurikulu i požadavkům učitelů, což přináší některým žákům problémy a klade nároky na profesionalitu i lidské vlastnosti učitelů.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 202)

¹ Poznámka autorky: Při našem šetření jsme se setkali s dětmi, které podle jejich rodičů nebyly dostatečně připraveny k navazování nových vztahů. Děti měly často velmi introvertní povahu, o dětský kolektiv nejevily téměř žádný zájem a navazování sociálních kontaktů pro ně bylo velice obtížné. I z těchto důvodů se rodiče rozhodovali pro domácí vzdělávání. Jak uvedla paní Nováková v rozhovoru, po absolvování 1. stupně v domácí škole se její introvertní syn do státní školy adaptoval naprosto bez problému.

Somr (2009) uvádí, že socializace má pro člověka obrovský význam a je nepostradatelná při schopnosti společenské existence a života uvnitř společnosti. Jedinec, u kterého neproběhne tento proces, má často deviantní chování, které je za pomoci resocializace v nápravných zařízeních odstraňováno.

Obecně se uznává, že na formování dětské psychiky od nejmladšího věku má podstatný vliv především rodina, která je začleněna do všech tří typů prostředí (mikroprostředí, mezoprostředí a makroprostředí). Vyšší vzdělání rodičů, lepší úroveň škol, příznivější ekonomické a kulturní podmínky podporují rozvinutí intelektových schopností dítěte, osvojování si vědomostí, dovedností a vytváření větší motivace k učení. Naopak sociokulturní nerozvinutost rodiny a prostředí vývoj dítěte ztěžuje. Souhrnně lze hovořit o rodinách podnětných a nepodnětných. (Matoušek, 2003)

http://skolniuceni.cz/PDF%20soubory%20a%20texty/dist.text-I-obecna_psychologie.pdf

Podle Georga Herberta Meada osobnost neexistuje mimo společnost. Nezbytné jsou v tomto ohledu interakce a sociální kontext, v rámci kterého je osoba neustále produkována a reprodukována. Podle něj je socializace dvoufázový proces. V první fázi je dítě schopno hrát si na „PLAY“, vyšší stupeň, kdy se tato schopnost rozvine ve schopnost zapojit se do hry, označuje termínem „GAME“. V prvním typu hry *play*, které probíhá kolem pátého roku dítěte, přijímá signifikantní roli. Hraje si samo, setkává se s klíčovými osobami a imaginativními postavami. Tím se učí hrát svou roli ve společnosti a utváří si pocit vlastního já. Ve druhé fázi mezi osmým a devátým rokem života dítěte v typu hry *game* má hra už více hráčů. Dítě se učí pravidla hry a různé pozice ostatních hráčů. Fáze *game* zahrnuje znalost okolí, kontextu, umění předvídat, co druzí udělají a schopnost vcítit se do ostatních hráčů. (Kubátová, 2009)

Jiří Prokop (2001) si ve svém díle „*Školní socializace*“ pokládá otázku, proč se tak málo učitelů a vychovatelů obrací během své učitelské praxe o pomoc k těm nejbližším, tedy k rodičům svých žáků. Z výsledků z různých sociologických výzkumů můžeme obecně konstatovat, že rodiče ze středních vrstev jsou schopni své touhy a přání, tedy aby jejich dítě prospívalo, proměnit svou výchovou užívanou v rodinném prostředí ve skutečnost.

Může se zdát, že jsou rodiče v některých očích veřejnosti viděni v rolích pedagogů. V současné praxi můžeme zaznamenat několik způsobů realizace této činnosti. My se zde zaměříme pouze na jednu z nich a tedy na domácí vzdělávání. (Prokop, 2001)

2. Vývojová fáze mladšího školního věku

Tato etapa začíná zpravidla mezi 6/7 rokem, mezníkem je vstup do školy a končí, když se u dítěte začínají objevovat první příznaky blížícího se pohlavního dospívání, tedy mezi 11/13 rokem života. Mladší školní věk představuje klidovou etapu vývoje. Bývá označován jako věk střízlivého realizmu. Školák se postupně zaměřuje na realitu. Touží poznat a pochopit okolní svět takový, jaký skutečně je, proto mají děti v tomto věku velkou zálibu v dětských encyklopediích. (Fürst, 1997)

Tělesný a pohybový vývoj

V tomto období by mělo být dítě zcela samostatné. Stále pokračující růst se v závěru období urychluje. Dívky jsou vyšší, hmotnější a lepší v jemné motorice. Chlapci zase vynikají ve fyzické zdatnosti. Dítě sílí a stává se odolnější vůči nemoci. Pohyby v jemné i v hrubé motorice jsou přesnější, rychlejší a koordinovanější. Velký vliv na pohyb má především účast dítěte ve výuce tělesné výchovy a aktivita ve sportovních kroužcích. Celé období si dítě osvojuje a procvičuje proces psaní, který se na konci období zautomatizuje. (Kouba, 1995)

Vývoj poznávacích procesů

- Vnímání – dítě nevnímá věci pouze v celku, ale prozkoumává je do detailů. Při odhadech vzdálenosti se více opírá o zrak a je méně závislé na pohybech vlastního těla.
- Pozornost – škola po dítěti požaduje schopnost soustředění. Ze začátku období je značně omezená.
- Paměť – zprvu převládá neúmyslná epizodická paměť a až později se přidává sémantická. Paměť se rychle zdokonaluje a stále častěji se začíná uplatňovat záměrné zapamatování.
- Představy a fantazie – dítě je schopné vybavit si dřívější vjemy. Představy mohou být velmi detailní a živé, v závěru období však mizí.

- Myšlení – do 7-8 roku převládá myšlení názorné, poté nastává etapa konkrétního myšlení, v němž dítě operuje s představami, které mu nahrazují skutečné pojmy. Je velmi zvědavé, má zálibu v tajemnu a záhadách, myšlení je nekritické, tudíž velmi důvěřivé a snadno zneužitelné.
- Citový vývoj – školní děti jsou schopny své pocity kontrolovat a regulovat podle okamžité situace. Ve fázi raného mládí se více uplatňují vyšší city intelektuální, estetické nebo mravní cítění. (Vágnerová, 2012)
- Sociální vývoj - je považován za rozhodující stádium. Perioda raného mládí je dobou, kdy se vyvíjí pocit pro dělbu práce a pro spravedlivé šance. Dítě touží po činnosti s jinými a vedle jiných. Dostává se do jiného sociálního prostředí, opouští úzký kruh rodiny a zkouší navazovat nové kontakty s vrstevníky ze školy. Vztahy mezi spolužáky jsou na začátku školní docházky slabé, povrchní a krátkodobé. Vzniklá přátelství jsou situačně podmíněna. V závěru tohoto období však vznikají přátelství, která jsou založena na vzájemných sympatiích mezi stejným pohlavím. Chlapci a dívky se dočasně od sebe vzdalují, upřednostňují kontakty s jedinci téhož pohlaví, k opačnému pohlaví bývají kritičtí. Vztahy ve vrstevnické skupině se vnitřně diferencují. Dominantní postavení získávají děti fyzicky zdatné a obratné. Pro dítě je na začátku období nejdůležitější autorita učitele, který klade na dítě nové požadavky a úkoly. Očekává od něj přiměřenou pracovní motivaci, schopnost soustředění a utlumení spontánní pohyblivosti (sedět v klidu, nesmět si hrát). Všechny tyto faktory a nové kontakty mohou vyrovnávat mnohá omezení a zvláštnosti rodinného prostředí. V očích dítěte ztrácejí rodiče svou předimenzovanou velikost a význam a objevují se nové osoby, na které v této fázi děti soustřeďují svou pozornost. Děti na konci období zaujímají vůči rodičům a celkově dospělým osobám kritický postoj. (Fürst, 1997), (Vágnerová, 2012)

Erik Erikson považuje tuto periodu raného mládí za významný mezník v životě dítěte. Vývoj osobnosti je podle něj vázán na biologické, společenské, kulturní a historické faktory ovlivňující vývoj dítěte. Na každém stupni vývoje

musí jedinec vyřešit základní psychologický rozpor. Po jeho vyřešení získává
ctnost a pokračuje v rozvoji osobnosti. Člověk se tedy podle něj vyvíjí celý
život.

Psychoanalytické konflikty podle Eriksona

1. Důvěra x nedůvěra– (0 – 1 rok)
2. Autonomie x pocit studu– (1 – 1,5 roku)
3. Vlastní iniciativa x pocit viny - (1,5 – 3 roky)
4. Vlastní snaživost x méněcennost – (3 – 6 let)
5. Identita x nejistota – (6 – 12 let)
6. Vlastní totožnost x intimita – (12 – 18 let)
7. Generativita x stagnace – (30 – 45 let)
8. Integrita x strach ze smrti – (45 – 65 let)

2

(Vágnerová, 2012)

²Poznámka autorky: V této kapitole je popsána pouze vývojová fáze mladšího školního věku –
prvního stupně, tedy oboru mého studia. Starší školní věk vývojové fáze jsem záměrně vynechala.
Jednak by byla práce příliš obsáhlá a zároveň starší školní věk není pro můj obor stěžejní.

3. Individuální prvky domácího vzdělávání v historii výuky a výchovy

Když bychom chtěli nahlédnout do historie domácího vzdělávání a postihnout celý jeho vývoj, je nejprve nutné tento pojem vysvětlit a striktně vymezit. Existuje totiž několik variant, jak člověk DV může chápat.

V širším slova smyslu bychom mohli tvrdit, že je to v naší kultuře vlastně velmi rozšířený termín s tradicí jistě delší než vzdělávání ve školách. Mohli bychom ho spojovat se vznikem lidské společnosti, která byla postavena na výchově a komunikaci, kdy se lidé mezi sebou dorozumívali, předávali si své zkušenosti a poznatky ze života, které zkvalitňovaly jejich dosavadní životy a byly důležité pro jejich přežití. Tyto dřívější hodnoty se rozhodně neslučovaly s hodnotami současnými. Samozřejmě, že změnou doby se měnila i struktura obsahu, cíle, metody i motivy tohoto způsobu vzdělávání. Bezesporu však můžeme tvrdit, že v pravěku, starověku, či středověku byl hlavní zájem všech rodičů či příbuzných, naučit své potomky obstarat si potravu ať už lovem, zemědělstvím nebo řemeslem. Takovéto vzdělávání většinou probíhalo v úzkém nebo širším rodinném kruhu, nebo u člověka zabývajícího se danou činností. (Nitschová, 2000)

Na raných vývojových stupních prvobytně pospolné společnosti lidé společně žili a pracovali na společném majetku. Výchova se tehdy odvíjela od charakteru celé společnosti, lze proto usuzovat, že výchova všech dětí byla stejná a beztřídní. Všichni se věnovali všemu, protože neexistovala různost povolání. Co však bylo ještě před kmenovou společností striktně rozděleno, byla tzv. přirozená dělba práce. Ta diferencovala rozdílnou výchovu děvčat a chlapců, která probíhala v domácím prostředí rodiny. Chlapci se učili především vyrábět zbraně a užívat je při lovu a děvčata se věnovala hlavně domácím pracím. Proto velký a možná i rozhodující podíl zde hraje výchova pracovní. (Štverák, 1988)

Podle Cipra (1984) zde byla doba přípravy na vstup mezi dospělé ženy a muže jedna z nejkratších. Ve svém díle: Průvodce dějinami výchovy, uvádí rozdílné

osamostatňování a schopnosti dětí z různých národů. Hra, která neměla větší hranice s prací, byla velmi důležitou součástí výchovy. Podobně tomu bylo i u tance, který měl navíc funkci rituální. Velkou úlohu v primitivní výchově dětí hrálo slovní poučení, které společně s názorným příkladem bylo jediným prostředkem k přenášení zkušeností a vědomostí.

Další stádia výchovy spojená s vyspělejší civilizací, zejména výchova rozumová, která se soustředila na společenské a přírodní jevy a výchova mravní, která se opírala o náboženství, určovala způsoby adaptace jedince v daném společenství. Do této doby lze říci, že lidé žijící v takovéto společnosti byli všestranně rozvinuti. Všichni měli stejné možnosti a povinnosti. To se však změnilo s dalším rozvojem výrobních sil. Jak uvádí Štverák, vše vedlo ke vzniku společné práce. Společně s tím pak došlo i k oddělování duševní práce od tělesné. „současně s narůstáním sociální nerovnosti dochází k rozdělení společnosti. V době přechodu od primitivního zemědělství k pastevectví, od matriarchátu k patriarchátu, vzniká soukromé vlastnictví. (Štverák, 1988)

Se vznikem klínového písma, které se objevilo kolem roku 3000 př. n. l., se dostáváme ke smyslu DV, které můžeme chápat v poněkud užším slova smyslu než dosud. Lze ho chápat a spojovat s vyšší společností, kdy se lidé v dřívějších dobách začali systematicky učit číst a psát. Tomu ovšem předcházelo období vzniku písma, zaznamenávání písemností a šíření písma. Doba, kdy se ustálené zkušenosti přeměnily na tradice, které byly fixovány do vyprávěných a zpívaných příběhů tak, aby byly dobře zapamatovatelné. Mluvíme o etapě, kdy se tato tzv. orální kultura, produkovaná různými zpěvy a pořekadly, přeměnila na písemnou podobu eposů. Tyto první písemné záznamy můžeme charakterizovat jako zhuštěný obraz práce a životních návyků lidu a zvláště pak jejich hrdinů. Mezi nejstarší a velmi známý epos světové literatury řadíme Epos o Gilgamešovi, který sahá svými počátky do konce třetího tisíciletí před naším letopočtem. (Cipro, 1984)

Podle Cipro (1984) jsou dějiny výchovy nesouměrné a vývojově nerovnoměrné. Některé země Evropy byly ve stejnou dobu ve vyspělosti naprosto rozdílné. Historické

prameny nám poskytují poměrně jasný obraz o dávné kultuře různých vyspělých civilizací a rozhodně stojí za zmínku alespoň některé z nich.

3.1 Kultura staré Indie

Kultura staré Indie trvala přibližně dva a půl tisíce let a lze ji dělit na periodu védickou, buddhistickou a neobráhmskou. Celá indická kultura vychází z ideologie posvátné knihy zvané Védy. V indické společnosti, rozdělené na kasty, se vzdělání původně dostávalo pouze kněžím (bráhmanům). Postupem času se vzdělání dočkaly i kasta vojáků (kšatrijů) a kasta obchodníků (vaišjů). Lidé manuálně pracující, patřící také do své specifické kasty, mohli získat vzdělání jen výjimečně. Jednotlivá stádia vzdělávání nebyla ostře vymezena, jako to bylo u jiných dávných kultur. Zde bychom mohli hledat kořeny domácího vzdělávání. Cipro ve svém díle: Průvodce dějinami výchovy uvádí, že první větší etapa vzdělání spočívala v rodinné výchově. Úkolem rodiny ale nebylo pouze děti naučit základním hygienickým návykům, mravnímu chování a interakci s ostatními, jak by v současné době asi bylo zvykem, ale navíc je naučit číst, psát a počítat. Po osmi letech v domácí škole pak budoucí bráhman vstoupil do učení k učiteli, kšatrija pak v jedenácti a Vaišja až ve dvanácti letech. Učení, které trvalo osm až devět let, spočívalo především v recitaci posvátných knih, fonetice, gramatice a prozodii. V kultuře staré Indie existovaly tři typy organizace výuky: první typ výuky spočívá v tom, že žák chodí za učitelem do jeho domu, druhý, kdy učitel učí mimo svůj dům a třetí typ, kdy žák navštěvuje různé učitele. (Cipro, 1984)

Staroindická kultura byla hodně ovlivněna érou Buddhismu a džinismu. Džinismus bychom mohli charakterizovat odevzdaností, ke které vedly tři cesty. Pravá víra, pravé vědění a správné chování. Buddhismus zase vyzdvihoval morální hodnoty, zmiňoval dobro, lásku, soucit, nenásilnost, svobodu a snášenlivost. Upřednostňoval individuální oproštění od vášní vedoucí až k tzv. *Nirváně*. (Štverák, 1988)

Už zde můžeme pozorovat jistou proměnu podoby individuálního vzdělávání. Těžiště výuky nejprve spočívalo v rodině a vyučujícími byli rodiče, zejména otcové, později se ve vyšších společenských vrstvách přesouvá odpovědnost na

cizího člověka, a to učitele. Průběh vyučování zůstává individuální. Tato forma výuky ostatně probíhala i v tehdejších školách. Učitel se v dané chvíli věnoval pouze jednomu žákovi nebo malé skupince. Na stejném principu bylo vzdělání praktikováno až do dob Komenského, který zavedl hromadné vyučování. (Follerová, 2006)

3.2 Kultura starého Egypta

Egyptská kultura trvala zhruba od 3. tisíciletí do 4. století př. n. l. Výchova zde zaujímala velice důležité místo. Mít syna znamenalo pro každého Egyptána přímo náboženský příkaz. Žáci, tedy chlapci, byli vychováváni a k Ma'at, tedy k pravdě a řádu. V podstatě znamenal ovládat se, přijímat mlčenlivě – tedy se souhlasem svůj úděl, nepodléhat vášním a chovat se skromně a ukázněně. Velký důraz zde byl kladen na paměť. Cipro ve své knize zmiňuje dialog mezi otcem a synem, kdy otec lpí na tradiční metodě memorování, zatímco syn obhajuje svobodnější způsob učení. Abychom tento spor pochopili, je si třeba uvědomit, že ve starých civilizacích byla paměť hlavním nositelem informací. Dětská paměť pracuje daleko efektivněji než u dospělého člověka. Učitel si vlastně mohl vybrat. Buď mohl vštípit malému dítěti text, jehož obsah žák nechápal a v pozdějších letech, kdy dítě k němu dozrálo s ním pracovat, nebo počkat do věku, kdy žák text pochopí, ale tím i promarnit nejvhodnější dobu pro pamětné osvojení textu. (Cipro, 1984)

Z dochovaných dokumentů je znatelné, že tehdejší učitelé si byli vědomi toho, že vychovávat znamená vštěpovat lásku. Nicméně i trestu se nevyhýbali a používali ji také jako jednu z metod výchovy. Po celých dva tisíce let se řídili pravidlem, že menší trest, který se uloží ihned je daleko efektivnější, než velký, krutý trest uložený později. (Cipro, 1984)

Vzdělání v tehdejších dobách rozhodně nebylo pro každého. Úplného vzdělání se dostalo pouze vladařům a kněžím. Nižší třídy společnosti jakožto královští úředníci či písaři se musely spokojit se vzděláním podstatně nižším. Úkolem školy bylo vychovat jedince k bezpodmínečné oddanosti státu. Jednotlivé vzdělání

bylo vyjádřené druhem písma, které různé vrstvy používaly. Jistá sociální mobilita však v dané společnosti možná byla. (Cipro, 1984)

Kultura starého Egypta byla založena na principu jednoduchosti, strohosti v důrazu na sebeovládání a určité potlačení individuality. (Cipro, 1984)

3.3 Kultura židovská

Hebrejská kultura se svým svérázným příspěvkem do dějin výchovy zaujímá významné místo. Je totiž první kultura, která začala vyznávat monoteistické náboženství a její výchovný systém ovlivnil řecko - římskou a později i křesťanskou výchovu. Tato výchova neuznávala jako nejvyšší autoritu stát, ani náboženství, nýbrž boha Jehovu. Na základě osobního spojení dítěte s bohem docházelo ke snaze o kvalitnější vzdělávání dětí, tedy o individuální přístup. Její těžiště bylo právě v rodině. Můžeme říci, že chápání Židů v postavení člověka, dítěte a cena lidského života, je velice revoluční. Vzdělávání dětí bylo nedílnou součástí života židovské rodiny. Bylo zakotvené v zákoně a dostupné všem. Negramotnost a neznalost zákona se přísně odsuzovala a neomlouvala. Absolutní autoritou byl otec, který plnil funkci kněze a současně i božího zástupce v jedné osobě. Ve staré židovské kultuře škola neexistovala, proto výuka probíhala v domácím prostředí a otec byl zároveň i učitel svých dětí. Ve výchově se kladl důraz na gramotnost a mravní výchovu. Vzdělání pak bylo postaveno na zákoně božím, na dějepisu svého národa, zpěvu, tanci a elementárních znalostech jako je čtení, psaní a počty. Velký zřetel byl též kladen na řemeslo, které také vyučoval otec. Výchova se vzděláním byly diferencovány podle pohlaví dítěte. Na konci adolescence se mladík stal „synem národa“ a rodiče tak byli zproštěni další odpovědnosti. (Štverák, 1988), (Cipro, 1988)

„Zde upozorněme na skutečnost, že mnoho rodičů, kteří se dnes zapojují do domácího vzdělávání svých dětí, se hlásí ke křesťanství. Můžeme se domnívat, že židovsko - křesťanské pojetí člověka, dítěte a významu rodiny je jedním z důležitých a nezamlčitelných pilířů současného domácího vzdělávání.“ (Follerová, 2006, s. 6)

3.4 Kultura starého Řecka

Vrcholem rozvoje starověké vzdělanosti a výchovy byla bezesporu kultura starých Řeků, jež stála nikoliv na náboženských textech, jako to bylo v jiných orientálních zemích, ale na Homérově poesii *Ílias* a *Odyssea*, která byla pro Řeky stejně posvátná jako například starý zákon pro Židy nebo Korán pro muslimy (Cipro, 1984)

Starověké Řecko bylo tvořeno dvěma obcemi pod vlastní samosprávou. Nejvýznamnějšího postavení dosáhla Sparta a Atény. I přes to, že se oba celky vyvíjely odlišně, výchovné cíle měly stejné. Hlavní důraz byl v obou případech kladen na přípravu zdravých a silných jedinců, kteří měli umět řídit stát, bránit ho před nepřítelem a kontrolovat chod práce otroků. Proto je zřejmé, že vzdělávací zařízení byla určena pouze dorostu svobodných občanů. Odtud pak pochází název „*scholé*“ z latinského „*schola*“, která v překladu znamená „chvíle volného času“ (určena pro vzdělání). (Štverák, 1988)

Otroci, kterých bylo bezmála ¼ milionů, tedy 80% celé demokratické republiky, byli využíváni nejprve jen k těžké práci. Později jim však bylo umožněno, aby se postupně osvobozovali od bezprostřední produktivní činnosti a mohli se věnovat vědě, umění, státním záležitostem a obchodování. To mělo za následek vzniku protikladu mezi tělesnou a duševní prací. Vytvořily se složité společenské poměry s velkými hospodářskými a majetkovými rozdíly. (Štverák, 1988)

V řecké kultuře a výchově se poprvé objevuje svobodná individualita. Snaha vychovávat člověka politicky a mravně schopného. Zaměřuje se na rozvíjení přirozených pudů a schopností člověka. Řečtí bozi jsou prezentováni jako dokonalejší lidé v božské podobě. Jsou zvyrazňovány krásy lidského těla a cílem výchovy se stává dokonalost tělesná a duševní. Od této harmonické výchovy se pak odráží rys estetický, který se projevuje v sochařství, malířství a v hudbě. (Štverák, 1988)

Spartská výchova byla věcí veřejnou a podíleli se na ní všichni dospělí občané. Učili je chovat úctu ke starším, být zodpovědní a rozhodní. Spartská výchova byla velice tvrdá. Výsledkem byla schopnost mladistvých podrobovat se každému rozkazu bez odmluv, byli otužilí, skromní a stateční. Uměli zápasit, snášet nedostatky,

utrpení a kruté tělesné tresty, jež je čekaly za sebemenší provinění. Vyšší vzdělání, ve kterém byly zahrnuty i rozumové znalosti jako například čtení a psaní, bylo zcela zanedbáváno a odsunuto na okraj zájmu. Velký důraz byl naopak kladen na lásku k vlasti a úctě svých předků. Spartská společnost vítala jen zdravé novorozence. „Vybrání“ hoši zůstali doma do sedmi let, poté se dostali do spáru státního výchovného ústavu (Štverák, 1988)

Athénská výchova byla o poznání jiná než výchova ve spartě. Byla mnohem lidštější, opírající se o umění, vědu a vzdělání a méně závislá na státu. Kromě tradiční gymnastiky, tance a hudby, bylo naprostou samozřejmostí i čtení, psaní, počty, gramatika a kreslení. Důležitost připisovali i rodinné výchově. Kromě vlivu rodičů měl důležitou roli ve výchově a vzdělání tzv. paidagógos – často vzdělaný otrok, který chlapce doprovázel do školy, zaměstnával je hrami a podrobně je poučoval o pravidlech mravního chování. V Athénách se ženám nedostávalo žádného vzdělání. O dcery z bohatších rodin se staraly chůvy. Dívky byly vylučovány z veškerého společenského života. Dětství strávily v domě, kde se učily pouze tanci, zpěvu, hudbě a domácím pracím. Stejně jako ve Spartě, i děti v Athénách začínaly se systematickým vzděláváním v sedmi letech. Chlapci z chudých rodin se vzdělávali doma od svých otců, kteří je učili svému řemeslu. Ti bohatší nejprve docházeli za učitelem tzv. grammatistou, který jim poskytl jazykové a matematické vzdělání. Dále některé rodiny platili za kitharistu, soukromého učitele, který učil děti múzickému umění. Výuka však zahrnovala i četbu a přednes básní, různé hry, zápasení a sportovní cvičení. Kolem čtrnáctého roku chlapci začali chodit do zápasnické školy, kde se cvičili fyzické zdatnosti a obsahem byly i morálně politické besedy. Pro méně zámožné rodiny znamenal tento stupeň výchovy pro jejich syny zároveň konečné školní vzdělání. Vyšší vzdělání se podobně jako v jiných zemích dostávalo pouze těm bohatším. Ideálem starého Řecka se stal vzdělaný a odpovědný muž připraven plnit úkoly ve veřejném životě a státní správě. (Cipro, 1984)

Všeobecně platilo, že obsah vzdělání byl ponechán plně v rukou učitele. Stát žádné osnovy neposkytoval, proto docházelo k tomu, že se v každé škole učilo něco jiného. Učitel obcházel ve třídě jednotlivé žáky a s každým individuálně

pracoval. Každé dítě se tak učilo jiné věci. Tento způsob výuky vydržel až do přelomu 16. - 17. století, tedy do doby, kdy Jan Ámos Komenský a Johannes Sturm zavedli hromadné vyučování. (Štverák, 1988)³

3.5 Kultura starého Říma

Římská kultura i výchova byla dobře odlišitelná od ducha řecké vzdělanosti. Výchova měla zcela věcný, utilitaristický nábožensko-vojenský ráz. Římané nevěnovali tolik zájmu abstraktním disciplínám, ale naopak se jejich pozornost soustředila na konkrétní a praktické věci v jejich životě. Před dobytím Řecka ve 2. století př. n. l. byla výchova pouze v rukou rodiny. Oba rodiče byli do vzdělání svých dětí zapojeni. Otec učil své děti tělesným obratnostem, matka pak čtení, psaní, počítání a zpívání vlastenecko-náboženských písní. Později kolem roku 450 př. n. l. vznikly první soukromé školy. Podle vzoru řeckého vzdělávacího systému, jejíž základ postavili řečtí otroci – pedagogové, byla vytvořena nová struktura školství. Z ní později vykryštalizovaly tři stupně, které se v podstatě nezměnily a odpovídají vcelku naší koncepci školství základního (primárního), středního (sekundárního) a vysokého vzdělání. (Cipro, 1984)

V pedagogickém slovníku z roku 1938 se můžeme dočíst o domácím učiteli. Pod tímto názvem je popsáno domácí vyučování jako starobylá forma výuky. Vývíjela se tak, že rodiče, na které byl kladen prvotní výchovný a vzdělávací úkol, nebyli schopni v těchto požadavcích obstát, buď z časových důvodů nebo ze své nedostatečné přípravy a vzdělání. Proto svěřovali tuto svou povinnost domácímu učiteli, ti ovšem nenahrazovali školního vzdělání, ale jen je pouze doplňovali. Stejně tomu bylo i u Římanů. Soukromé školy navštěvovaly děti ze zámožnějších a sociálně významnějších vrstev. Co se týče vzdělání dívek, můžeme říci, že stará římská kultura k této otázce

³Poznámka autorky: Zde můžeme vidět jeden z nejdůležitějších prvků, které vyzdvihují příznivci domácího vzdělávání. Hovoříme o individuální práci se žákem, kterou rodiče v dnešním školství často postrádají, a proto volí cestu domácí školy nebo hledají jiné alternativy.

byla nejschůdnější. S výukou se jak u chlapců, tak i u dívek začalo v sedmi letech. Jejich učitel (magister) za svou práci dostával zapláceno. V jedenácti letech tato první etapa končila. Pro většinu dívek byla zároveň i poslední. Stejného vzdělání jako chlapci se dočkaly jen dívky z urozených římských rodin. Chlapci poté mohli pokračovat ve studiu gramatické školy. (Cipro, 1984), (Chlup, Kubálek, Uher, 1938)

4. Počátky a vývoj školství

S rozvojem společnosti se vzdělávání a výchova stávaly stále více uvědomělou činností. Na základě stále většího lidského hloubání a prohlubování znalostí a zkušeností, bylo nutné vypracovat výukový systém, který by umožňoval předávat zjištěné poznatky a postoje dalším generacím. (Skočovská, 2010).

Ve středověku se prostředníkem vzdělání stala církev. Vznikaly školy klášterní, které vychovávaly a vzdělávaly budoucí mnichy a školy katedrální, které byly určeny pro přípravu kněží. Tyto církevní podporované školy vzkvétaly až do 16. století, kdy se hlavním místem šíření vzdělanosti stávají města a městečka, kde se vyučovalo pouze v latině, triviu a filosofii. (Štverák, 1988), (Bůžek a kol., 2011)

V době předbělohorské bychom našli země Koruny české v kategorii vzdělání a škol na předních místech států Evropy. Po bitvě na Bílé hoře převzala moc nad školstvím opět katolická církev v duchu rekatolizace. (Smíšek, 2009)

Stále silněji se objevovaly tendence základního vzdělání pro veškerou mládež. V sedmáctém století tuto myšlenku vyzdvihuje Jan Ámos Komenský, který formuluje požadavek šestileté obecné školy. Ve svém díle *Didaktika* požaduje pro vzdělání věkovou hranici od šesti do dvanácti let. Vzdělání přirovnává k lidskosti – „*aby člověk člověkem se mohl stát.*“ (Cipro, 1984, s. 36)

Všechny tyto myšlenky se začaly realizovat až o sto let později v polovině 18. století. Tehdy nastal ve školství velký obrat za vlády Marie Terezie, kdy otevřeně prohlásila školu pro všechny časy tzv. „politikum“. Tehdy byla provedena základní reforma v rakouském školství a zavedena povinná školní docházka do triviálních škol pro mládež. Vyučovalo se zde čtení, psaní a počítání a dále pak náboženství. Církevní školy byly pod záštitou státu, který nad ním sám vykonával dozor. Samotná praxe však neodpovídala právní normě. V druhé polovině devatenáctého století došlo k reorganizaci a zdokonalení systému školství, které vyvrcholilo ve dvacátém století. (Cipro, 1984), (Follerová, 2006)

5. Vývoj domácího vzdělávání po vyhlášení povinné školní docházky

S vývojem společnosti se mění i tradiční společenské struktury. U většiny lidí se mění způsob práce a způsob jejich života. Z řemeslníků se stávají pracovníci manufaktur a později továren. Lidé se za prací stěhují do měst. Práce a výdělek na živobytí zaberou velkou část dne mimo domov. Všechny tyto změny zapříčiní i odlišné postavení rodiny ve společnosti. Stát začne mnohem více vstupovat a zasahovat do tradičně rodinných funkcí. Nevyhnutelná je samozřejmě také výchova a vzdělání dětí. I přes to, že je zavedena povinná školní docházka pro všechny děti, nadále existují i rodiny, které své děti vzdělávají doma a to buď sami, nebo častěji prostřednictvím domácích učitelů. Ve šlechtických nebo výrazně bohatých rodinách, pohybujících se v horních vrstvách společnosti, patřil tento způsob výuky k určité společenské normě. Domácí vzdělávání bylo tedy zcela běžné i v dobách po zavedení povinné školní docházky. (Morkes, 2004), (Bůžek a kol, 2011), (Holý, 2010)

Jako důkaz domácího vzdělávání nám mohou posloužit předpisy rakouské a později rakousko-uherské monarchie z 19. století, které vše legislativně upravují. Tyto úpravy pak byly platné i po celé období předmnichovské republiky. (Morkes, 2004).

Podle říšského zákona č. 62/1869 a jeho pozdější novelizace umožňovala rodičům zajistit svým dětem soukromé vyučování. Vzdělávací proces mohl být vykonáván v soukromých školách nebo v domácím prostředí. V žádné další legislativní normě monarchie není přesně stanoven a vymezen pojem soukromé vyučování. Naproti tomu domácí výuka může být chápána Nejvyšším správním soudem jako vyučování vztahující se k jednotlivým žákům nebo malým skupinám a přizpůsobení se individuálním potřebám těchto žáků. Výuka není závislá na žádných školsky zařízených místnostech. (Morkes, 2004)

Školní řád z roku 1905 upravuje podrobnosti domácího vyučování. Jeho podmínky platily i v letech předmnichovské republiky. (Morkes, 2004)

Rodičům bylo povoleno vzdělávat své děti ve věku 6 - 14 let v domácím prostředí. Na starší děti, ve věku 14 - 19 let, se již školní povinnost nevztahovaly. Po požádání byly uvolněny z povinné školní docházky do obecné školy. Rodiče byli školním řádem zavázáni k tomu, aby svým dětem zajistili odpovídající výuku podobnou jako pro povinnou školní docházku obecné či měšťanské školy. Žádné další omezení nebylo pro domácí vzdělávání stanoveno. (Morkes, 2004)

Na základě statistických údajů z roku 1906 bylo odhadnuto, že se v Čechách celkový počet dětí v domácím vzdělávání mohl pohybovat kolem 2000. (<http://www.sweb.cz/pamet-DV/vse.htm>)

Morkes (2004) ve svém díle uvádí, že bylo zakázáno shromažďovat a učit děti z více rodin bez svolení školského úřadu. Celkovou odpovědnost za úroveň vzdělání dětí byla na bedrech rodičů. Existoval úřad, který vykonával dozor pouze nad domácím vyučováním. Evidoval tyto děti a v jeho pravomocích byla i možnost kontroly jejich vědomostí. Pokud nesplňovaly požadovanou úroveň vzdělání, mohl okresní školní úřad požádat o přezkoušení a popř. zakázat domácí výuku a poslat dítě do školy veřejné. Když dítě dovršilo věk znamenající skončení školní povinnosti, muselo ještě vykonat propouštěcí zkoušku na veřejné škole.

V meziválečném období se Somr (2009) zmiňuje o problému teritoriální ohraničenosti rodin. Zde již nemluvíme o zámožných rodinách, které k domácí škole měly společenské důvody. Zmiňujeme rodiny s dětmi, které díky svému domovu se špatnou dostupností do školy zůstávaly doma, kde je učili sami rodiče. Pouze v případech, kde to sociální podmínky dovolily, opouštěly děti rodinné prostředí a péči a často odcházely za vzděláním do světa poznání.

Existence československého zákona č.72/1936 Sb. a protektorátního zákona č.308/1940 Sb. o domácím vzdělávání nám dokazuje, že i v těchto dobách byla tato alternativa možná. Dnes už bohužel nelze přesně popsat skutečnou realitu, především proto, že žádné potřebné informace vztahující se k této problematice neexistují. Dobová odborná literatura se o domácím vzdělávání téměř nezmiňuje. Morkes ve svém díle uvádí příklad z Pedagogické encyklopedie z roku 1938, která pod pojmem „domácí učitelé“ hovoří v jistém smyslu i o „domácím vyučování“. Jedním

z hlavních důvodů tohoto nezájmu široké společnosti byl podle Morkese fakt, že se v demokratickém Československu tento způsob výuky považoval za anachronismus, který do nových poměrů příliš nepasoval. Mezi další důvody řadil třeba i to, že mladý stát si kladl za svou velkou prioritu zabezpečit docházku dětí do veřejných či soukromých škol. (Morkes, 2004)

Za zmínku té doby též stojí vznik reformních proudů, které koncipovaly pokusné školy. Kladly důraz na zvědečtění, demokratizaci, na nový metodický přístup učitele, svobodné rozhodování žáků a uplatňování jejich individuálních zájmů ve výuce. Domácímu vyučování však nevěnovaly žádnou pozornost. O těchto experimentech ze stran učitelů, či pedagogických odborníků se ve svém díle zmiňuje např. Somr (2009).

I přes to, že domácí vzdělávání bylo propagováno dřívější elitou národa, např. T. G. Masaryk, který byl také vzděláván jako privatista, poválečný komunistický režim tuto možnost výuky zakázal. Po roce 1948 potřeboval držet přísnou kontrolu nad vzděláním národa, učinil tak proto definitivní konec jakýmkoliv pokusným, či alternativním školám i možnosti domácího vzdělávání. Žádná z těchto variant se totiž neslučovala se vzrůstajícím vlivem sovětské školy. Školské zákony z následujících let připouští osvobození povinné školní docházky jen v případě těžké nemoci nebo duševní či tělesné vady dítěte. Domácí vzdělávání je tedy v tomto období nepřijatelné, naopak je snaha „...vychovávat všestranně rozvíjet a dokonale připravené nové socialistické občany - dělníky, rolníky a inteligenci. Toto poslání může splnit jen škola spjatá s velkými úkoly socialistického budování a s politickým, hospodářsko-technickým a kulturním rozvojem vlasti a s její obranou. Velkému poslání socialistické školy musí odpovídat taková příprava a vzdělání učitelů, hlavních to činitelů ve školní výchově mládeže, které zajistí vysokou ideovou i odbornou úroveň jejich pedagogické práce.“
<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-31>

Hovoříme zde o zákonech z roku 1948 - Zákon o základní úpravě jednotného školství, předpis č. 95/1948 Sb, dále zákon z roku 1953 - Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů, předpis č. 31/1953 Sb., zákon z roku 1978 - Zákon o opatřeních v soustavě základních a středních škol předpis č. 63/1978 Sb. a v neposlední řadě zákon z roku 1984 - Zákon o soustavě základních a středních škol, předpis č. 29/1984 Sb.

Teprve až po 1989 se změnil přístup k domácí škole v rámci demokratizace české společnosti.

(<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-95>)

(<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1978-63>)

(<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-29>)

Mezi významné české osobnosti kultury, vědy i umění, které měly co dočinění s domácím vzděláváním a které byly vzdělávány, nebo učily své děti doma, jmenujme například Oldřicha z Dubé, smilu Flaška z Pardubic, Hynka z Poděbrad, Magdalenu Dobromilu Rettigovou, Jana Křtitele Kašpara Palackého, Karolinu světlou, Emanuela Purkyně, Julia Zeyera, Tomáše Garrygua Masaryka, Zdeňka Fibicha, Jaroslava Haška, Vladislava Vančuru, Vladimíra Neffa, Otto Wichterleho a mnoho dalších. Mezi zahraniční známé osobnosti můžeme též zařadit jména např. Christopher Paulini, Elijah Wood, Julian assange, Thomas Edison, albert Einstein.

(<http://pamet-dv.sweb.cz/data.html>)

DV vychází z nejpřirozenější výuky v rámci rodinného společenství. Jak vidíme z předešlého pátrání v historii po DV, bylo to běžné na celém světě. V Evropě se s ním, až na výjimku Německa, setkáme téměř ve všech státech. V krátkosti zde zmiňujeme pouze země, které se zasloužily o uzákonění DV a které stojí na předních místech v hojnosti této alternativy. Opakem je Spolková republika Německo, jejíž problematiku též zmiňujeme v následující kapitole.

6. Domácí vzdělávání ve světě

6.1 Amerika

Za kolébku domácího vzdělávání je často považována Severní Amerika. Počáteční impuls, který rozhybal celou záležitost s domácím vzděláváním, byl pocit nespokojenosti se školstvím, který panoval mezi rodiči amerických občanů. Lyman popisuje dvě příčiny nespokojenosti. Hovoří o špatné úrovni vzdělávání a dále o stále se více rozmáhající sociálně patologické jevy jako jsou problémy s drogami, kriminalitou, násilím, šikanou apod. (Lyman, 1998)

U vzniku domácího vzdělávání v Americe stojí hned několik jmen. První z nich je John Holt, učitel z povolání a autor několika publikací. Jmenujme jeho prvotní díla např. „*Proč děti neprospívají*“ nebo „*Jak se děti učí*“, která sice nepojednávají doslova o domácí škole, ale najdeme zde její zřetelné prvky. John Holt se zasloužil o vznik informačního centra domácí školy s názvem: *Holt Associates / Growing Without Schooling* a dále založil dvouměsíčník *Growing Without Schooling*, který lze přeložit jako Děťství bez škol. Tento časopis podporuje domácí školu a zajišťuje společnou komunikace mezi rodiči. Ve své knize „*Teach your own*“, kterou lze přeložit jako „*Učte si děti sami*“ shrnuje svůj přístup a své přesvědčení k domácí škole. (český překlad dr. Tůma). (Marvánová, 2001)

Druhé významné jméno, které též stojí u vzniku domácího vzdělávání je Raymond Moor, univerzitně vzdělaný specialista na výuku čtení, který je autorem řady publikací o domácím vzdělávání např. „*Homeschool*“, „*Home Grown Kids*“ nebo „*Home – Spun Schools*“. Tato díla jsou koncipována jako příručky pro učitele, kteří se rozhodli vzdělávat své děti sami doma. (Marvánová, 2001)

Třetím průkopníkem domácího vzdělávání je Michael Farris, advokát, který stojí v čele *Home schooling Legal Defense Association*, organizaci, která sdružuje přibližně 60 000 rodin ze Spojených států. (Kolář, 2000)

Dr. Brian Ray stojí v čele organizaci s názvem *National Home Education Research Institute*, zabývající se statistickými informacemi o homeschoolingu. Společně se svým týmem vypracoval řadu studií, která potvrzují efektivitu domácí školy. (Kolář, 2000)

Jestliže zhruba před dvaceti lety bylo domácí vzdělávání v USA nelegální, pak dnes, především díky iniciativě již zmíněných osob a organizací, je nejen tato alternativa vzdělávání povolena, nýbrž se stala i běžným systémem ve vzdělání v USA. Tato forma výuky je legální v 50 státech a celé 3 % studentů, což je 1,5 milionu dětí, se učí doma. (Kolář, 2000), (Marvánová, 2001), (<http://www.rodina.cz/clanek8995.htm>)

6.2 Velká Británie

Ve Velké Británii je z evropských států domácí školství nejrozšířenější. Na území Spojeného království je zákonem dané, že pro všechny děti ve věku 5 - 16 let je vzdělání zdarma a povinné buď ve formě pravidelné docházky do školy nebo schváleným alternativním způsobem. Legislativně ukotvené domácí vzdělávání můžeme sledovat od roku 1944. Tehdy zákon umožňoval alternativu k běžnému vzdělávání dětí ve školách. V roce 1981 došlo k jasné definici pojmu „přiměřené vzdělání“. Bylo charakterizováno připraveností dětí na život v moderní civilizované společnosti a umožnění plného dosažení jejich potenciálu. (Kolář, 2000)

Nový Zákon o vzdělávání z roku 1996 již přesně vymezuje odpovědnost rodičů za vzdělávání svých dětí. Každé rodině, která se ve Spojeném království rozhodne neposílat děti do školy, je přiřazen úředník LEA, který je povinný rodinu alespoň jedenkrát za půl roku navštívit, aby zhodnotil stav vzdělávání dítěte. Rodiče mu musí předložit písemné práce za dané období a „třídní knihu“. Svého úředníka LEA může rodina kdykoliv kontaktovat, potýká-li se s nějakým problémem týkající se vzdělání nebo výchovy. V kompetenci LEA je i možnost návrhu na zrušení domácího vzdělávání, soud pak vše prošetří a vynese verdikt. (Kolář, 2000), (Dombrovská, 2008)

6.3 Německo

V Německu bylo domácí vzdělávání přerušeno v průběhu války nacistickým režimem. Obnova domácího vzdělávání nebyla již po 2. světové válce povolena. Jeden z hlavních důvodů byl strach z možného šíření nacismu právě skrze tuto formu vzdělávání. Německá politika je považována za nejméně vstřícnou vůči domácímu vzdělávání. Striktně dbá na dodržování zákona a nepovoluje DV ani u děti s handicapem. I přes to najdeme v Německu ojedinělé případy DV, které byly povoleny místními úředníky na základě jejich pravomocné úvaze. (Kostecká, 2003)

Spolková republika Německo je jedinou evropskou zemí, kde je domácí vzdělávání ilegální činností. Na základě smlouvy mezi spolkovými zeměmi z roku 1964 existuje v celém Německu srovnatelná základní struktura systému školství. Podle nově upraveného zákona z roku 1971 je školní docházka povinná pro všechny děti od věku 10 let a trvá minimálně 9 let. Rodiče, kteří odmítnou posílat své děti do školy, porušují zákon a vystavují se právnímu postihu ze strany státu. (Kolář, 2000)

7. Legislativa 1. a 2. stupně domácí školy v České republice

7.1. 1. stupeň

Pojmy „povinné vzdělávání“ a „povinná školní docházka“ představovaly v dřívějších dobách synonyma. V úvodu Všeobecné deklarace lidských práv čl. 26, ods. 1, 2 najdeme ustanovení, že každý má právo na vzdělání a toto právo je realizováno bezplatnou povinnou školní docházkou, po dobu, která je udána v zákoně. Vzdělání má směřovat k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Ods. 3 zmiňuje, že rodiče mají přednostní právo volit druh vzdělání pro své potomky. Domácí vzdělávání (dále DV), jak ho známe dnes, tedy nebylo v České republice dlouhou dobu ukotveno v žádném zákoně. Našla se ale skupina lidí (rodičů), která se pokusila tento fakt změnit. Vše začalo 1. 1. 1997, kdy vznikla Společnost přátel domácí školy (dále SPDŠ) s předsedou Michalem Semínem. Jedná se o občanské sdružení, které se snažilo prosadit domácí školu (dále DŠ) do českého právního řádu. Hájilo zájmy a aktivity rodin vzdělávajících doma a zajišťovali je. (Flégr, 1990), (Kolář, 2000)

Od školního roku 1998/1999 byl v České republice povolen experiment domácího vzdělávání pro žáky 1. – 5. ročníku základní školy. Jeho začátky jsou úzce spjaty se SPDŠ, kdy se snažila prosadit domácí vzdělávání do českého právního řádu. V roce 1998 se uskutečnilo jednání mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy o povolení této formy vzdělávání v České republice. 26. května 1998 byla podepsána dohoda mezi MŠMT ČR a Bratrskou školou v Praze. Podpisy bylo vše stvrzeno a došlo k zahájení projektu pod názvem Domácí vzdělávání – experiment. V této první projektové vlně bylo přihlášeno 33 dětí z 25 rodin, a to prakticky z celé republiky. Tato smlouva povolila domácí vzdělávání ve formě pětiletého experimentu od 1. 9. 1998. Po vypršení této lhůty byl experiment ještě na dva roky prodloužen. Pokusného ověřování se zúčastnily tehdy tři školy:

- Bratrská škola v Praze (od školního roku 1998/1999)
- Církevní základní a mateřská škola J. a. Komenského v Liberci (od školního roku 1998/1999)

- Základní škola v Ostravě Vyškovicích (od školního roku 1999/2000).
(Kolář, 2000)

Od 1. ledna 2005 je domácí vzdělávání uzákoněno jako jedna z forem individuálního vzdělávání pro žáky prvního stupně základní školy (žák si v domácím vzdělávání plní povinnou školní docházku). Všechny podmínky pro povolení, průběh a zrušení individuálního vzdělávání, včetně hodnocení individuálně vzdělávaných žáků jsou k nalezení v § 41 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

(Katzová, 2008), (http://www.letohradska.cz/domaci_vzdelavani.htm)

Základní pravidla a podmínky pro domácí vzdělávání na 1. stupni podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy:

1. O povolení individuálního vzdělávání žáka rozhoduje ředitel školy. Na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka lze povolit individuální vzdělávání pouze žákovi prvního stupně základní školy.
2. Žádost zákonného zástupce o individuální vzdělávání musí splňovat všechny náležitosti, které jsou popsány v § 41 zákona č. 561/2004 Sb.
3. Ředitel školy individuální vzdělávání povolí pouze v případě, že rodina splňuje všechny čtyři požadavky a tedy že:
 - a) jsou dány závažné důvody pro individuální vzdělávání,
 - b) jsou zajištěny dostatečné podmínky pro individuální vzdělávání, zejména podmínky materiální a ochrany zdraví žáka,
 - c) osoba, která bude žáka vzdělávat, získala alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou,
 - d) jsou zajištěny vhodné učebnice a učební texty, podle nichž se má žák vzdělávat.
4. Za každé pololetí koná v kmenové škole individuálně vzdělávaný žák zkoušky z příslušného učiva.

5. Nelze-li individuálně vzdělávaného žáka hodnotit na konci příslušného pololetí, určí ředitel školy náhradní termín. Hodnocení musí být provedeno nejpozději do dvou měsíců po skončení pololetí.
6. Pokud má rodič či zákonný zástupce pochybnosti o správnosti hodnocení žáka, může do 8 dnů od konání zkoušek písemně požádat ředitele školy o přezkoušení žáka.
7. Ředitel školy má právo zrušit povolení individuálního vzdělávání. Všechny případy jsou popsány v § 41, od. 7 (body a-e).
8. O zrušení individuálního vzdělávání žáka rozhodne ředitel školy nejpozději do 30 dnů od zahájení řízení. Žák je poté zařazen do příslušného ročníku základní školy.
9. Výdaje spojené s individuálním vzděláváním hradí zákonný zástupce žáka. Výjimku tvoří učebnice a základní školní potřeby uvedené podle § 27 odst. 3 a 6, dále speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky podle § 16 odst. 7. (Katzová, 2008)

7.2. 2. stupeň

Sedmým rokem je alternativa 1. stupně uzákoněna ve školském zákoně. Nyní Asociace domácího vzdělávání, která dala Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy podnět k povolení pokusného ověřování individuálního vzdělávání na 2. stupni základní školy, Společnost přátel domácí školy všichni rodiče naklánějící se k DV a mnoho dalších s napětím očekávají, zda podobný osud čeká i druhý stupeň. Od školního roku 2007/2008 totiž probíhá v České republice pokusné ověřování domácího vzdělávání na druhém stupni základních škol. Dne 15. Dubna 2011 byl tento experiment na rok 2011/2012 prodloužen podle § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Prodloužení pokusného ověřování probíhá za stejných podmínek jako pro pokusné ověřování vyhlášené dne 27. května 2007 pod č. j. 9587/2007-22, s výjimkou bodu E 1 - termín zahájení a ukončení pokusného ověřování.

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/individualni-vzdelavani-na-2-stupni-zakladni-skoly-1>)

Pokusné ověřování individuálního vzdělávání na druhém stupni ZŠ se od 1. září 2007 povolovali pouze na níže vyjmenovaných základních školách.

- Základní škola Vrané nad Vltavou
- Základní škola a mateřská škola Středokluky, okres Praha - západ
- Základní škola a mateřská škola Ostrava – Výškovice
- Základní škola Praha 7, Letohradská 1
- Jedličkův ústav a Základní škola a střední škola

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/informace-a-doporuceni-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-individualnimu-vzdelavani>)

Základní pravidla a podmínky pokusného ověřování domácího vzdělávání na 2. stupni podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy:

1. Do pokusného ověřování může být od termínu zahájení pokusného ověřování zařazen žák 6. až 9. ročníku základní školy.
2. O zařazení žáka do pokusného ověřování DV na 2. stupni rozhoduje ředitel školy na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka.
3. Žádost zákonného zástupce o zařazení do pokusného experimentu na 2. stupni musí splňovat všechny náležitosti, které jsou popsány v § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.
4. Ředitel školy povolí zařazení žáka do pokusného ověřování pouze v případě, že rodina splňuje všechny tři požadavky a tedy že:
 - a) jsou dány závažné důvody pro individuální vzdělávání,
 - b) jsou zajištěny dostatečné podmínky pro individuální vzdělávání, zejména podmínky materiální a ochrany zdraví žáka,
 - c) osoby, které budou žáka vzdělávat, získaly alespoň vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu - viz ustanovení § 45 a § 98 zákona

č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších zákonů; o výjimkách v odůvodněných případech rozhodne ředitel školy.

5. Ředitel školy uzavře se zákonným zástupcem žáka písemnou dohodu. Její součástí budou podmínky pokusného ověřování a stanoveny povinnosti a práva žáka, školy, zákonného zástupce žáka a osob, které budou žáka vzdělávat.
6. Žák po dobu, kdy je zařazen do pokusného ověřování, musí být žákem školy, o jejímž zařazení v pokusném ověřování rozhodl ředitel. Po celou dobu pokusného ověřování je žák zařazen do konkrétní třídy školy.
7. Žák, který je zařazený do pokusného ověřování, se započítává do celkové kapacity školy a dále i do počtu žáků ve třídě, jejichž počet (včetně žáků v pokusném ověřování) musí splňovat limity stanovené vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.
8. Na zařazení do pokusného ověřování není právní nárok, a to ani v případě, že žádost zákonného zástupce žáka splňuje všechny požadované náležitosti stanovené těmito podmínkami.

Tento výčet podmínek a povinností není kompletní. V plném znění je dostupný na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyhlaseni-pokusneho-overovani-podle-171-odst-1-zakona-c-561>

Ministerstvo též vydalo jako metodickou pomůcku pro rozhodování ředitele školy souhrn informací a doporučení, a to v podobě komentovaného znění § 41 školského zákona ve věcech individuálního vzdělávání.

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/informace-a-doporuceni-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-individualnimu-vzdelavani>

8. Počet dětí v domácí škole v ČR

V současné době se podle statistické ročenky školství k roku 2011/2012 na prvním a na druhém stupni v domácí škole učí 553 dětí.

C1.16.2 Základní vzdělávání – žáci plnící školní docházku podle § 41 školského zákona (individuální vzdělávání) v jednotlivých ročnících – podle území

Území		Žáci plnící školní docházku podle § 41										
		celkem	v tom v									
			1. ročníku	2. ročníku	3. ročníku	4. ročníku	5. ročníku	6. ročníku	7. ročníku	8. ročníku	9. ročníku	10. ročníku
Česká republika	CZ0	553	130	132	121	95	69	6	0	0	0	0
Praha	CZ01	167	34	43	37	31	19	3	0	0	0	0
Hlavní město Praha	CZ010	167	34	43	37	31	19	3	0	0	0	0
Střední Čechy	CZ02	220	46	49	54	39	31	1	0	0	0	0
Středočeský kraj	CZ020	220	46	49	54	39	31	1	0	0	0	0
Jihozápad	CZ03	53	20	9	10	9	5	0	0	0	0	0
Jihočeský kraj	CZ031	9	3	0	1	3	2	0	0	0	0	0
Plzeňský kraj	CZ032	44	17	9	9	6	3	0	0	0	0	0
Severozápad	CZ04	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Karlovarský kraj	CZ041	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ústecký kraj	CZ042	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Severovýchod	CZ05	44	11	13	9	5	6	0	0	0	0	0

	Liberecký kraj	CZ051	28	6	9	7	2	4	0	0	0	0	0
	Královéhradecký kraj	CZ052	4	0	1	2	1	0	0	0	0	0	0
	Pardubický kraj	CZ053	12	5	3	0	2	2	0	0	0	0	0
	Jihovýchod	CZ06	30	9	7	6	6	2	0	0	0	0	0
	Vysočina	CZ063	8	3	1	1	3	0	0	0	0	0	0
	Jihomoravský kraj	CZ064	22	6	6	5	3	2	0	0	0	0	0
	Střední Morava	CZ07	11	5	2	1	1	1	1	0	0	0	0
	Olomoucký kraj	CZ071	5	2	0	1	1	0	1	0	0	0	0
	Zlínský kraj	CZ072	6	3	2	0	0	1	0	0	0	0	0
	Moravskoslezsko	CZ08	25	4	8	3	4	5	1	0	0	0	0
	Moravsko-slezský kraj	CZ080	25	4	8	3	4	5	1	0	0	0	0

4

(<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>)

⁴ Poznámka autorky: Je zajímavé, že od sedmého do desátého ročníku jsou kolony pro žáky vzdělávané na druhém stupni nulové. Kolonka šesté třídy je však vyplněná, takže skutečnost, že je výuka domácího vzdělávání na druhém stupni v experimentu, a tedy do statistiky není zahrnuta, můžeme zamítnout. Sama jsem se setkala s dětmi, které procházely výukou v sedmém i vyšším ročníku. Jiných důvěryhodných zdrojů jsem se však nedopátrala.

9. Domácí vzdělávání v praxi

9.1 Z pohledu rodiny

9.1.1 První krok – důvod k domácímu vzdělávání

Rodina, která se rozhodne své děti vzdělávat doma, má pro to jistě své důvody. Těch však může být několik. Jak uvádí Walterová ve svém díle Úloha školy v rozvoji vzdělanosti, důvody a motivace rodičů mohou být různá, například:

- Rodiče jsou často nespokojeni s veřejnými školami.
- Mají potřebu svobodně předat dětem vlastní náboženské hodnoty.
- Jsou přesvědčeni, že jsou schopni dát svým dětem lepší vzdělání než škola.
- Snaží se o upevnění a prohloubení rodinných vztahů. (Walterová, 2004)

V Informatoriu, časopise pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a DŠ, se dočteme, že v našem prostředí se rodiče převážně rozhodují na základě dvou motivů. První motiv můžeme označit jako ideologický, kdy rodina má pevné náboženské přesvědčení, či jinou životní filozofii. Druhý motiv zase zdůrazňuje výhrady ke způsobu a organizace výuky ve škole. (O této problematice se budeme zmiňovat více v praktické části). (Prokešová, 10/2004)

Podobným problémem se zabýval i americký právník Michael P. Farris. Rozdělil motivy rodičů do dvou různých skupin. Hovoří o tzv. *praktické skupině*, kdy se rodiče rozhodnou pro DV na základě praktických důvodů. Řeší tak situaci, kdy je jejich dítě nemocné nebo má třeba poruchy učení, které dítěti ve škole působí jisté obtíže a nedostává se mu té nejlepší péče. Do další tzv. *hodnotové skupiny* řadí rodinu, která je velice nábožensky založená a která chce ovlivňovat vývoj svých dětí v jejich víře. V této skupině však najdeme i rodiny, kterým nevyhovuje škola, její úroveň či snad jednání jednotlivých učitelů. Dále se sem řadí i problémy s nedostupností dětí do školy nebo různé školní fóbie. (Walterová, 2004)

Všechna pozitiva, která domácí škola má, se snaží současné primární školy napodobit, inspirovat se jimi a zařadit je do svých programů. Hovoříme např.

o flexibilní organizaci vyučování, ohebném členění vyučovacího času, kdy se ruší zvonění, variabilní rozvrh hodin, péče o interiér třídy, kde se děti cítí dobře (relaxační koutek, dětské výtvary na stěnách, třídní domácí zvíře apod). (Spilková a kol, 2005)

Michal Semín, zastánce katolické domácí školy, vidí přednosti DV, popisující ve své knize v pěti bodech.

1. Možnost sladění křesťanské výchovy s výukou.
2. Možnost vlastního rozhodování o rytmu a tempu výuky.
3. Možnost pružnosti při výběru metod a obsahu výuky.
4. Posílení rodinné soudržnosti a vzájemných vztahů.
5. Možnost zapojení dětí do ostatních domácích činností. (Semín, 2002)

Jestli si je rodina svými důvody jistá, nastává další, možná jeden z nejdůležitějších kroků, které jejich rozhodnutí může ovlivnit.

9.1.2 Druhý krok – zhodnocení vlastních možností

Jestliže se rodina rozhodne pro nejběžnější způsob DV, tedy že pozice učitelů budou zastávat matky, bylo by rozhodně na místě položit si otázku, zda je tato nelehká úloha v jejich možnostech. Rodiče by si pak měli oba uvědomit, co vše domácí škola obnáší. Pro představu zmiňme pouze část bodů. Mluvíme o času a kariéře matky, přezkušování v kmenových školách, hodnocení dětí, na konci pak přechod do státní školy spojen s nejistou socializací a samozřejmě zvýšenou pozorností okolí na adaptaci dítěte.

Mezi další velmi důležitý fakt, se kterým musí většina rodin počítat a dopředu kalkulovat, patří otázka finančního zabezpečení rodiny. Jak už jsme zmínili, matky se obvykle vzdávají své práce a kariérního růstu a rodina je zpravidla závislá na jednom finančním příjmu. Živitelem rodiny se pak většinou stává otec. Rodiče by proto toto rozhodnutí neměli brát na lehkou váhu a svou finanční situaci dobře zvážit.

S tím dále souvisí i další otázka a to, zda je rodina schopna zajistit podmínky jak materiální (učebnice, pomůcky), tak i psychosociální (kontakt s vrstevníky, zdravé prostředí), které zajišťují optimální rozvoj dítěte.

9.1.3 Třetí krok – hledání informací

I přes to, že je domácí vzdělávání nejčastější formou individuálního vzdělávání, není jí věnována taková pozornost, jakou by zasluhovala. V našich českých podmínkách najdeme jen několik málo publikací a odborných prací vztahujících se k tomuto tématu. Chtějí-li se rodiče dozvědět více o DV, získat cenné rady ostatních rodičů a dostat se s nimi do kontaktu, měli by navštívit některé z internetových stránek, které tyto možnosti poskytují, popř. kontaktovat některé z kmenových škol, které jsou zapojeny do DV. V poslední řadě mají možnost stát se členem některé ze skupin lidí a svou účastí podpořit organizace zabývající se touto problematikou. Pro přehled zmíníme v kapitole „*Z pohledu institucí*“ pouze ty nejznámější a největší organizace zabývající se DV.

9.1.4 Čtvrtý krok - oficiální přihlášení do domácího vzdělávání

Vstup do domácí školy se neobejde bez administrativních náležitostí, které jsou nedílnou součástí ke splnění jejich požadavků. Nejedná se o žádné velké složitosti, soudí Bakončík. Celý proces začíná písemnou žádostí rodičů, kterou pošlou do školy a tím jsou automaticky zařazeny do seznamu zájemců. Zpětně jim přijde dotazník zjišťující podrobné informace o rodičích, o dětech o důvodu, které vedlo rodiče k jejich rozhodnutí a o zázemí, které mohou v dalších letech dítěti poskytnout ať už po stránce personální, prostorové či materiální. (Mustr žádosti je k nahlédnutí v příloze).

Poté následuje pohovor, kterého se účastní zájemci (rodiče s dětmi), ředitel školy a metodička pro DV. Cílem je posoudit, zda je rodina schopna tuto alternativu zvládnout. Velký důraz se klade na zjištění možností kontaktu dětí z DŠ s ostatními dětmi a vrstevníky.

Jestliže rodina dokáže, že je schopna plnit všechny podmínky, které domácí vzdělávání požaduje a obě strany s nástupem do DV souhlasí, je podepsána tzv. „*Dohoda o zařazení dítěte do domácího vzdělání.*“ Tento dokument je závazný a vymezuje práva a povinnosti pro obě strany. V případě, že rodina neobstojí, škola žádost zavrhne a odmítne rodinu do experimentu přijmout. (Bakončík, 2000/2001)

9.1.5 Samotná organizace výuky - běžný den v domácí škole

Na domácí školu neexistuje žádný přesný harmonogram dne, podle kterého by se měly rodiny řídit. Je to vlastně nemyslitelné, protože kdyby nějaký podobný dokument existoval, domácí škola by ztratila naprosto svůj význam. Je totiž založena na individuálním přístupu ke každému žákovi a tím, že by rodiny byly limitovány, by ztratily možnost výuku uzpůsobovat podle jejich dětí a podle jejich nejlepšího přesvědčení.

Nelze tedy přesně popsat běžný den v domácí škole. Každá rodina si svůj den uzpůsobí dle své chuti. Můžeme pouze vyzdvihnout shodné prvky, které jsou z rozhovorů v naší práci zřejmé a popř. je doplnit údaji z jiné literatury zabývající se DV. Když bychom tedy den v domácí škole měly tímto způsobem zobecnit, můžeme pak konstatovat, že:

- Výuka probíhá obvykle v kuchyni, obývací nebo v dětském pokoji a nejčastěji v dopoledních hodinách.
- Naukové předměty jako je prvouka, přírodověda a vlastivěda jsou vyučovány často blokově formou projektu, výletu, praktické zkušenosti či návštěvy muzeí, hradů, zámků nebo jiných pamětihodností. Žáci pracují více s literaturou a informace si vyhledávají sami.
- Výuka výchov je také vyučována blokově a často je doprovázena různými kroužky, buď v základní umělecké škole, či ve sportovních volnočasových aktivitách.

- Protože je výuka velice efektivní a časově úspornější než ve státních školách, děti získávají mnoho prostoru na své zájmy, kterým se věnují většinou odpoledne.
- K běžným činnostem u dětí z domácí školy patří zapojení se do běžného rodinného života. Zmiňme například domácí práce – úklid, vaření, pomoc sourozenci, či práce na zahradě.

(Marvánová, 2001)

Jak vypadá běžný den v domácí škole z pohledu rodin? Příspěvků na toto téma najdeme jistě celou řadu. Pro ukázkou jsme vybrali příspěvek od Paní Vackové, který je k nahlednutí v příloze. 17.1.7. *Jeden den*.

9.2 Z pohledu institucí

Domácí vzdělávání je podporováno zákony České republiky, ze státních organizací se na něm podílí především MŠMT. Mimo jiné je domácí vzdělávání podporováno v kmenových školách, pod které rodiny spadají. Existuje však několik dobrovolných organizací, mezi ně patří např. Asociace pro domácí vzdělávání, které poskytují podporu zejména žákům a jejich rodičům.

9.2.1 MŠMT

Státní úřad MŠMT, neboli Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, má své internetové stránky: www.msmt.cz

Internetový portál MŠMT poskytuje veřejnosti širokou škálu informací a novinek ve školství. V sekci „Základní školství“ nabízí čtenářům nabídky z aktualit, akcí, dokumentů, učebních dokumentů, legislativy, informací, sdělení, dotací a grantů.

9.2.2 Kmenové školy

V současné době, kdy je experiment 2. stupně ZŠ o rok prodloužen, se počet škol, zahrnující je do tohoto experimentu, podstatně zvýšil. K datu zahájení 1. 9. 2011 po celou dobu školního roku, tedy k datu ukončení 30. 6. 2012 se upsalo 35 škol po celé České republice. (<http://www.msmt.cz/file/16792>)

Všechny tyto školy, které se zařadily do programu domácího vzdělávání, jsou povinny zajišťovat rodinám odbornou metodickou pomoc. Snaží se rodiny připravit a informovat o průběhu školního roku a seznamovat je s důležitými náležitostmi jako jsou například:

- Základní vzdělávací dokumenty
- Metodické zásady při vedení výuky
- Způsob vedení dokumentace a hodnocení dětí
- Organizace a průběh přezkoušení dětí (Bakončík, 2000/2001)

Kmenové školy jsou podle § 41 zákona č. 561/2004 Sb. povinny minimálně dvakrát do školního roku děti z domácích škol přezkoušet a zkontrolovat jejich znalosti a schopnosti. (Katzová, 2008)

9.2.3 Dobrovolné organizace

Asociace pro domácí vzdělávání (ADV)

ADV vznikla v květnu 2002 především proto, aby mohla prosazovat právo rodičů na to, kde a jakým způsobem budou jejich děti vzdělávány. Je vedena jako dobrovolné sdružení rodičů doma vzdělávaných dětí, kmenových škol a příznivců domácího vzdělávání. Jejich cílem je tedy prosazovat zájmy DV v legislativní oblasti. ADV se snaží prosadit legální vzdělávání dětí v rámci DV na prvním, druhém i středním stupni. Usiluje o to, aby se DV standardně stalo nedílnou součástí českého vzdělávacího systému.

Nabízí podporu a pravdivé informace těm, kdo se pro domácí vzdělávání teprve rozhodují, nebo už se rozhodli a hledají odpovědi na své otázky. Formou tiskových prohlášení, rozhovorů, pořádáním různých akcí a veřejných přednášek informují širokou veřejnost o DV a snaží se je seznámit s řadou výhod této alternativy. Aktivně vytváří platformu pro otevřenou veřejnou diskusi určenou všem zájemcům DV, připravují informační bulletiny, v nichž chtějí veřejnosti zprostředkovat zkušenosti rodičů z DV a poskytnout informace přímo od zasvěcených rodin či odborníků DV. Dále poskytují rodičům doma vzdělávaných dětí poradenskou a metodickou pomoc. V neposlední řadě se ADV snaží vytvářet a zajišťovat potřebné finanční zdroje, které pomáhají k zachování vlastní existence této společnosti a zajišťují nutnou ekonomickou samostatnost.

Mimo orgány České republiky, občanskými sdruženími, vládními i nevládními institucemi spolupracuje ADV i s různými orgány v zahraničí.

http://www.domaciskola.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=71&Itemid=487

Členem ADV se může stát každá fyzická, či právnická osoba, která sympatizuje s domácím vzděláváním a souhlasí s jeho cíli a posláním. Po registraci písemnou přihláškou a po přidělení registračního čísla automaticky získává práva řádného člena této asociace, mezi ně patří např. volit orgány ADV, účastnit se Valné hromady ADV, podávat návrhy a požadovat jejich projednávání. Každý člen je navíc povinen posílat finanční příspěvky stanovené Valnou hromadou ADV a respektovat schválené závěry touto organizací.

http://www.domaciskola.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=486

Ve struktuře organizace ADV stojí v čele Valná hromada s pětičlenným prezidiem, prezidiem ADV a dozorčí radou. Valná hromada se schází nejméně jednou ročně, kdy spravuje finance a schvaluje rozpočet ADV, volí prezidium a dozorčí radu. Od roku 2010 je prezidentkou ADV Judita Kapicová.

http://www.domaciskola.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=486

PRAKTICKÁ ČÁST

10. Úvod do praktické části

Praktická část mé diplomové práce je založena na kvalitativním výzkumu. Budu se snažit hledat společné znaky rodin, které se rozhodly vzdělávat své děti doma a společné znaky dětí, které prochází nebo prošly domácí školou. Zaměřím se na rodiny, které se k domácí škole uchýlily z vlastního přesvědčení a nevedla je k tomu nemoc nebo různá postižení dítěte. Budu se zajímat o socializaci těchto zdravých dětí, která je s domácí školou hodně spojována a brána širokou veřejností za největší negativum této alternativy vzdělávání. Formou rozhovoru a to především s maminkami, se budu snažit poznat jednotlivé rodiny a jejich děti. Zaměřím se na motiv a osobní názor rodičů spojen s domácí školou, na celkový průběh vzdělávání a nejčastější metody používané ve výuce, na výsledky, schopnosti a zájmy dětí.

11. Hypotézy

Protože jsem domácí školou sama neprošla a rodiny, které se vzdělávaly doma, jsem téměř neznala, mé názory na domácí vzdělávání jsou značně zkreslené. Předpokládám, že:

- 1) Rodiny budou úplné, hlavním iniciátorem DV budou matky se dvěma a více dětmi.
- 2) Díky individuálnímu vzdělávání budou mít děti dobrý prospěch, budou se lépe soustředit, samostatněji pracovat a jejich poznatky budou silně spojené s realitou.
- 3) Většina rodin bude silně věřících a náboženství bude hlavním důvodem rozhodnutí k DV.
- 4) Vstup do školy bude problematický díky nedostatku kontaktů s vrstevníky.
- 5) Děti budou zakřiknuté v kontaktu s cizí osobou.
- 6) Kamarády budou mít tyto děti převážně mezi sourozenci, se kterými budou trávit téměř veškerý svůj volný čas.
- 7) Děti vzdělávané v domácí škole budou stát na okraji dětského kolektivu.

12. Popis výzkumu

Pro účely výzkumu bylo obtížné sehnat dostatek spolupracujících rodin. V kontaktu jsem byla přibližně s deseti rodinami, avšak ne všechny jsem mohla do svého výzkumu zahrnout.

Jedna rodina bydlela v místě mého bydliště. Jako první jsem ji oslovila a od ní jsem získala kontakt na další rodinu z okolí. Pokračovala jsem stejným způsobem a hledala další vhodné kandidáty. Po seznámení a vzájemném kontaktu mě rodina doporučila svým známým a ti pak se mnou byli ochotní spolupracovat a byli svolní k dalším rozhovorům.

Osobní rozhovor jsem vedla se třemi rodinami. To znamená, že jsem nahlédla do jejich soukromí, poznala jsem osobně rodiče, jejich děti a prostředí, ve kterém se učí. Mohla jsem se zúčastnit výuky a pozorovat děti při jejich práci, nahlížet do jejich sešitů a různých výtvorů. Pouze jedna rodina byla svolná k nahrávání na diktafon.

Svou práci jsem zaměřila na hledání společných znaků rodin a dětí, které prochází nebo prošly domácí školou, a na socializaci těchto dětí. Sestavila jsem si seznam otázek, na které jsem se všech rodin ptala. Každá z rodin v našem rozhovoru byla různě sdílná a směřovala vždy trochu jiným směrem, takže v některých případech jsou odpovědi velmi obsáhlé, v jiných nikoliv a někde se odpovědi hodně různí. Otázky jsem se snažila sestavit tak, abych rodinu co nejlépe poznala a zároveň, aby rodina cítila z mé strany přirozený odstup. Musím říct, že ve všech případech byli především rodiče velice vstřícní a každá z rodin ve mně zanechala hezký a příjemný pocit.

V rozhovoru o dětech jsem se bavila převážně s matkami, přičemž ve dvou případech se děti zúčastnily celého rozhovoru a poslouchaly. Původně jsem zamýšlela dělat rozhovory pouze s dětmi. Bohužel ale nebylo možné, abych si s každým dítětem mohla promluvit osobně a o samotě. Po nezdařeném pokusu mi stejně došlo, že získám více informací od matek, než od samotných dětí. Hlavním problémem byl věk dětí, časová zaneprázdněnost a jejich stydlivost. V rozhovoru o dětech budu pokračovat podobným způsobem jako při obecném rozhovoru o rodině. V krátkosti vám vždy

představím každé z dětí, které domácí školou prošly nebo prochází, a vyzdvihnu o nich zajímavé informace.

Svou žádost se mi podařilo rozeslat všem rodičům, kteří jsou přihlášení v Asociaci domácího vzdělávání. Odpovědělo pouze 8 rodin. Hlavním důvodem tak malého počtu zúčastněných vidím především v tom, že je snaha v současné době se o domácím vzdělávání více dozvědět. Proto jsou tyto rodiny zahlcovány dotazníky a podobnými žádostmi. „*Nemůžete se divit, že některé rodiny tyto žádosti naprosto bojkotují. Jsou tím už otráveny a nebaví je odpovídat na tytéž otázky,*“ uvedla jedna z maminek při rozhovoru. Rodiny, které odpověděly na mou žádost a byly svolné k osobním rozhovorům, byly většinou velmi vzdáleny od mého místa bydliště. Znamenalo by to pro mě velkou finanční i časovou zátěž. Rozhodla jsem se proto tyto rozhovory provádět telefonicky přes skype, kdy jsem se rodičů ptala na předem připravené otázky, celý rozhovor nahrávala, poté jsem ho přepsala, poslala rodině na kontrolu, zda s tím souhlasí a zda jsme si dobře porozuměli a posléze vyhodnotila. Ne všechny rodiny však byly ochotné tento nebo podobný způsob telefonického rozhovoru podstoupit, a proto jsem byla nucena je z mého výzkumu vyčlenit. Nakonec jsem tímto způsobem kontaktovala a zařadila do výzkumu pouze dvě rodiny. Jiné rodiny mi poslaly pouze vyplněné dotazníky, které byly většinou hodně strohé. Když jsem jim děkovala za vyplnění dotazníku, zároveň jsem je prosila o odpovědi na mé doplňující otázky. Na ty reagovala pouze jedna rodina. Tu jsem jako jedinou další zařadila do svého výzkumu, ač jsme byly v neosobním kontaktu přes e-mail.

Svůj výzkum jsem vytvořila na základě pozorování několika rodin. Jedná se celkem o šest případových studií. Jsem si vědoma toho, že by bylo vhodné pro účely výzkumu sehnat více spolupracujících rodin, avšak díky současné situaci a velkému dotazníkovému zájmu o domácí vzdělávání mi byla má výzkumná situace ztížena a sehnat dostatek rodin začalo být velmi obtížné.

Kompletní rozhovory o rodinách a o dětech jsem se rozhodla umístit do příloh. V této části poskytnu jen shrnutí a zajímavé postřehy z rozhovoru. Všechna jména byla kvůli zachování soukromí rodin pozměněna.

13. Děti vzdělávané v domácím prostředí z pohledu rodičů (matek)

13.1 Vackovi

Jako první, jak už jsem zmínila, jsem pracovala s rodinou Vackovou.

Rodina Vacková je velmi početná. Marcela a Petr Vackovi mají totiž sedm dětí. Matyáš je nejstarší a je mu 17 let, dále Vojtěch má 15 let, Dorothea 13 let, Františka 11 let, Kateřina 8 let a nakonec poslední dvojčata Prokop a Štěpánka, kterým jsou 4 roky.

Vackovi jsou katolíci a o svém způsobu života mají dost jasnou představu. V životě udělali několik rozhodnutí, která jim umožnila své zásady dodržovat. Oba rodiče si zvolili svobodné povolání. Otec je umělec s vlastním ateliérem v domě a matka je ženou v domácnosti. To jim vlastně dovoluje být celé dny spolu a navštěvovat se i v „pracovní době“. Dále si koupili velký dům, který je nezbytný pro povolání otce a pro tak početnou rodinu, jako jsou Vackovi. V poslední řadě si zvolili netradiční způsob vzdělávání svých dětí v domácí škole, která jim umožňuje neodtrhovat vzdělání dětí od víry, rodinného života a práce. Hlavním důvodem, který vedl k rozhodnutí rodičů vzdělávat své děti doma, byla víra, touha být spolu a pomoci svým dětem vybrat si to správné povolání v jejich budoucím životě.

Než ale děti začaly navštěvovat domácí školu, všechny dostaly odklad od povinné školní docházky. Výuka u každého z dětí začínala tedy v sedmi letech. U většiny případů se ale nejednalo ani o fyzickou, psychomotorickou ani o mentální nezralost. Všechny děti byly v tomto směru v pořádku. Důvodem bylo přání matky prodloužit dětem dětství. A tak v lepších případech, kdy pedagogicko-psychologická poradna souhlasila a vše proběhlo bez komplikací nebo v horších případech, když nesouhlasila, se děti začaly vzdělávat až od sedmi let. V případě nesouhlasu dítě muselo nastoupit do školy. Paní Vacková tuto situaci řešila tak, že se domluvila s učitelkou, která do konce kalendářního roku napsala žádost o vrácení do předškolního vzdělávání.

Hlavní pozitiva domácí školy vidí Vackovi především v prostoru, který svým dětem mohou dopřát. Tatínek například uvádí, že mu vadí dnešní trend soutěžení ve školách, dále se mu nelíbí, cituji: *„Některé deformované informace, které se na školách stále učí a které podle nás nejsou vůbec správně. Máme řadu přátel, kteří jsou myslitelé nebo historici. Víme, že dnes existují podklady pro objasnění některých případů, které se vyučují de facto mylně. Není to ale jen z oblasti historie, ale vyskytuje se to téměř všude. Například takové globální oteplování, Darwinova teorie a jiné, to jsou podle nás úplně omyly. Nechceme naše děti tímto zatěžovat a doma je pak složité přeučovat a vyvracet jim něco, co jim ve škole řeknou jako jasnou a nezpochybnitelnou věc.“*

Jako nevýhodu domácí školy zmiňují případ rodiny s malým počtem dětí, kdy děti vyrůstají téměř bez dětského kolektivu. To se jich ale netýká a tak pokračují a vyzdvihují finanční stránku věci, kdy žena, pokud není na mateřské dovolené a nepobírá jisté dávky, tak je rodina závislá pouze na jednom platu. Za zajímavé považují zmínit i problematiku financování ve školství. Tatínek si klade otázku, kam se příspěvky, které by jeho děti pobíraly, kdyby navštěvovaly klasickou školu, ztrácí?

O svých dětech si v porovnání s ostatními dětmi z klasických škol myslí, že jsou více otevřené ve smyslu přijímání vědomostí. Mají větší rozhled, větší slovní zásobu a víc vědí. Jsou schopny si na věci vytvářet vlastní, osobitý názor a přemýšlet o něm. Některé znalosti dětí jsou nadstandardní, protože výuka používaná i při běžné komunikaci je nenásilná, dětem lehce srozumitelná a podrobnější. Další velký rozdíl rodiče vidí v tom, že jejich děti nepodléhají žádným módním vlnám. Jak sami říkají: *„Módní trendy dětem nezakazujeme, vždy je ale komentujeme vlastními názory.“*

Socializaci a přechod na druhý stupeň do klasické školy přirovnávají k situaci, kdy se rodina přestěhuje a dítě jde do nové školy. Tvrdí, že nejvíce záleží na povaze jedince. Maminka říká: *„Každé z mých dětí je jiné a tak jsme zažili velmi lehký, nekomplikovaný přechod ale stejně tak i těžký a konfliktní nástup do školy.“* Oba rodiče, kteří mají středoškolské vzdělání, se shodují v tom, že častým problémem u jejich dětí bylo vždy jejich pracovní tempo. Matka se přizpůsobila nejen jejich rychlosti, ale i

ostatním potřebám dětí a nijak zvlášť na ně netlačila. Vycházela z určité kostry, kterou si stanovila a pouze ji přizpůsobovala danému jedinci.

Co se týče výchov jako je hudební, výtvarná a tělesná, tak matka uvádí, že dříve všechny výchovy učila sama doma. *„Sama hraju na kytaru, takže hudební výchova je bez problému. Výtvarné výchově věnuji více času, než je normálně na základních školách zvykem. Nejsem omezená časem, takže si můžu dovolit dělat s dětmi větší věci, než je standard, tělesnou výchovu jsem vyučovala na dvoře. Doma jsme si zhotovili vlastní tyč na lezení, vlastní švédskou bednu apod. Vlastně jsme, kromě kolektivních her, dělali doma stejné věci, jako ve škole.“* Kateřina, která je ve čtvrté třídě, především z praktických a časových důvodů v současné době navštěvuje tělesnou a výtvarnou výchovu ve škole. Předmětům jako je český jazyk, matematika a anglický jazyk, se věnují každý všední den. Přírodovědu a vlastivědu a dříve i všechny výchovy, maminka vyučovala blokově. Na rozvrhu nijak nelpěla a nepovažovala ho za nutný.

„Učení mě baví a určitě nevyčerpává, kdybych měla více času, tak učím klidně více. Je ale pravda, že dříve jsem tomu věnovala více času a fantazie. Momentálně je to ale komplikované tím, že mám malá dvojčata, tak při výuce musím zaměstnat i je, proto se nemůžu naplno věnovat Kateřině a její výuce,“ vyjadřuje se paní Vacková k náročnosti domácí výuky.

Všech sedm dětí navštěvuje základní uměleckou školu, kde se učí hrát na nějaký nástroj, především na klavír, chodí pravidelně do náboženství a některé z dětí chodí do keramického kroužku.

K otázce, kde jsem se ptala na vzájemnou pomoc dětí, mi maminka řekla: *„Dříve, když byly děti menší, tak často pomáhaly. Ve skutečnosti si děti pomáhají, i když o tom ani neví. Když učíte vedle sebe druháka a třetáka, tak vlastně ten mladší od staršího odposlouchává jeho probíranou látku. Takto si mladší děti velice lehce zapamatují například písničky, básničky, násobilku, vyjmenovaná slova, slovní druhy apod. Starší děti si naopak s mladšími opakují látku, kterou již probraly a ke které by se v běžné výuce už nikdy nevrátily.“*

Všechny Vackovy děti na mě působily velice klidným dojmem. Na mladších dětech bylo vidět, že jsou zvědaví a zajímalo je, co se bude dít, na starších jsem pozorovala z mé návštěvy jistou apatii.

Nejstarší Matyáš je studijní typ. Je mu 18 let a už v pěti letech se naučil sám číst a psát. Je to introvert a trochu lenoch, který miluje matematiku a všechny věci, které s ní souvisí. Účastnil se různých matematických soutěží, kde získal řadu ocenění. Je analytické povahy. Baví ho řešit různé kvízy a hlavolamy. Rád hraje na bicí ve své kapele. Dříve to byla rodinná kapela se sourozenci, ve které byl hlavním skladatelem a textařem, nyní hraje se svými kamarády z Prahy. Moc ho nebaví humanitní předměty. Od první do osmé třídy měl samé jedničky, později přibýly i dvojky. Se svými sourozenci má hezké vztahy, mladším, hlavně věkově bližším sourozencům, velmi pomáhá. Nyní studuje střední průmyslovou školu sdělovací techniky v Praze, obor obrazová a zvuková technika. Škola, kterou si sám vybral, ho baví. Na otázku, zda Matyáš souhlasí s domácí školou, matka odpovídá: *„Podle mě má pocit, že kdyby chodil do klasické státní školy, tak by měl více kamarádů a lépe by zapadal do kolektivu. Co se týče výuky, tak už je v takovém věku, že si myslím, že teď domácí vzdělávání docení.“* Dále podotýká, že Matyáš někdy cítil pocit lítosti, že nemůže navštěvovat klasickou školu. Všechny jeho problémy s kolektivem spojené přisuzoval právě domácí škole. Nikdy ale mezi ním a rodiči nevznikl větší konflikt. Když jsme se dostali k otázce socializace na druhý stupeň, odpověděla mi maminka obecně: *„Podle mého názoru, při nástupu na druhý stupeň, hrála hlavní roli u dětí jejich povaha. Obecně v naší rodině vždycky platilo, že kluci se adaptovali pomaleji a pak už většinou žádný větší konflikt nevznikl. U dívek to bylo právě naopak. Adaptovaly se o dost rychleji, ale o to dříve tam zase vznikl nějaký problém. Řekla bych, že ti kluci to tak neřeší jako děvčata a to teď myslím obecně všude, ne jenom v naší rodině.“* Matyáš ve čtvrté a v páté třídě začal postupně dojíždět do školy. Nejdříve jednou za čtrnáct dní, poté každý týden a koncem páté třídy dojížděl pravidelně.

Šestnáctiletý Vojta je velice introvertní, spravedlivý a citlivý typ. Je hodně filozoficky a umělecky založený. Miluje umění, výtvarnou a hudební výchovu. Baví

ho práce s miniaturami. Téměř nemluví, takže se nedá říct, že by svým sourozencům nějak výrazně pomáhal. Není studijní typ a už vůbec není ambiciózní. Nebaví ho matematika a nejde mu tělesná výchova. Má problémy s fyzickým pohybem a koordinací. Jeho prospěch je také velice dobrý. Na základní škole měl do prvního stupně samé jedničky, od druhého pak několik dvojek. Svůj volný čas tráví s klavírem. Buď na něj dlouhé hodiny cvičí, nebo si jej sám opravuje. V současné době studuje konzervatoř v Praze, kde je velmi spokojený a kam se bez problému adaptoval. *„Myslím si, že je ze všech dětí asi nejvíce rád, že na první stupeň do klasické školy nemusel. Všechno mu šlo pomaličku a doma jsem mu na různé aktivity mohla dopřát více času. Právě díky tomu si myslím, že má takové známky jaké má. Kdyby byl hned od začátku na státní škole, měl by podstatně horší známky, než má teď. Já jsem mu dala pevný základ. V normální škole by ho učitelka zařadila mezi slabší, pomalejší žáky a probírala by látku dál. Vojta by se v tom začal plácet a ztratil by pak jakýkoliv další zájem o učivo. Co se týče kolektivu, tak jsem si jistá, že mu nechyběl. Jak jsem řekla, je to velký introvert a společnost nevyhledává.“* říká Vojtova maminka. Žádnou lítost kvůli absenci ve státní škole nikdy více necítil. A protože se ani moc nevyjadřoval k domácí škole, nevznikl žádný konflikt mezi ním a rodiči. Jeho nástup na druhý stupeň byl svým způsobem malý zázrak, jak sama říká matka: *„Kdyby šel Vojta do normální třídy s normálním počtem žáků, asi by to byl velký problém a ze všech dětí by to bylo asi nejobtížnější, ale jelikož šel Vojta do malotřídky, kde měl pouze jednoho vrstevníka, se kterým si naštěstí padl do oka a do teď je to Vojtův nejlepší a vlastně i jediný kamarád, tak jeho nástup do školy proběhl bez problému.“*

Dorotka je čtrnáctileté veselé děvče. Je extrovert a má ráda lidi. Snadno a velice rychle se pro něco nadchne, záhy to ale velmi rychle opustí. Je náladová, hádavá a má velmi zkratkovitou povahu. Kvůli domácí škole vznikly časté dohady mezi Dorotkou a jejími rodiči. Když ji něco nejde, zasekne se a odmítá v tom jakkoliv pokračovat. Je dobrá v matematice a naopak jí dělá trošku problémy český jazyk. Znamky má podobné jako její starší bratři. Má ráda lidi a momentálně by chtěla být učitelka, nebo vychovatelka v dětských domovech. Všem dětem moc pomáhala a pomáhá. Jak mladším, tak i starším sourozencům. Je velmi akční a nebojí se

komunikace s ostatními. Ve svém volném čase hrála Dorotka na klavír, ale protože ji to nebavilo, přestala tam chodit. Maminka pokračuje: „*Podle mě nemá disciplínu, ale je ambiciózní. Pro něco se nadchne a chce to, ale není ochotná pro to něco obětovat.*“ V současné době žádné velké cílené zájmy nemá. Na otázku: Jaký je podle vás Dorotčin názor na domácí školu, se mi nedostalo jednoznačné odpovědi. „*To nevím, je v těch letech, kdy své názory často mění. Podle mého jí ale dětský kolektiv chyběl nejvíce. Měla období, kdy si připadala, že se s ní nikdo nekamarádí, proto si myslím, že její názor na domácí školu bude teď asi negativní. Jindy to celé zase hodnotí kladně. Někdy řekne, že učitel ve škole látku vysvětluje lépe než já, jindy zase naopak.*“ Maminka dále uvádí, že u Dorotky zaznamenala největší lítost ze všech dětí z její absence ve státní škole. Nástup na druhý stupeň byl bezproblémový. „*Dorotka je ten typ, který ve třídě nesplývá s ostatními, naopak v kolektivu vždy vyčnívá,*“ dodávají oba rodiče.

Dvanáctiletá Františka je klidná, příjemná, bezkonfliktní a vyrovnaná. Je to mírumilovná bytost, která se ale umí bránit. Je také velmi pracovitá a svědomitá. Nedělá jí problém udělat jakoukoliv práci navíc. Je velmi ochotná, takže pomůže komukoliv a kdekoliv je potřeba. Znamky odpovídají i její píli. V kolektivu nijak zvlášť nevyčnívá. Svůj volný čas tráví se svými kamarádkami, hraje na klavír a na housle. Má ráda výtvarnou výchovu, hodně maluje a chodí do keramiky. Blízko má i k hudbě, takže zpívá a velmi ráda tančí. Domácí školu bere naprosto přirozeně a nijak zvlášť o ní nepřemýšlí ani ji neřeší. Žádný problém proto nikdy nenastal a nástup do státní školy proběhl velmi hladce.

Kateřině je devět let. Její povaha je srovnatelná s Dorotčinou. Je to náladový a velmi temperamentní extrovert. Kateřina je hodně živá, urážlivá, neposlušná a nedůsledná. Jak její matka uvádí: „*Stejně jako Dora je hodně pracovitá. Když je potřeba cokoli udělat, ony dvě jdou vždy dobrovolně jako první. Káťa je hodně nesoustředěná a roztěkaná, nevydrží 1/4 hodiny u stolu. Čím je ale starší, tím se to lepší. Do učení potřebuje velkou motivaci.*“ Momentálně chodí do třetí třídy a má jedničky a dvojky. Volný čas tráví převážně se svou kamarádkou z ulice. Maminka uvádí, že její názor na domácí výuku je stejný jako Dorotčin. „*Určitě by chtěla mezi děti. Obě si s dětmi rozumí, ale rychle také vznikají problémy. Přijde mi lepší mít děti*

v takto nízkém věku na očích. U těchto povah je vyšší riziko sklouznout do průšvihů, hlavně co se výuky týče. Čím je Kačka starší, tím k učení a všem jiným povinnostem přistupuje lépe.“ Na Kateřině maminka zaznamenala lítost především v absenci soutěžení. *„U nás doma nesoutěžíme a v tak malém počtu by to snad ani nemělo smysl,“* dodává matka.

13.2 Novákovi

Pan a paní Novákovi bydlí nedaleko Jihlavy a mají tři děti. Nejstaršímu synu Jonášovi je 13 let, Matyldě je 10 let a nejmladší je šestiletá Dorotka.

Celá rodina na mě působila velice přátelsky. V jejich rodinném domě panoval klid a dobrá nálada. Při své návštěvě jsem bohužel nezastihla tatínka a jeho syna Jonáše. Společně byli na dlouho plánované akci s přáteli a tak se mé návštěvy nemohli účastnit. Rozhovor jsem vedla převážně s maminkou. Obě dívky nás nejprve tiše poslouchaly, pak si ale začaly povídat a po chvíli nám nevěnovaly žádnou pozornost. Maminka jim proto navrhla, aby si odešly povídat a hrát do svého pokoje. Mezi tím, než jsem si připravila všechny důležité věci k zahájení rozhovoru, mi paní Nováková přinesla ukázat některé výtvary a práce jejich dětí. Souhlasila s nahráváním celého rozhovoru na diktafon, proto si ho dovoluji poskytnout v příloze.

Oba rodiče, vysokoškolsky vzdělaní, mají kolem sebe několik známých, které vyučují své děti doma. Nakonec to byla jedna z rodin, díky které se o domácím vzdělávání dozvěděli a začali o něm vážně přemýšlet. V době, kdy jejich nejstarší syn byl ještě miminko, je přesvědčovali, ať to určitě také zkusí. Čím byl Jonáš starší, tím více jim byla tato alternativa bližší. Maminka pokračuje: *„Bylo nám to hodně sympatické, protože máme oba dva na český školní systém svůj názor, oba jsme si tím prošli a samozřejmě to přežili, ale nějak si s manželem nemyslíme, že je to nejideálnější a nejšťastnější způsob řešení vzdělávání pro naše děti. Přišlo nám dobré, když ještě těch 5 let budeme formovat naše děti sami, než aby je formovalo naše školství.“*

Za největší výhody, ve kterých se prý shodují oba rodiče, vidí především možnost reagovat na potřeby a na schopnosti daného dítěte. Matka to vše uvádí na příkladu, kdy její obě dcery měly možnost přeskočit první ročník. Samy se začaly spontánně vzdělávat a ona pouze navazovala na jejich vědomosti. Za další výhodu považují získání velké spousty času pro předávání zajímavostí nebo vytváření činností, o kterých si myslí, že jsou důležité. *„A co se mi nejvíce líbí na domácí škole je to, že děti mají mezi sebou mnohem hlubší a hezčí vztahy. Opravdu si myslím, že to je především tím, že spolu byly delší dobu doma a že šly do školy až ve dvanácti letech a ne už v šesti. To byl ostatně jeden z důvodů, proč jsme s Matyldou nepřeskakovali ročník, ale nechali jsme jí ještě ten rok doma,“* dodává maminka.

Když jsem se zeptala na nevýhody domácí školy, paní Novákovou nic konkrétního nenapadlo. Zmínila se však o důležitosti psychohygieny v souvislosti s velkým množstvím času stráveným s dětmi. Jak sama říká: *„Někdy tedy potřebuji odejít, být sama, potřebuju, aby i manžel fungoval a pomáhal mi. Bez toho si to neumím představit.“*

Všechny děti se oficiálně začaly vzdělávat v šesti letech. Matylda a Dorotka začaly neoficiálně a samovolně v pěti letech. Žádné z dětí nikdy nenavštěvovalo mateřskou školu a na otázku zda svým dětem dala možnost výběru, mi maminka odpověděla: *„Že bychom to rozhodnutí nechali na našem šestiletém dítěti a dávali mu na výběr, to tedy rozhodně ne, ale samozřejmě jsme o tom mluvili a povídali si o tom. Absolvovali jsme tradiční zápis do první třídy ve škole, kam by Jonáš chodil, kdyby nebyl v domácím vzdělávání. Ten mě tedy definitivně utvrdil v tom, že ne. Ucítla jsem tam opět tu atmosféru toho pedantství, to zatížení na výkon. Už u té paní učitelky, která dělala zápis, jsem vnímala, že nedokáže reagovat na dítě takové, jaké je. Při představě, že by měla 5 let vzdělávat mé dítě, jsem si řekla, že to radši budu dělat já. Takže to nás v tom utvrdilo, ale rozhodně to nebyl jediný důvod. Spíš jsme si to chtěli zkusit. Chtěli jsme, aby si i Jonáš prošel tím, co absolvují všechny děti. Víceméně jsme ale cítili, že to domácí vzdělávání bude vhodnější způsob výuky pro naše děti.“*

O druhém stupni Novákovi nikdy neuvažovali. Domnívají se, že pět let bohatě stačí na to, aby osobnosti svých dětí mohli dostatečně zformovat a předat jim vše co chtějí.

Paní Nováková si na dodržování rozvrhu moc nepotrpí, jistou pravidelnost ale jejich den má. Vše se odráží od ranního čtení, na které plynule navazuje výuka, která trvá zhruba celé dopoledne. Velký důraz klade především na český jazyk, matematiku a anglický jazyk. Ostatní výchovy vyučuje buď blokově nebo projektově. Své děti za jejich výkony hodnotí klasifikací. Slovní hodnocení si dělají bokem sami mezi sebou.

Velký rozdíl vidí mezi jejími dětmi a dětmi z klasických škol. *„Myslím si, že naše děti ty vědomosti získávají spontánně a daleko svobodněji. Je to určitě méně násilné než ve škole. Dále si myslím, že mé děti jsou více zvyklé na delší a intenzivní práci. V domácí škole jsme intenzivně pracovali v kuse třeba dvě hodiny. Ve škole tam těch hodin strávíte daleko více, ale intenzivně pracujete třeba jenom polovinu času.“*

Jonáš, nejstarší syn, se na druhý stupeň adaptoval velice dobře. *„Sama na to hrozně ráda vzpomínám. Neměli jsme o něj strach, spíše jsme byli s manželem hodně zvědaví, jak to zvládne, zda nepřijdou nějaké komplikace nebo problémy, protože Jonáš je docela introvert oproti holkám. Ale opravdu, on neměl jediný problém. Hezky do té třídy zaplul. Naopak jsme byli hodně překvapeni, jak je hned od začátku neuvěřitelně samostatný. Vše, co potřeboval, si sám zařídil. Nedělalo mu problém komuniovat s učiteli, domlouvat se s nimi na různých věcech, ve kterých třeba neměl jasno. Když jsem poprvé přišla na třídní schůzku do školy, tak jsem od učitelů slyšela jen samou chválu. Což mě samozřejmě těšilo.“*

Maminka dále uvádí, že její syn chodil vždy koncem roku otrávený a znuděný. Vadila mu větší volnost a málo práce. Nemohl pochopit, proč musí chodit do školy, když se tam v podstatě už nic nového neučí.

Paní Nováková se snaží celou výuku přizpůsobit konkrétnímu dítěti, jeho tempu, zálibám a nadání. Propojuje různé výchovy, především výtvarnou s ostatními předměty.

O všech výchovách bychom mohli říct, že si je děti užijí společně s výukou i ve volnočasových aktivitách. O tělesné výchově maminka přiznává, že ji doma

systematicky nevyučuje a tento předmět přenechává sportovnímu kroužku. Říká, že pohyb je pro její děti naprosto přirozený. Hudební výchově se věnuje z poloviny. S dětmi si zpívá, ovšem hudební teorii a hru na nástroj přenechává základní umělecké škole. Výtvarné výchově se podle všeho věnuje nejvíce. Celá rodina ji bere jako přirozenou součást jejich života. Výtvarný kroužek tak navštěvuje prozatím jen starší dcera, mladší se tam už těší. Mimo těchto kroužků děti navštěvují i náboženství a skauta. Maminka ale dodává, že všechny kroužky jejich dětí se postupně mění a přetransformovávají do jiných.

Domácí škola paní Novákovou nevyčerpává. *„Mně je v domácí škole rozhodně dobře a nelituji toho, že jsme se takto rozhodli. Určitě mě to baví, bez toho by se to snad ani nešlo dělat. Vidím v tom smysl a myslím si, že je to jedna z nejsmysluplnějších věcí co ve svém životě dělám. To vzdělávání určitě vyčerpává, ale když člověk dodržuje nějakou tu vnitřní hygienu, o které jsem už mluvila, tak v tom nevidím problém.“*

Všechny děti mají mezi sebou hezký vztah a navzájem si pomáhají. Nejstarší z dětí je už na gymnáziu, kde má samé jedničky a podle maminky má někdy až velkou snahu holkám radit. Děvčata si také navzájem pomáhají. Výrazně je to vidět u starší dcery, kdy vymýšlí různé kvízy a soutěže pro mladší sestru.

Jonášovi je 13 let. Jeho introvertní povaha byla také jeden z důvodů, proč ho rodiče nechali doma a neposlali ho v šesti letech do školy. Domnívali se, že sociální kontakty pro něj nebudou vůbec snadné. Jonáš je všestranně nadaný. Je jak technicky, tak i humanitně zaměřený. Je hodně citlivý na lidi kolem sebe. Baví ho hra na kytaru a psaní textů. Rád čte, hraje si na počítači a momentálně propadl společně s jeho otcem velké vášni - air-softu. Předměty ve škole má spojené s kvalitou učitelů. Baví ho především ty, které jsou vyučovány spravedlivým a přísným pedagogem, který dokáže něco naučit. Má rád, když je výuka efektivní. Jonáš měl v domácí škole vždy samé jedničky. Maminka pokračuje: *„Doma jsme ty známky nijak neřešili. Neměli jsme to postavené na známkách. Děti máme chytré a vysvědčení jsem dělala, protože jsem musela. Vždy jsem jim dala samé jedničky. Možná byl sem tam*

nějaký předmět na dvojku, ale to jsem prostě neřešila. Třeba jsme si to řekli ústně, ale tu jedničku jsem jim vždy dala.“ Jonáš je podle matky rád, že byl takto vzděláván. Nikdy na něm nezaznamenala žádnou lítost z absence v klasické škole, ani spolu v rámci tohoto tématu neřešili žádný konflikt. *„Myslím si, že si všechny mé děti tu domácí školu užívají. Mají hodně zpětnou vazbu od ostatních dětí, které jim to závidí, takže oni si jsou vědomí toho, že mají výhodu,*“ dodává Matka.

Mladší desetiletá Matylida je velice společenská, bezprostřední, je hodně rychlá, pracovitá a jak se sama matka domnívá, dost nadprůměrná v sociálně-kognitivní inteligenci. Má extrémně vyvinuté sociální citění, díky kterému nezapadá do toho standardu ostatních dětí. Matylida měla možnost přeskočit pátý ročník. *„My jsme hodně zvažovali, jestli třídu přeskočíme a pošleme ji na gympl. Původně jsme s tím tak nějak i počítali, ale minulý rok během zimy, kdy jsme se museli rozhodnout, jsme se sedli a udělali pro a proti a vlastně jediné pro, proč to udělat, byla její rychlost. Pak jsme našli spoustu jiných věcí proč ji nechat doma. Třeba i pro ten efekt, že tam bude s Dorotkou, že si mohou navzájem pomáhat a vytvářet hlubší vztahy. Myslím si, že to má daleko větší smysl, než ji někam hnát dopředu za výkonem. Takže teď opakujeme pátou třídu a Matylida má daleko více prostoru pro své koníčky, je nadaná na malování, balet, klavír, hodně čte, takže jsme získali i spoustu času pro literaturu.*“ Matylida má jako všechny děti samé jedničky. S přechodem na gymnázium si matka nedělá v žádném ohledu starosti. V domácím vzdělávání je podle její matky hodně spokojená. Vidí bratrovy povinnosti a jeho každodenní vstávání, takže si toho i více váží. Nikdy s ní rodiče neřešili žádný problém o domácí škole.

Šestiletá Dorotka je ze všech sourozenců nejmladší. Je oficiálně v první třídě, umí číst a dělá matematiku druhé třídy. *„Jsem zase ráda, že je v domácí škole, protože nemusím řešit, zda ji dát či nedát do druhé třídy.*“ Dorotka si ráda hraje, poslouchá pohádky, chodí na klavír, maluje si a jezdí na kole. Je ještě malé dítě, takže hrou vyplní veškerý svůj volný čas. Domácí školu zatím nijak zvlášť neřeší, bere to jako samozřejmost. Její matka si myslí, že je doma spokojená. Soudí na základě toho, že nikdy neměla k domácí škole žádné výhrady a neprojevila lítost z velkého dětského kolektivu.

13.3 Strakovi

Strakovi mají celkem 6 dětí. Bydlí v rodinném domě. Oba rodiče mají technické, vysokoškolské vzdělání. Maminka navíc vystudovala obecnou psychologii a dodělala si pedagogické minimum. O domácím vzdělávání se dočetli v tisku. Zjistili, že se experiment připravuje a začali se o to více zajímat.

Rozhodnutí Straků vzdělávat své děti doma vyplynulo nejprve z problémů dyslexie a koktání. Později se však rozhodovali na základě svého přesvědčení. Když jejich první syn Tomáš nastoupil klasicky do první třídy, začal mít problémy s koktáním. Druhý nejstarší Felix měl dyslexii a dysgrafii. Oba rodiče se s ním přes jeho zřetelně vysokou inteligenci pravidelně doma učili, ale i přes to poslouchali kritiku ze školy, jak je slabý, což bylo pro ně neúnosné. Když měl nastoupit do školy Daniel, třetí dítě, byl umožněn experiment domácího vzdělávání a Strakovi do něj vstoupili. *„Hned v začátku nás zaujalo, jak se Fanda psychicky srovnal a jak úplně rozkvetl. Také nás zaujala časová nenáročnost domácího vzdělávání. Oproti školní docházce byla třetinová, někdy i menší.“*

Paní Straková má s domácím vzděláváním řadu zkušeností. První ze čtyř dětí už provedla až na výjimky celým základním vzděláváním. Naučila se řešit různé situace, se kterými teď pomáhá ostatním maminkám, které si neví s něčím rady. Je tedy téměř v každodenním kontaktu s podobnými rodinami.

Za největší pozitiva domácí školy vidí společně s manželem v naprosté individuálnosti. Možnost věnovat se každému z dětí podle jeho gusta, stanovit pro něj ideální tempo, rozšiřovat a prohlubovat jeho zájmy, dostatečně mu vysvětlit nepochopenou látku a vycházet mu vstříc, kdykoliv je to potřeba. *„Podle mě je to nejefektivnější způsob vzdělávání a samozřejmě i nejpohodlnější, jak pro rodiče, tak i pro děti. Všichni jsme více spolu, což určitě stmeluje rodinu,“* dodává matka. Naopak za velikou nevýhodu oba dva vidí především finanční náročnost celého domácího vzdělávání. Zmiňují hlavně jeden plat v rodině, nemožnost kariérního růstu matky, její nejistý důchod a sociální jistoty spojené s nedostatečným

množstvím odpracovaných hodin. Po stránce vzdělávací ale v tomto způsobu vzdělávání žádný problém nevidí.

Všechny děti před samotným školním vzděláváním navštěvovaly dva nebo tři roky mateřskou školu. Kromě nejstaršího syna všichni před zahájením školní docházky dostali odklad. Můžeme zde vidět podobnost s Rodinou Racků. Paní Straková se ale nezmínila, že by dětem chtěla prodloužit dětství, jako to udělala paní Vacková. Zdůvodnila to tím, že všechny děti jsou narozené na jaře. Nejstarší syn je na podzim, takže do školy šel standardně v šesti letech. *„Dodneška uvažuji, jestli by v případě odkladu také koktal,“* dodává maminka.

Na otázku jak se její děti socializovaly do klasické státní školy a zda z toho měla obavy, mi bylo řečeno: *„I když jsem byla seznámena s americkými zkušenostmi, kde se psalo, že tyto děti se naopak do kolektivů zařazují nadprůměrně dobře, obavy jsem měla. Naštěstí dnes už vím, že ty americké zkušenosti měly pravdu. Zařadily se výborně.“* Dodává, že přechod u žádného z dítěte nebyl nijak komplikovaný. Všechny děti měly většinou samé jedničky, proto šly v patnácti letech na gymnázium. Se začleněním do kolektivu také neměly problém. Každý si z kolektivu vybral člověka nebo partu lidí, se kterými si rozuměl.

Samotnou problematiku výběru školy s dětmi nikdy neřešila a jak sama uvádí, ani nemusela. *„Starší děti školu znaly, vždyť z ní přestupovaly. A ti mladší byli od sourozenců obeznámeni, jak to ve škole chodí. Také nežili ve vzduchoprázdnu, běžně si hráli a komunikovali se školními dětmi.“*

Podobně jako paní Nováková nevede rozvrh hodin. Pravidelně s dětmi dělala pouze matematiku, český jazyk a šachy. Ostatní předměty vyučuje blokově. Tuto formu výuky upřednostňuje především z časových a praktických výhod. Tělesnou výchovu řeší spíše prostřednictvím výletů na kole a procházek. Děti navštěvovaly sportovní kroužky, docházely na karate, fotbal a všichni se věnují šachům, což je považováno také za sport. Hudební výchovu vyučuje společným zpěvem a pouštěním různých ukázek a nahrávek. Všechny děti se učily hrát na flétnu. Výtvarné výchově doma věnují také hodně času.

Paní Straková učí společně se svým manželem děti němčinu. „*Maturitu z ní nemáme, ale manžel pracoval v Rakousku a tak ji dobře ovládá. Angličtinu je neučím, protože nejsem na tak dobré úrovni. Myslím si, že je efektivnější učit děti němčinu, když si s ní vím rady než angličtinu, ve které bych byla vždy pár lekcí napřed. To, že můžeme vyučovat němčinu i na druhém stupni, je díky výjimce, o kterou jsme si zažádali. Na výuku jiných jazyků jako je angličtina nebo španělština, chodily děti samozřejmě k učitelům. Všem našim dětem vždy zařídíme studijní pobyt na 2-3 měsíce v cizině. Každý se tak podíval nebo podívá do Anglie, Německa a Španělska. S komunikací v cizích jazycích proto naše děti nemají problém.*“

V současné době paní Straková učí pouze jednoho syna, který je v osmé třídě. Přiznává, že výuka je mnohem volnější. Učit se začínají kolem deváté hodiny a zhruba do dvou hodin mají vše zvládnuté. V ostatním čase mají děti prostor dělat to, co je zajímavé či baví. Obsah učiva přizpůsobuje maminka kmenové škole ve Vraném nad Vltavou, kde cítí mnohem větší důvěru a podporu v tom, co dělá. Dříve učila podle vzdělávacího plánu základní školy ve stejném místě bydliště. Tam ale neměli moc dobré zkušenosti. „*Pořád jsem se nemohla zbavit pocitu, že některé učitelky, které asi nesouhlasily s domácím vzděláváním, mi chtěly dokázat, že to, co děláme, není dobré. Lpěly na detailech, které podle mě neměly žádnou cenu,*“ vysvětluje maminka.

Své děti oba rodiče vidí jako daleko samostatnější a aktivnější než ostatní děti, které byly vzdělávány v klasických školách. Mají zájem o učení, jsou zvědavější a nebojí se zeptat. Myslí si, že se umí lépe a přesněji vyjadřovat. Umí improvizovat, komunikovat s dospělou osobou a naprostou samozřejmostí je navzájem si pomáhat. „*S ostatními rodinami jsme se dokonce shodli v názoru, že puberta našich dětí, které prochází experimentem druhého stupně, je daleko mírnější, než u ostatních dětí. Jako by v těch dětech nebyla ta opozice proti starší generaci. Možná jak nejsou ve škole, kde se stýkají prakticky pořád se svými vrstevníky, lépe poznají život, názory ostatních lidí a chápou je,*“ dodává maminka.

Paní Strakovou vzdělávání svých dětí baví. Vidí v tom velký smysl. Děti mají velice dobré výsledky, a proto si i ona více věří. S přibývajícím věkem a zkušenostmi zjišťuje, že s dětmi neprobírá tolik látky a neopakuje tak intenzivně jako dříve. Dodává:

„Děti si opakují, aniž o tom třeba ví. Vysvětlují si látku navzájem, čímž se to jeden učí a druhý opakuje. Výrazně si pomáhají. Obzvlášť v pubertě je to důležité. Dokonce si myslím, že některou látku, kterou si mezi sebou vysvětlují děti ve věkově blízké skupině, si dokáží daleko lépe a srozumitelněji vysvětlit. Někdy to tímto způsobem pochopí rychleji, než kdybych jim to vysvětlovala já jako dospělá osoba. Umí si to navzájem lépe podat. To že si všichni pomáhají, komunikují mezi sebou a dohadují se, přispívá k celkovému stmelení celé rodiny. Umět si mezi sebou pomáhat je moc důležité.“

Tomáš je z dětí nejstarší. Je mu 24 let a je velmi ctižádostivý, cílevědomý, přímý a zapálený pro věc. Je pracovitý ve věcech, které ho baví. Platí to ale i opačně. Je dobrý v matematice a baví ho biologie. Nemá rád manuální práce. *„Tomáš byl na základní škole hodnocen tak na jedničky a dvojky na vysvědčení. Jinak ale ve čtvrtletí dostával i trojky, jednou z fyziky čtyřku. Po druhém stupni šel studovat gymnázium, kde měl paradoxně lepší známky než na základní škole. Především z matematiky a fyziky měl celé gymnázium jedničky, kdežto na základní škole dvojky. Nevím, kde byla chyba.“* V současné době dokončuje studium práv v Praze. Po dokončení naváže na svůj druhý obor, který studoval s právy současně a bude končit i na matematicko-fyzikální fakultě. *„To, že studuje dvě vysoké školy najednou, byl jeho nápad. My rodiče jsme ze začátku byli proti tomu. Obavy jsem měla především z toho, že zadržává a že by se to mohlo zhoršit. Pak nás ale přesvědčil o tom, že studium zvládá a že ho baví, tak jsme jeho rozhodnutí respektovali a nebránili mu v tom. Naopak jsme se ho snažili podporovat,“* říká Tomášova maminka. Ve svém volném čase nyní píše diplomovou práci, takže se svým zálibám moc nevěnuje. Jinak ale rád jezdí na kole, hraje šachy a studuje. Tomáš má od malička problémy s koktáním. Přes to, že tento sklon mají Strakovi v rodině, je z dětí jediný. S domácí školou podle jeho matky určitě souhlasí, je za ni rád a bere ji jako své plus. Tímto netradičním způsobem se však začal vzdělávat až od druhého stupně. V době, kdy šel Tomáš do první třídy, ještě experiment neexistoval. *„Díky některým učitelům ze školy a díky jeho nadání jsme docílili domácího individuálního vzdělávání. On sám si to přál.“* Matka navíc dodává, že nikdy

se synem neměli žádné spory kvůli domácí škole, nikdy na něm nezaznamenala lítost, že z klasické školy odešel. Na čtyřleté gymnázium a později na vysokou školu se adaptoval bez větších problémů a obtíží. Kvůli jeho vysoké inteligenci a moc složitému, vědeckému vnímání se do vysvětlování a pomoci ostatním sourozencům nehrnul. Nyní si ale našel tu správnou cestu a když může, tak sourozencům pomůže. Tomáš se může pyšnit prvním místem v soutěži o talent roku z Jižních Čech.

O dva roky mladší Felix je uzavřený, pečlivý a pracovitý. Je dobrý v matematice a nebaví ho čeština a cizí jazyky. Hlavním důvodem jsou jeho výrazné dyslektické a dysgrafické problémy. Na základní škole měl až na češtinu téměř jedničky, na gymnáziu si zhoršil průměr na dvojku. V současné době studuje matematicko – fyzikální fakultu v Praze a je ve druhém ročníku. Ve svém volném čase rád jezdí na kole, běhá a hraje šachy. Baví ho i manuální práce a i přes to, že je dyslektik, tak rád čte. Podobně jako jeho starší bratr bere domácí školu jako svou výhodu. „*Někdy jsem ho společně s dalšími dětmi zaslechla, jak mezi sebou litují děti z normální školy,*“ dodává maminka, která s Felixem neměla kvůli domácí škole žádné problémy. Jak zmínila na začátku rozhovoru, sama byla překvapená, jak Felix domácí školou pookřál. Pár let totiž stejně jako Tomáš navštěvoval státní školu. V roce 1998 se ale rodiče zařadili do experimentu a Felix přešel do domácí školy. Na čtyřleté gymnázium se adaptoval velmi dobře. Dospělého nikdy nebral jako soupeře a to mu prý pomohlo v jeho socializaci. S ostatními sourozenci má hezké vztahy a velmi jim pomáhá v matematice.

Danielovi je dvacet let, je hodně otevřený, přátelský, komunikativní a všestranně nadaný. Baví ho čtení, fotbal, matematika, fyzika, moderní dějiny, společenské vědy a politika. Celé základní vzdělávání prošel prakticky se samými jedničkami. V současné době studuje na VUT, obor informatika. Daniel má rád lidi kolem sebe, vede církevní klub dětí, které se pravidelně scházejí a podnikají různé akce a výlety. Všechny děti tam docházejí, ale kvůli časovým a praktickým důvodům je jejich docházka nepravidelná. Dříve hrál šachy a dvakrát získal titul mistra České republiky ve své kategorii. Domácí školou je nadšen. Nikdy k ní neměl žádné výhrady. Na gymnázium se socializoval velmi dobře, jak říká sama maminka, byl jeden z nejlepších.

Protože je hodně komunikativní, nemá problémy radit svým mladším sourozencům a naopak o radu si říct starším sourozencům.

Osmnáctiletá Alena je velmi zodpovědná, přátelská a pracovitá. Ráda kreslí, baví jí matematika a šachy. Podobně jako její bratři má také poruchy učení dyslexii a dysgrafii. Svou pílí a pracovitostí se ale dokáže zlepšit i ve čtení a psaní a to i přes to, že ji to nebaví. Alena měla také celou základní školu téměř samé jedničky. Nyní studuje gymnázium, kde nemá větší problémy. Ve volném čase ráda maluje, sportuje a čte si. Maminka pokračuje: *„Úplně bych zapoměla, že hraje i šachy, stala se opakovaně mistryní Čech a myslím, že se třikrát nominovala na Mistrovství Evropy a jednou dokonce i na Mistrovství světa. Tenkrát to bylo zrovna někde na Kavkaze, kde v té době vypukl nějaký konflikt a šachový svaz zrušil pro nezjištěnou bezpečnost účast reprezentační výpravy. Mohlo se jet pouze soukromě na vlastní nebezpečí a to jsme nejeli.“* Aleně se v domácí škole také líbí, dokonce se tím i chlubí ostatním dětem. Oceňuje především to, že nemusí brzy vstávat. Nemá problém navazovat nová přátelství. Sociálně je velmi zdatná, takže s přestupem na gymnázium neměla žádný problém. Velice pomáhá Vendelínovi, mladšímu bratrovi. *„Navzájem se tak vyučují. Alena ho kontroluje, dohlíží na něj, a když si s něčím neví Vendelín rady, vysvětlí mu to často na gymnaziální úrovni. Vendelín je teď v pubertě a tak výtky, připomínky a kontrolu vezme od ní lépe než ode mě. Starší sourozenci zase pomáhají Aleně,“* dodává maminka. Vážnější konflikt kvůli domácí škole mezi rodiči a Alenou nikdy nevznikl. Maminka ale podotýká: *„Možná se cítí Alena ukřivděna, protože si myslí, že jsem byla na starší děti tvrdší než na ty mladší a má pravdu. ale je to díky tomu, že jsem za ta léta nasbírala spoustu zkušeností a poučila se z chyb. Nechci být nespravedlivá, ale zkrátka mi některé věci nepřijdou tak důležité, jako mi připadaly tenkrát, když jsem s domácím vyučováním začínala.“*

Čtrnáctiletý Vendelín je otevřený, šikovný a chytrý. Baví ho matematika, fyzika, informatika, je technický typ, má úžasnou technickou představivost a je velmi manuálně zručný. Je takový kutil, rád skládá počítače a dělá různé pokusy. *„Ted' v pubertě je trošku lenivý na věci, které ho nebaví, ale jen trošku. Věřím, že se časem srovná,“* říká maminka. Momentálně je devátým rokem vzděláván doma. Maminka

všechny děti hodnotí slovně, ale stejně jako všichni by měl téměř samé jedničky. *„Volný čas tráví montováním a všemožným vymýšlením jeho technických zálib. Hodně pracuje na počítači, což nevidím ráda. Samozřejmě tam ale nehraje hry, ty jsou v naší rodině zakázány. Přál si čtečku, takže hodně čte, četl tedy i dříve,“* říká matka. Domácí škola se mu podobně jako jeho všem sourozencům také líbí. Vendelín je z doby, kdy jeho matka s režimem domácí výuky trochu polevila. *„Prostě jsem poznala, že není nutné tolik kontrolovat. Možná taky působil kladný příklad starších sourozenců.“* Vysvětluje paní Straková. Vendelín se zatím nijak nesocializoval. Maminka neuvádí, že by na něm v tomto směru zaznamenala lítost. Konflikt kvůli vzdělání mezi nimi nevznikl, ale kvůli výchově někdy ano. Vendelín pomáhá všem sourozencům. Nejmladší Marušce, které je pět let, pouští různé didaktické hry. Matka uvádí, že je na ni celkem přísný.

13.4 Tůmovi

Tůmovi bydlí na samotě mezi dvěma vesničkami na Vsetínsku. Tato rodina byla svolná k nahrávání našeho rozhovoru po skypu. Do druhého dne reagovali na mou e-mailovou žádost a byli velice ochotní a vstřícní. Domluva s nimi byla dobrá a rychlá. Rozhovor se mnou absolvovala pouze maminka. Chtěla si volat po dvacáté hodině, tedy v době, kdy má klid a děti se chystají spát. Tůmovi mají dva chlapce. Staršímu Ronaldovi je devět let a Wiliamovi je sedm let.

Maminka se o této alternativě vzdělávání dozvěděla, když staršímu synovi byl jeden rok. *„Moje teta, která byla učitelka, tehdy pracovala ještě v experimentu na prvním stupni. Pomáhala chlapci, který měl jisté zdravotní problémy, a proto potřeboval speciální vzdělávání. Převážnou většinu informací jsem však získala od svých známých ze Spojených států amerických, kteří své děti učili doma. Měla jsem možnost ty děti vidět i potom v dospělém věku, poznat je, mluvit s nimi a porovnat je s ostatními. Ti lidé byli a jsou většinou velice úspěšní, bez jakýchkoliv problémů se socializací, bez velkých ambicí, ale i přes to jsou schopní dosáhnout svých cílů a být prospěšní pro společnost. To mě tehdy hodně ovlivnilo a přesvědčilo o tom, že to chci*

také zkusit.“ Bylo to tedy z její iniciativy, ale manžel s tím rád souhlasil a ten nápad vzdělávat své děti doma se mu líbil. Dále cituji: „Přišlo nám to přirozené. Neměla jsem nějaký extra důvod, spíše jsem brala za zvláštní, že bych své děti měla poslat do školy. Líbila se mi ta možnost, že bych mohla se svými dětmi zůstat doma, že bychom byli více a déle spolu. Zdálo se mi to fajn a chtěla jsem to zkusit. Ze začátku jsem myslela, že to bude jen na půl roku nebo na rok. Pak jsme to ale prodloužili a teď uvažujeme i o druhém stupni.“

Tůmovi mají řadu přátel s rodinami, kteří také učí své děti doma. V častém kontaktu jsou zhruba s patnácti rodinami. Pořádají společné víkendové akce, dělají tábory pro jejich děti a vymýšlí různé aktivity. Maminka dodává: *„Máme toho hodně společného, jednak způsob výuky našich dětí a dále třeba i to, že jsme všichni křesťané.“* Paní Tůmová ještě dodává, že se na ní spousta rodin obrací s dotazy a žádostmi o radu. *„Jsem hodně komunikativní typ a ráda člověku poradím, když to vím.“*

Za největší výhodu zmiňuje, podobně jako rodina Rackova a Strakova, možnost být více spolu, děti poznat a přizpůsobit jim celou výuku dle jejich tempa, stylu a zájmu. V podobném duchu, jako dvě předchozí rodiny, hovoří dále. Zmiňuje nejen časovou úsporu výuky, ale i kvalitnější a trvalejší znalosti. Vyzdvihuje efektnější využití celého dne. *„Učíme se asi polovinu času ostatních dětí z klasických škol. Tím samozřejmě děti získávají čas pro sebe a mohou se věnovat i jiným věcem. Mohou být více zapojené do rodinného života, mají více času na své záliby.“* Dodává maminka dvou chlapců. Jako výhodu vidí dále i časovou flexibilitu nebo třeba to, že děti nejsou vystaveny žádnému tlaku. Žádné nevýhody maminka neuvádí.

Ronald ani Wiliam nikdy nenavštěvovali mateřskou školu a vzdělávat se začali poměrně brzy. *„S tou výukou to bylo tak, že starší syn uměl číst už ve třech letech. Rád kreslí, takže i to psaní přišlo dříve. U mladšího to ale tak nebylo a já jsem se s tím trošku prala. Měla jsem ten standard posunutý od staršího syna trošku výš, než by mělo být zvykem. Nicméně jsem u obou začala s pravidelnou činností už ve čtyřech letech. Fungovalo to tak, že jsme si vždy na nějakou dobu sedli ke stolu a tam něco malovali, obtahovali, hledali si různé zajímavosti. Dá se říct, takové předškolní*

vzdělávání. *Od pěti let jsem se starším synem začala dělat klasickou matematiku. Takže když mu bylo šest let, měl zvládnutou první třídu. Z tohoto důvodu jsme přeskočili tehdy první třídu a v současné době jsme přeskočili i čtvrtou třídu. Takže synkovi je devět let a učí se učivo páté třídy.*“

S otázkou socializace dětí do státních škol si maminka nedělá příliš starosti. Myslí si, že její děti nebudou mít žádný velký problém. Starší syn je podle ní vůdčí typ, takže u něj obavy téměř nemá. Mladší syn je podle ní trošku jiné povahy. Je přesvědčena, že kdyby měl jít Wiliam do první třídy, nebyl by přechod rozhodně snadný. *„Tím, že ho necháme ještě těch pět let doma, tak mu dáme čas a přechod na druhý stupeň bude určitě lepší a bez větších komplikací,*“ dodává maminka.

Podle paní Tůmové byla domácí škola pro její děti naprosto přirozená. Oba synové měli přátele v řadách podobných dětí takto vzdělávaných, takže možnost výběru školy jim ani nedávala. Byla si jistá tím, že si obě varianty neumí chlapci reálně představit. *„Tím, že bydlíme mimo vesnici a máme školu celkem daleko, jsem tu domácí školu předložila spíše jako návrh, který všichni vítali.*“ vysvětluje matka.

I přes to, že paní Tůmová zmínila jako velké pozitivum domácí školy časovou flexibilitu, snaží se ji nevyužívat a dát dětem pevný denní řád. *„Vstáváme o půl šesté. Od šesti do sedmi si děláme takové rodinné chvíle, kdy si čteme z Bible, povídáme si o různých věcech, děti si vystřihují, hrajeme si. Kolem sedmé se nasnídáme a v osm hodin se začínáme učit,*“ říká maminka. Po pár zkušenostech s výukou venku se s dětmi učí převážně v kuchyni u stolu. Oba její synové jsou různě rychlí. S výukou ale končí mezi jedenáctou a dvanáctou hodinou. *„Po obědě má každý svůj klid. V odpoledních hodinách učím kluky na klavír, pak si hrají, nebo pracujeme společně na zahradě. Kolem páté večeříme a od šesti do sedmi trávíme společně čas i s tatínkem. V osm chodí kluci spát.*“

S názorem na rozvrh dne se paní Tůmová trošku různí. Dospěla totiž k názoru, že s rozvrhem to bude lepší. *„Se starším synem máme rozvrh přesně vymezený. Vyhovuje mu to. Ví, že se daná činnost musí splnit do určitého času a to ho motivuje. U mladšího syna je rozvrh individuálnější. Nemáme ho tak striktně rozdělen. Jednotlivé aktivity a jejich pořadí si syn volí sám.*“ Oficiální vzdělávací plán prý

maminka nikdy nečetla a neviděla. První třídu učila spíše podle sebe. Ve vyšších ročnících vycházela převážně z učebnic. Dodává, že styl výuky má pořád stejný, pouze ho ohýbá na základě potřeb obou chlapců.

Velkou pozornost věnuje především výchovám. Co se týče hudební výchovy, tak každý den ráno a večer zpívají, oba syny učí hrát na klavír a jeden z chlapců se teď nedávno naučil hrát na kytaru. Hudební teorii řeší spíše formou společných rozhovorů, různých rozprav nebo samostudiem. *„Vypěstovala jsem v nich touhu po informacích, takže hodně čtou, hledají si zajímavost, znaky všech hudebních žánrů. To vše je rozhodně hodně obohacuje.“* Tělesnou výchovu praktikují společně s dalšími rodinami jednou za měsíc, kdy si pronajmou tělocvičnu. *„Cílem je, aby děti znaly jednotlivé pomůcky v tělocvičně. Nechtěli jsme, aby někdy došlo k tomu, že by děti nevěděly, co je to například koza, aby se nedostaly do nějaké nepříjemné situace.“* Maminka ještě dodává, že chlapci hodně jezdí na kole a hrají si, takže pohyb patří přirozeně do jejich života. Výtvarnou výchovu řeší převážně o víkendech společně s dalšími rodinami. Další předměty jako přírodovědu nebo vlastivědu učí formou projektu. Anglický jazyk učí paní Tůmová děti od první třídy. Má z něj složenou maturitu a státní zkoušky. *„Nejprve jsem ji učila spíše hravou formou, kdy jsem ji nezahrnula ani do rozvrhu, v současné době, hlavně pro staršího syna ji už učím systematicky. Je to hlavně kvůli gramatice. Snažíme si hodně povídat a řešit různé věci v angličtině,“* dodává maminka.

V otázce, kde se ptám na rozdíly dětí v získávání vědomostí, paní Tůmová tvrdí, že to nemůže objektivně posoudit. Děti ze státních škol zná velmi málo. Minulý rok se s nimi ale dostala na krátký čas do pravidelného kontaktu a uvádí: *„Byla jsem překvapená, že v podstatě z té školy vůbec nic neví. S dětmi jsem vedla konverzaci v angličtině o vlastivědě, přírodovědě a nebylo to pomalu možné, protože ty děti k tomu neměli co říct. Co se týče získávání vědomostí, tak hlavní problém vidím v tom, že děti nemají žádnou motivaci a vztah k učení. U svých dětí se tomuto snažím vyvarovat. Chci, aby je učení bavilo, zajímalo a aby se učily srdcem.“*

Na můj dotaz se socializací maminka reagovala podobně. *„Zatím se oba chlapci učí doma, takže žádný přechod do klasické školy neproběhl a těžko odhadovat.“* Její

subjektivní názor je ale pozitivní. Věří, že nikdo z chlapců nebude mít při přechodu do klasické školy větší problémy.

Protože se maminka hned na začátku rozhovoru zmínila o zvažování výuky dětí na druhém stupni, zajímala jsem se o jejich vzdělání. Oba rodiče mají středoškolské vzdělání, k výuce na druhém stupni je však zapotřebí vysokoškolské. Maminka se nechala slyšet, že si další vzdělání nehodlá dodělávat a dále vysvětluje: *„V podmínkách je sice vysokoškolské vzdělání, ale já jsem domluvená s kamarádkou, která nás zaštití. To je jedna z možností, jak se to dá legálně obejít. Dále pak je tu možnost, získat individuální vzdělávání pro našeho staršího syna díky jeho nadprůměrným schopnostem. Byl by brán jako nadaný a v domácí škole by tak mohl zůstat i na druhém stupni.“*

Jak už jsem v úvodu zmínila, tato čtyřčlenná rodina bydlí na samotě. Jejich místo bydlení je hlavním důvodem, proč děti zatím nenavštěvují žádný kroužek. *„Bydlíme na samotě mezi vesnicemi. Do žádné z nich téměř nechodíme, ani místní lidi moc neznáme. Vídáme se s rodinami, které většinou také učí děti doma, takže se nedá říct, že by kluci měli málo kamarádů. Dost času tráví s jinými dětmi. Ať už to jsou z příbuzenstva sestřenky a bratřenci, tak i ostatní děti z rodin. S některými si píšou i e-maily a udržují kontakt.“* Uvádí maminka, která se rozhodně necítí z domácí výuky vyčerpaná. Naopak si myslí, že domácí škola je normální, přirozená součást jejího života.

S otázkou vzájemné pomoci mezi sourozenci se svou odpovědí paní Tůmová trošku rozchází s odpověďmi ostatních maminek. *„Řekla bych, že si kluci při výuce vůbec nepomáhají. Je pravda, že mladší syn má možná více vědomostí, než by se od něj očekávalo. Z češtiny například umí vyjmenovaná slova, ale nerozumí jim. Je v první třídě a dál chybuje, což je u něj pochopitelné. V takovýchto podobných věcech má povědomí o tom, že existují, ale neumí s nimi pracovat a zařadit je. Určitě ho to ale posouvá dál, tím že je mladší.“*

Nejstaršímu synovi Ronaldovi je devět let. Velice se zajímá o historii a politiku. V současné době žije hodně volbami. Pročítá si volební programy a řeší volbu

prezidenta. Četbu propojuje s kreslením. Vytváří si komiksy nebo hraje historické divadlo podle vlastního scénáře a s vlastnoručně navržených kostýmů. „*Jinak společně s bráškou jezdí na kole, lezou po stromech a staví si bunkry. Mají typické chlapecké záliby. V poslední době jsem si i všimla, že se pokouší sám vařit,*“ doplňuje maminka dvou chlapců. Ronald se zajímá o techniku a jiné věci s ní spojené. Nebaví ho práce, kterou má úkolově zadanou. Naopak z činnosti, kterou si sám vybere, je nadšený. V takovýchto věcech je spíše individualista. Nemá mocvztah k práci a k manuální činnosti. Přeskočil dvě třídy a na svůj věk je intelektuálně hodně zdatný. Doposud měl v kmenové škole ve Vrané nad Vltavou samé jedničky. K hodnocení svých dětí maminka ještě dodává: „*Já osobně děti neklasifikuji. Dělán slovní hodnocení, které proběhne v rozhovoru. Do sešitu dětem maluji různé obrázky. Je to místo známek a myslím, že to i více ocení. Zámky dětem ani mě nic moc neříkají. Neřešíme je.*“ Všichni Ronaldovi přátelé se učí doma, takže mu to podle jeho matky přijde naprosto normální a žádným způsobem se s ní o tom nepře. Nikdy mu nepřišlo líto, že nedochází do státní školy. „*On asi ani pořádně neví, co by mu mělo být líto. Tím jak nemá tu školu předurčenou, tak si to pořádně neuvědomuje,*“ dodává maminka. K otázce vzájemné pomoci jsem se již zmiňovala, přesto maminka dodává, že mimo výuku si chlapci pomáhají. Vyplyne to prý přirozeně ze situace, kdy větší zásluhy má přirozeně ten starší.

Mladší sedmiletý syn Wiliam je hodně společenský, v cizím prostředí je ale uzavřenější. Je klidné, introvertní a hodně upřímné povahy. Z maminčina vyprávění na mě Wiliam působí jako pravý opak jeho bratra. Zajímá se o přírodu a rád si o ní čte. Je manuálně zručný a šikovný. Často se zapojuje do akčního života, kdy pomáhá řezat dřevo a učí se pracovat s různým nářadím. Hodně si hraje venku a staví si s bratrem bunkry. Nejde a nebaví ho psaní. Maminka se domnívá, že je to způsobeno jeho nedostatečným vyvráním. Wiliam nedávno prodělal operaci srdce. „*Před tím ho to žádným větším způsobem neomezovalo. Po té operaci byl samozřejmě více unavený, ale neřekla bych, že se to odrazilo na jeho školním výkonu,*“ dodává maminka. V současné době je Wiliam ve druhé třídě a jeho prospěch je výborný. Od paní učitelky jim byla nabídnuta možnost přeskočení druhého ročníku. S tím však paní Tůmová

nesouhlasila. Dále vysvětluje: „*Hlavním důvodem bylo to psaní. Myslím si, že by ho to pak ani nebavilo a že bych ho okradla o dětství. Řekla bych, že jeho znalosti jsou adekvátní jeho věku.*“ Introvertní Wiliam je podle matky za domácí školu rád. Nikdy k ní neměl žádné výhrady a určitě necítí lítost z absence v klasické škole. Domnívá se, že by si normální školu asi sám nevybral.

13.5 Kubalovi

Rodina Kubalova žije v malé obci nedaleko Ostravy. Čtyřčlenná rodina bydlí ve velkém domě se zahradou. Kubalovi mají patnáctiletou dceru Radku, která v současné době prochází experimentem druhé stupně v deváté třídě a třináctiletého syna Radima, který je celou školní docházku ve státní škole.

Důvodem domácí školy pouze jednoho z dětí byla především povaha starší dcery a přílišná psychická vyspělost oproti svým spolužačkám. Přejít mezi domácí a státní školou zažila hned dvakrát. Po absolvování poloviny čtvrté a celé páté třídy se snažila šestou a sedmou znovu začlenit. To se však nepovedlo, takže osmý a nyní devátý ročník je opět v domácí škole. O rok mladší syn státní školu navštěvuje normálně. Tatínek, který má maturitu, pracuje v jedné společnosti jako technolog a maminka, vysokoškolsky vzdělaná v zemědělském oboru, je ženou v domácnosti.

Důvody, které vedly rodinu Kubalovu k rozhodnutí vzdělávat svou dceru doma, byly podle maminky opodstatněné. Došlo k nedorozumění s učitelkou. Děti prý naváděla k nepoctivosti, vzdělávací metody učitelky jim také nevyhovovaly a navíc jejich dcera moc nezapadla do kolektivu. „*Nechtěla jsem takovému pedagogovi svěřovat své dítě. Po rozhovoru s učitelkou, kdy nechtěla uznat chybu a hájila se, že v dnešní době je nepoctivost normální, jsem se definitivně rozhodla. Dcera s domácím vzděláváním souhlasila. Iniciativa tedy vzešla z mé strany. Na druhém stupni v osmé a deváté třídě jsme se také shodli. Radka to tehdy navrhla sama,*“ dodává maminka.

O domácím vzdělávání se dozvěděli od švagrovky rodiny a jejich přátel, kteří také učí své děti doma. Jejich potomci byli o něco starší než děti Kubalů, takže maminka měla možnost celý průběh domácí školy pozorovat. Věděla, že by tato alternativa její dceři určitě prospěla. Neviděla v tom žádný problém, takže jí to motivovalo k tomu to také zkusit.

Největší pozitivum vidí především v individuálním přístupu, který může ke své dceři zvolit a dále získání prostoru a času na zájem a aktivity svého dítěte. Za největší nevýhodu považuje absenci kolektivní spolupráce. Paní Kubalová si myslí, že domácí škola není pro všechny děti. Domnívá se, že tento způsob vzdělávání by měli rodiče provozovat jen ve chvíli, kdy jsou k tomu pádné důvody. V ostatních případech by se k této alternativě rozhodně nepřikláněla.

Obě děti navštěvovaly mateřskou školu a do první třídy oba nastoupily standardně v šesti letech. Než se ale tak stalo, tak je formou her matka naučila číst, psát a počítat. Žádné z dětí třídu nepřeskočilo. Nebylo jim to ani nabídnuto. Co se socializace do třídního kolektivu týče: *„Myslím, že velice záleží na tom, jak se rodič k domácí škole postaví. Podle mě nesmí být dítě izolované od ostatních dětí a vrstevníků. Musí dostat možnost být s nimi v kontaktu, komunikovat a přátelit se s nimi. Naše děti navštěvují řadu kroužků. Především dcera. Syn chodí normálně do školy, takže kontakt tam má zaručen. Dcera i přes to, že je introvert a na svůj věk je trošku jinde než ostatní vrstevníci, tak se snažíme, aby v kontaktu s dětmi byla. Nebojím se toho samotného přestupu. Ten dcera vždy dobře zvládla. Spíše mám obavy o celkový průběh v řádu dalších let. Ze začátku dcera nikdy neměla problémy, komplikace nastaly vždy o něco déle,“* dodává maminka. Ještě podotýká, že se na domácí škole shodli všichni. Radku prý ve škole nic nedrželo, domácí výuku brala jako začátek něčeho nového.

První etapou vzdělávání v domácím prostředí si Radka prošla ve druhém pololetí čtvrté třídy a celou pátou třídu. Výuka probíhala více za asistence matky. Daleko intenzivněji ji kontrolovala, procvičovala s ní a celkově vše více řešila. Po nezdařeném návratu do státní školy v šesté a sedmé třídě se společně celá rodina opět dohodla na alternativě, která před tím fungovala. Radka tedy odešla ze státní

školy a do experimentu domácího vzdělávání v osmé třídě. Při přechodu z domácí na státní školu už nějaké zkušenosti ze školy měla. Tempo stíhala bez problému a patřila mezi ty nejlepší. Pro první přechod se rodiče rozhodli kvůli paní učitelce a jejímu nepoctivému přesvědčení, stylu výuky a dále i kvůli špatnému kolektivu, kam Radka moc nezapadla. V osmém a devátém ročníku byl hlavní problém v kolektivu. „*Dcera si se svými spolužáky vůbec nerozuměla, ze školy chodila skleslá, rozladěná a nešťastná. Byly jsme i u psychologa, který zjistil, že dcera jakoby přeskočila pubertu a mentalitou je na úrovni vyspělé ženy. Rozumí si spíše s dospělými než s dívkami jejího věku,*“ říká maminka Radky.

„*Harmonogram dne je téměř stejný. Jediný rozdíl je pouze v tom, že se do výuky už tolik neangažují jako dříve. Radce vyhovuje více samostudium. Funguje to tak, že ráno nebo večer před výukou na základě nějakého podnětného rozhovoru dceři nenásilně určím látku, které se ten den budeme věnovat. Ona si o tom něco přečte v knihách, vyhledá na internetu nebo si třeba stáhne nějaký naučný film. Dám jí čas a prostor k nastudování, a pak si společně sedneme a slepíme vše dohromady,*“ vysvětluje Radčina matka, která tvrdí, že rozvrh hodin obě svazuje a nevyhovuje jim. Proto upřednostňují volnost. V současné době, kdy je Radka v deváté třídě a je schopna samostudia si ji mohou obě dovolit.

Výjimku netvoří ani výchovy. Paní Kubalová je přesvědčená, že právě svoboda, kterou dceři ve výchovách poskytuje, způsobuje radost z jednotlivých aktivit. Hudební výchovu zaplňují společným zpěvem, dále Radka hraje na klavír a každou neděli doprovází mši v kostele, kde hraje na varhany a zpívává. Hudební teorii zvládá formou samostudia. Tělesná výchova je založena na sportovních koníčcích. Kubalovi rádi jezdí na kole, chodí na procházky nebo lyžují. Provozují letní i zimní sporty. Dcera se navíc věnuje protahovacím a posilovacím cvikům. Ve výtvarné výchově je čistě na Radce, kterou činnost si zvolí. „*Když nemá náladu na nic, nenutím ji. To se ale většinou nestává. Je pilná a výtvarka ji baví,*“ dodává paní Kubalová, kterou domácí výuka vyčerpává méně, než v předchozích letech na prvním stupni.

Pouze hudební výchova je u Radky navíc rozšířena kroužkem, kdy navštěvuje základní uměleckou školu. Další z kroužků jsou už jiného charakteru. Pravidelně dochází na náboženství, dále do anglického, přírodovědeckého a literárního kroužku.

Velký rozdíl vidí paní Kubalová v získávání vědomostí její dcery. *„Radka je samostatnější než její vrstevníci. Nedělá ji problém si sama nastudovat a vyhledat informace, které ji zajímají. Tím, že se to snaží sama pochopit, tak si pak lépe vybaví nové poznatky. Řekla bych, že jsou mnohem bohatší a trvalejší než u jejich vrstevníků. Má větší zájem o učení a nové informace. Velkou výhodou má především v tom, že jednotlivé znalosti nemá izolované. Naposled bych zmínila i to, že ji učení baví, má vnitřní motivaci a nemá k domácí škole odpor. S o rok mladším synem, který navštěvuje státní školu, se tyto rozdíly snažíme redukovat. Ta práce je ale poněkud těžší a pro syna je to rozhodně náročnější.“*

U Radčina bratra Radima rodiče domácí školu příliš nezvažovali. Povahově je úplně jiný než Radka. Je to extrovert a ve školním kolektivu neměl nikdy větší problémy. *„Je asi pravda, že kdyby byl také doma, tak by toho více uměl a měl k učení jiný vztah. My jsme ho ale nechťeli do domácí školy nutit. Bylo na něm vidět, že ostatní děti k životu potřebuje. Jeho znalosti a přístup ke vzdělání se snažíme formovat po škole. Samozřejmě ale v omezené míře,“* vysvětluje matka dvou dětí, která nepředpokládá, že nikdo z nich nepůjde v jejich šlépějích.

Patnáctiletá introvertní Radka je klidné, milé a velmi zodpovědné povahy. Volný čas má zaplněný školními kroužky a rodinnými výlety. Zajímá se hodně o přírodní vědy, ve volných chvílích navíc ještě dochází na zdejší statek, kde pomáhá při práci se zvířaty. Protože má v tomto oboru velký přehled, je to jedna z variant její volby budoucí střední školy. Nebaví a nejdou ji informační technologie, dějepis a fyzika. Svou pracovitou povahou však tento snížený zájem dožene. Dcera paní Kubalové měla celý první stupeň samé jedničky. Na druhém stupni pak vždy vyznamenání. Větší problémy nastaly na druhém stupni, kdy se Radka necítila v kolektivu dobře. Maminka se pouze sporadicky zmínila o Radce jako o oběti šikany. Z toho důvodu si myslí, že s domácí školou rozhodně souhlasí, nikdy se prý nevyslovila proti této alternativě. *„Výuka v*

osmé a deváté třídě vzešla z jejího přání. Je ráda, že je takto vzdělávaná. V domácí škole mi přijde šťastnější. Je více sama sebou,“ dodává maminka, která se též nechala slyšet, že úplně první návrh domácí školy v druhé polovině čtvrtého ročníku vzešel z její iniciativy. S mladším bratrem Radim má hezký vztah. Momentálně ale syn prochází pubertou, takže se konflikty mezi sourozenci vyskytují častěji, než byli rodiče doposud zvyklí.

13.6 Vodovi

Rodina Vodova bydlí v malém městečku nedaleko Plzně. Na paní Evu Vodovou jsem získala kontakt od jedné z maminek. Byla velice příjemná, ochotná a nadšená. Kontaktovala jsem ji a chtěla jsem s ní udělat rozhovor. Chtěla se zúčastnit mého šetření, protože se domnívá, že tím pomůže k rozšíření DV. Paní Vodová ale nebyla zastáncem skypu ani jiných telekomunikačních technologií a rozhodla se raději podrobně vyplnit dotazník. Její odpovědi byly dostačující, obsáhlé a přesné. Protože souhlasila i s tím, že mi na případné doplňující otázky odpoví e-mailovou cestou, zahrnuje jsem ji do svého šetření.

Vodovi mají čtyři syny staré 9 let (4. třída), 7 let (2. třída), 5 let a 3 roky (předškoláci), kdy dva starší školáky paní Eva vzdělává doma v rámci individuálního domácího vzdělávání.

Domácí škola pro ně zněla velmi lákavě. Rádi se s manželem věnují svým dětem a tak neváhali a této možnosti využili. Na DV se shodli společně. Paní Vodová o této alternativě věděla od svých kamarádek, které učí své děti doma. Líbilo se jí to a nejvíce ji přesvědčily reakce jejich dětí, které mimochodem v současnosti studují střední školy. Z domácího vzdělávání byly všechny děti nadšené a všude ho propagovaly. To byla pro ni snad ta nejlepší reklama. S těmito kamarádkami je stále v kontaktu. Radí si ohledně učebnic, dávají si různé tipy na výlety, knihy, semináře apod. Jak sama udává, je to pro ni hodně inspirativní. *„Při našich schůzkách bereme děti s sebou. Také se přátelí. Řekla bych, že nás všechny domácí škola hodně spojuje. Máme toho s ostatními rodinami hodně společného, proto si asi tak rozumíme.“*

Za největší výhody v DV uvádí především v individuálním přístupu, autentické komunikaci s daným dítětem nebo propojení teorie s praxí. Líbí se jí, že dítě není odtrženo od reality všedního dne života, kam patří například vaření, nakupování, pomoc v domácnosti, péče o mladší sourozence apod. Dále na DŠ oceňuje možnost plánování času a možnosti využít hezkého dne pro učení venku. Další velkou výhodou pro ni je, že dítě okamžitě reaguje na danou látku. Když něčemu nerozumí, může se hned zeptat a matka má hned jasnou odpověď o tom, zda to dítě pochopilo či ne. Pokud má o něco zvýšený zájem, mohou se tématu podrobněji věnovat.

Nevýhodu vidí v absenci soutěživosti ve výuce. Myslí si, že tento prvek her její děti postrádají. Nezažily ho ani v mateřské škole, protože tam nikdy nedocházely. Od malička vyrůstaly doma. Hlavním důvodem byla mateřská dovolená matky. *„Doma jsem se snažila zařazovat činnosti a aktivity podobné jako v mateřské škole. Průběžně jsem sledovala různé materiály např. psychomotorické tabulky vývoje dítěte, abychom třeba něco nezanedbali.“* Podotýká maminka čtyř dětí, která o jejich socializaci do klasické školy nemá větší obavy. *„Naše děti se hodně zapojují do skupin dětí při volnočasových aktivitách i jinde. Zhruba jednou za měsíc navštěvují třídní kolektiv, který je spojen s nějakou událostí jako třeba návštěva kina, divadla, exkurze.“*

Před samotným nástupem do domácí školy neměl nejstarší syn úplně srovnání, takže o celé situaci doma hodně mluvili a vysvětlovali mu to. *„Nechtěla jsem, aby byly děti limitovány tím, že srovnání mít nebudou a jak už jsem zmínila, se školou spolupracujeme.“* dodává maminka.

Den této rodiny má přesná pravidla. Začíná v sedm hodin, čas po snídani vyplní čtením z Bible a úvodem do jejich domácí školy, co je dnes čeká. Malí chlapečci mají samostatnou práci a volné hry v pokojíčku, školáci zasedají ke stolkům v obýváku. Jeden z nich má samostatnou práci, kdy třeba píše pětiminutovky nebo vyplňuje pracovní sešity a druhému se věnuje paní Vodová, která nechce, aby se děti hlásily, snaží se ale, aby uměly odhadnout, která situace je na dotazy vhodná a která nikoliv. Po svačině, která je v deset hodin, jdou školáci cvičit na hudební nástroj a pozornost matky se přesouvá na předškoláky, s nimiž dělá grafomotorická cvičení a další různé aktivity provádějící se ve mateřské škole. Pak jdou děti na zahradu, kde si hrají,

druhý nejstarší syn dohlíží na hru mladších bratrů. Nejstarší syn má poté další hodinu, při které maminka vaří. Odpoledne mají děti kroužky nebo volno. V rámci týdne pak má rodina různé obměny, kdy starší chlapci dochází do kroužků – v tu dobu se maminka věnuje předškolákům. Dvě odpoledne v týdnu využívají k estetickým tvůrčím blokům. Tam je zahrnuta výtvarná, hudební, tělesná výchova a pracovní činnosti. Maminka se zároveň snaží vést a vychovávat své chlapce k domácím pracím. „*Myslím, že je důležité, aby děti byly i praktické. Nejen znalé, ale i pracovité.*“ Rozvrh dne paní Vodová přirovnává k citátu z Bible. „*Je to jako v Bibli se dnem odpočinku – my tu nejsme pro den odpočinku, ale ten odpočinek pro nás. Tak i rozvrh hodin je pro nás spíše vodítko, abychom něco nezapomněli a všechno zařadili.*“ Časově se snaží přizpůsobit potřebám dětí.

Když porovnává své děti s ostatními dětmi z klasických škol, má pocit, že její děti jsou více zvyklé hodnotit sebe a věci kolem. Jsou schopny vlastního úsudku a rozhodně jsou samostatnější. Myslí si, že mají větší možnost se něčemu sobě blízkému více věnovat.

Nikdo z dětí zatím přechod do klasické školy nezažil, maminka má však dojem, že více než na stylu výuky záleží na osobnosti učitele/učitelky.

V současné době si maminka dodělává vysokoškolské vzdělání a dále dodává: „*Jsme oba středoškoláci. Oba hodně čteme, snažíme se průběžně sebevzdělávat. Nyní jsem začala studovat dálkově vysokou školu pedagogickou obor předškolní a mimoškolní pedagogika. Nikdo mě však nenutí si školu doplňovat. Dělán ji proto, že mě to zajímá a že jisté zkušenosti už mám. Jsem ráda, že se dostanu do společnosti jiných lidí a že mohu být v kontaktu s ostatními maminkami, kterých se ráda ptám na jejich zkušenosti a rady ohledně vzdělání a výchovy.*“

Vzdělávací plán se maminka vymýšlí velmi ráda. „*Zavřu se průběžně asi tři dny s množstvím knih do pracovny k počítači a chci, aby učivo do sebe zapadalo a v mé celkové přípravě bylo vše. Plán sepisuji z učebnic, inspiruji se na MŠMT, z pracovních sešitů, knih a didaktických pomůcek. Většinou plán vymýšlím koncem srpna, aby mohly mít paní učitelky připomínky. Většinou ale nemají,*“ vysvětluje paní Vodová.

Hudební výchovu praktikují podobně jako většina již zmíněných rodin. U klavíru společným zpěvem, tancem, hrou na flétnu. Chlapce baví tanec a vymýšlí si různé choreografie. Vodovi chlapci jsou hodně sportovně nadaní, tělesnou výchovu mají rádi a velmi se jí věnují. *„S chlapci jsme hodně venku, ale využíváme i byt, kde máme třeba trampolínu a další nářadí. Jednou za čas si pronajmeme s dalšími rodinami tělocvičnu v místní škole a tam s nimi cvičíme, hrajeme kolektivní hry apod. Kluky baví fotbal, běh, posilování, cyklistika, lyžování, bruslení i na in-linech,“* říká maminka. Výtvarné výchově se věnují také v blocích a účastní se ji vždy všichni kluci. Pracují buď odděleně, kdy si každý dělá svou práci, nebo vytváří společné dílo, na kterém se podílí každý z nich.

Protože oba rodiče plyně hovoří anglicky, výuka cizího jazyka jim nedělá problém. Když však v něčem znejistí, chodí konzultovat k sousedce, která má jazykovou školu. Rodiče se snaží, aby jejich dětem nebyl velký dětský kolektiv cizí, proto všichni chlapci, především školáci, navštěvují řadu kroužků. Chodí například do hudební nauky, do pěveckého sboru, na fotbal, do tanečního kroužku, každý navíc navštěvuje ZUŠ, kde se učí na nějaký hudební nástroj.

Maminku Vodovou DŠ baví a naplňuje ji, zároveň ale dodává, že ji i vyčerpává. *„Myslím, že taková investice do vlastních dětí se vyplatí. Jako každá učitelka se těším na prázdniny. Po prázdninách se ale těším zase na domácí školu.“*

Chlapci jsou vedeni k tomu, aby si navzájem pomáhali. Maminka je učí umět si o pomoc říct. Co se týče výuky, nechce vzájemné pomoci chlapců příliš zneužívat. Snaží se ale dětem udělat prostor tak, aby pomoc přirozeně vyplynula ze situace.

Nejstaršímu synu Brunovi je devět let. Je pilný, snaživý a někdy trošku výbušný. Někdy mu déle trvá, než něco pochopí. Baví ho hudba i sport, rád kreslí a čte si. Zajímá ho historie, které se věnuje i ve svém volném čase. Mimo to také rád hraje na flétnu, zpívá, hraje fotbal, jezdí na kole, běhá a hraje si se sourozenci. Na vysvědčení má jedničky a někdy pár dvojek. Nikdy s ním rodiče neměli problémy ať už po zdravotní či výchovné stránce. S domácí školou souhlasí, nikdy mu nebylo líto, že do klasické státní školy nechodí. Za nevýhodou domácí školy ale považuje to, že ho někdy ruší při výuce

jeho mladší sourozenci. Protože je Bruno nejstarší ze čtyř dětí, všem svým bratrům pomáhá a snaží se jim i mamince být nápomocný.

O dva roky mladší Alfréd je čilý, živý, zručný a všestranně nadaný. Umí se soustředit, je citlivý, trochu nepořádný, velmi aktivní, kamarádský a rád pečuje o mladší děti. Alfréd si rád hraje, kreslí, vyrábí nebo pomáhá v kuchyni. Chodí ven, hraje fotbal, běhá, jezdí na kole a na in-linech. Učí se na bicí a tančí. Společně se sourozenci připravuje různá představení. (hudební, akrobatické, divadelní...) Rád vybarvuje a tvoří různé vystřihovánky dle vlastní fantazie. Je ve druhé třídě, škola ho baví a zatím má samé jedničky. Je rád, že je takto vzděláván a k domácí škole nemá žádné výhrady. Když se byl podívat v klasické škole, cítil se při vyučování dobře. O přestávkách se mu nelíbilo, že se někteří kluci prali. Z matematiky patří k nejlepším ze třídy, nedělá mu problém se tam s ostatními kamarádit.

14. Vyhodnocení hypotéz

Na základě těchto zkrácených charakteristik rodin a jejich dětí a na základě celých rozhovorů uvedených v příloze, se nyní pokusím najít vše, o čem jsem se zmiňovala již v úvodu. Kromě společných znaků v přístupu rodin k domácí škole a dětí se dále zaměřím na jejich socializaci a na kognitivní a psychomotorické aspekty. Budu hledat společný motiv a osobní názor rodičů spojen s domácí školou, pokusím se najít společné metody, rituály či zvyky používané ve výuce a nakonec se zaměřím na shodné výsledky, názory, schopnosti a zájmy dětí.

Hypotéza č. 1: Rodiny budou úplné, hlavním iniciátorem DV budou matky se dvěma a více dětmi.

Tato domněnka se mi stoprocentně potvrdila u všech rodin. V každém případě zastupovala učitelku matka z úplné rodiny. Nejméně a to dvě děti má rodina Kubalová a Tůmová. Novákovi a mají tři děti, Vodovi čtyři děti, Strakovi mají šest dětí a Vackovi nejvíce ze všech, sedm dětí.

Hypotéza č. 2: Díky individuálnímu vzdělávání budou mít děti dobrý prospěch, budou se lépe soustředit, samostatněji pracovat a jejich poznatky budou silně spojené s realitou.

I tato další hypotéza se mi potvrdila. Všechny maminky uvedly, že jejich děti mají výborné, v některých případech až nadprůměrné znalosti. Až na jednu výjimku, která byla podle maminky vinou učitelky, dosahují děti vynikajících výsledků. Jejich vysvědčení je založeno pouze na jedničkách, někdy dvojkách. Přezkoušení ve spádových školách to jen potvrzuje a další středoškolské či vysokoškolské vzdělání některých starších dětí také. Jeden z největších rozdílů, na kterém se shodly všechny maminky, jsou znalosti jejich dětí. Podle nich jsou prý větší, hlubší, trvalejší a kvalitnější. Samostatnost a lepší vyjadřování, jako další velké rozdíly, uváděly tři maminky, motivaci k učení dokonce čtyři.

Hypotéza č. 3: Většina rodin bude silně věřících a náboženství bude hlavním důvodem rozhodnutí k DV.

V mém průzkumu se mi potvrdila pouze z části. Nepřímo mi všechny rodiny naznačily, že jsou věřící. V našem rozhovoru jsem se na otázku víry neptala, protože mi to z etického hlediska nepřišlo vhodné. Maminky se ale o svém vztahu k církvi vždy nějakým způsobem vyjádřily samy. Druhá část hypotézy se mi však potvrdila pouze u rodiny Vackové, kde byla víra jeden z nejdůležitějších bodů k jejich rozhodování pro DŠ, paní Nováková s paní Kubalovou se shodně zmínily, že všechny jejich děti chodí do náboženství. Paní Kubalová navíc uvedla, že dcera pravidelně doprovází nedělní mši. Důvod obou rodin byl pro DŠ z části odlišný. Novákovi především nesouhlasili s českým školním vzdělávacím systémem a paní učitelkou, která měla jejich syna učit. K rozhodnutí přispěla i velká introvertní povaha nejstaršího syna. Kubalovi taktéž nesouhlasili s praktikami paní učitelky, dále se ale rozhodli na základě velkých problémů se začleněním jejich dcery do třídy. Paní Straková uvedla, že její syn vede církevní klub dětí, do kterého dochází všichni jejich potomci, z toho tedy také usuzuji, že je rodina věřící. Jejich důvod vzešel nejprve z psychomotorických problémů jeho syna, u dalších dětí vycházeli už ze svého přesvědčení. Paní Tůmová vyslovila křesťanství jako jeden z mnoha společných znaků všech rodin vzdělávajících své děti doma, se kterými jsou v pravidelném kontaktu, dále uvedla, že si každé ráno čtou společně s dětmi z Bible. Velkou roli v rozhodování hrála lokalita jejich domova a dále přesvědčení, že je domácí škola přirozenější. Paní Vodová zmínila shodně jako paní Tůmová ranní předčítání z Bible, dále pak přirovnala rozvrh hodin k citátu z Bible. Z těchto indicií taktéž usuzuji, že rodiny jsou křesťansky založené. Důvody paní Vodové nebyly nijak závažné. Domácí vzdělávání pro ni bylo velmi lákavé. Oba rodiče rádi tráví čas se svými dětmi a velmi je ovlivnila možnost vidět a komunikovat s dětmi, které domácí školou prošly.

V mém šetření jsem navíc narazila na další důvody, které ovlivnily rodiče v jejich rozhodování:

- Zajistit individuální přístup k dítěti a zaměřit se na rozvoj jeho jedinečných schopností.
- Potřeba zajistit dětem více času na jejich zájmy.
- Vyhnout se soutěživosti, stresům z nedostatku času a negativním jevům okolí.
- Vypěstovat vztah a zájem dítěte o učení, podněcovat jeho zvědavost a celkový osobnostní rozvoj.
- Využití vhodnějších metod a forem ve výuce, než je na školách běžné a zajistit tak efektivnější výuku.

Hypotéza č. 4: Vstup do školy bude problematický díky nedostatku kontaktů s vrstevníky.

Tato domněnka se víceméně nepotvrdila. Rodiny, se kterými jsem pracovala, měly různě staré děti, takže některé z nich samotný přechod do klasické školy ještě nezažily. V případě problémů či různých komplikací spojených se vstupem do školy některých z dětí žádná z maminek neuvedla, že by tento problém měl jakoukoliv spojitost s nedostatkem kontaktů s vrstevníky. Paní Vacková zmínila nepříliš vážné komplikace u každých z dětí. Hlavní příčinu přisuzovala pohlaví a povaze dítěte. Paní Nováková nezaznamenala žádné problémy u svého introvertního syna, proto o své extrovertní dcery nemá žádné obavy. Paní Straková taktéž nezmínila, že by se v tomto období její děti potýkaly s nějakými problémy. Děti paní Tůmové přechod do státní školy teprve čeká, maminka se domnívá, že nástup do první třídy by byl obzvláště pro jejího mladšího syna daleko náročnější, než když bude nastupovat za pět nebo i více let. Do té doby prý dozraje a určitě to zvládne lépe. Naprosto opačný případ nastal v rodině Kubalových. Protože se dcera špatně adaptovala do školní třídy a mezi vrstevníky nezapadla, rodina se opakovaně rozhodla pro DŠ. Samotného procesu přechodu na střední školu se Paní Kubalová nebojí. Obavy má spíše z následujících let. Paní Vodová nemá z adaptace jejich synů do státních škol žádné obavy. Děti jsou se třídou v kontaktu, takže v budoucím přestupu nevidí žádný problém.

Hypotéza č. 5: Děti budou zakřivené v kontaktu s cizí osobou.

Po zvážení a po dlouhém zamýšlení jsem došla k názoru, že se tato hypotéza dá jen těžko objektivně posoudit. I přes to, že jsem děti osobně poznala a nějaký čas s nimi strávila, nemohu říct, zda některé jejich chování bylo stydlivé, nebo zda to byla pouze jejich introvertní, nedůvěřivá povaha.

Hypotéza č. 6: Kamarády budou mít tyto děti převážně mezi sourozenci, se kterými budou trávit téměř veškerý svůj volný čas.

Tento předpoklad se mi opět potvrdil jen z části. U dvou případů ze šesti se mi má hypotéza potvrdila. Tůmovy děti mou hypotézu dokazují. Bydlí na samotě a i přes to, že maminka tvrdí, že v kontaktu s ostatními dětmi jsou a to především o víkendu, lze říct, že téměř veškerý svůj volný čas stráví sourozenci spolu. Podobně bych hodnotila i rodinu Vackovou. Ti sice nebydlí na samotě, ale jejich děti až na výjimky nenavštěvují žádné kolektivní kroužky a s větším zájmem se více nepřátelí ani s dětmi z okolí. Většinu volného času tedy tráví se sourozenci nebo individuální aktivitou. Jiný příklad je u Kubalů, kdy maminka uvádí, že dcera s bratrem má sice hezký vztah, ale mentálně je na úrovni dospělé ženy, takže si s vrstevníky příliš nerozumí. Zde se tedy má domněnka nevyplnila, protože je dcera velmi introvertní s tendencí si hledat podstatně starší přátele. Rodina Nováková a Straková mou hypotézu taktéž nedokazuje. Tyto rodiny toho mají hodně společného. Maminky obě uvádí, že jejich nejstarší potomek měl v dřívějších letech problémy se začleněním, zdůvodňují to ale jejich introvertní povahou a nadprůměrnou inteligencí. Další z dětí pak ale podobné problémy neměly. Shodně i maminky uvedly, že jejich děti navštěvují kolektivní kroužky a mají zájem o jiné děti z okolí. Obě zmiňují silná pouta a vřelé vztahy mezi sourozenci, ale z rozhovoru je zřejmé, že děti vyhledávají kontakty i mimo rodinu. Novákoví jsou v kontaktu s ostatními dětmi z ulice. Děti Straků jsou zase členy církevního klubu vedeného jedním z dětí. Vodovy děti dochází do spousty kolektivních kroužků, kamarády mají i mezi dětmi ve třídě, se kterými se zhruba jednou za měsíc setkávají.

Hypotéza č. 7: Děti vzdělávané v domácí škole budou stát na okraji dětského kolektivu.

Tato domněnka je podobně jako u hypotézy č. 5 těžce vyhodnotitelná a to především v případě, že by mi na ni měly odpovídat matky, či jiní příslušníci rodiny. Pro objektivnější výsledky jsem se rozhodla zvolit jinou variantu šetření, kterou uvádím v další kapitole.

15. Děti vzdělávané v domácím prostředí z pohledu učitelů

Poslední mou hypotézu, kdy jsem předpokládala, že děti vzdělávané v DŠ budou stát na okraji dětského kolektivu, jsem se rozhodla posoudit na základě rozhovorů s učitelkami, které tyto děti vyučovaly a měly možnost je pozorovat v běžném prostředí školní třídy. Toto šetření však bylo možné uskutečnit pouze u jedné rodiny a to u Racků. Jak už jsem zmínila, osobní rozhovor jsem vedla pouze se třemi rodinami. Rodina Novotná nemohla přijít v úvahu především z toho důvodu, že děti byly příliš malé a žádnou státní školu dosud nenavštěvovaly. Strakovy děti byly vzdělávány většinou plných devět let doma a pak každý odešel studovat na gymnázium do Prahy. Z finančních a časových důvodů jsme se proto rozhodli pro rozhovory s učitelkami, které vzdělávaly děti z rodiny Vackovy.

Osobně jsem se setkala se čtyřmi učitelkami. Opět celé rozhovory budou k nahlédnutí v příloze. Zde ve zkratce zmíním jejich názory, postřehy a zajímavosti.

15.1 Paní učitelka Valová

Paní učitelka Valová se ve škole potkávala s Matyášem a Vojtou. Oba chlapce měla na prvním stupni, kdy je kromě hudební výchovy a anglického jazyka učila vše. Názor paní Valové na DV je kladný. Říká: *„Když se na to maminka cítí, tak proč ne. V rodině by ale mělo být více dětí, jako je to například u Racků. Děti musí získat nějaké zkušenosti s kolektivem ať už kladné, či záporné, protože jednou mezi větší kolektiv stejně půjdou.“*

O Matyáši se zmiňuje jako o bezproblémovém, tichém, hloubavém a hodném pozorovateli. Ve čtvrté třídě ho učila velmi zřídky a potom pravidelně v páté třídě. Podle paní Valové zapadl do kolektivu naprosto bezproblému. K jeho vědomostem a tehdejšímu získanému vzdělání říká: *„Byl to jedničkář. Jeho předešlé vzdělání bylo určitě kvalitní. Měl hodně dobré základy. Řekla bych, že lehce vyčníval. Matyáš byl*

velice dobrý v matematice a asi největší problémy mu dělala tělesná výchova.“ Dále dodává, že měl trochu problémy s tempem a v práci ve skupinách byl trochu zdrženlivý.

Vojta začal do školy docházet nepravidelně od třetí třídy, ve čtvrté a páté třídě už do školy chodil každý den. Podle paní učitelky Valové Vojta mezi děti zapadl dobře. *„ Má velmi silné sociální cítění. Kamarádil se se všemi ve třídě, dokonce i s takovými dětmi, které do kolektivu moc dobře nebo vůbec nezapadly.*“ Dále se o Vojtovi zmiňuje jako o šikovném a bezproblémovém, dobrosrdečném a empatickém žákovi, který měl možná problémy s tempem, ale protože byl v celkově pomalejší třídě, ničemu to nevadilo. Ve skupinách pracoval velmi dobře, měl organizační schopnosti. Ve třídě si prý dokázal vybudovat přirozenou autoritu a respekt a často působil mezi nimi spíše jako soudce. *„To, co řekl Vojta, to platilo a děti ho samy od sebe poslechly,*“ dodává paní Valová.

15.2 Paní učitelka Němcová

Paní Němcová je učitelkou na druhém stupni a s Matyášem se potkávala pouze na přírodopise a zeměpise. DV schvaluje v případě, pokud se o něj uchází kvalitní rodič, v opačném případě je rozhodně proti. Myslím si však, že ale může docházet k problémům se začleňováním do kolektivu.

Podle paní Němcové zapadl Matyáš do kolektivu celkem dobře. *„Byl vždy vůdčí osobnost, nenechal se od nikoho dirigovat“* Dále dodává, že ve znalostech a intelektu byl určitě nadprůměrný. Kdyby prý chtěl a nebyl tak lenivý, mohl být mnohem lepší. Dělal vždy jen to, co ho bavilo. Na základě Matyášova zájmu o přírodopis paní Němcová usuzuje, že ho tento předmět bavil. Větší problémy s ním nikdy neřešila. Dále o Matyášovi mluví jako o pohotovém a bystrém žákovi, který měl přehled a znal souvislost. Při práci ve skupinách pracoval dobře. *„Byl velice dobře z domova připravený. Ve třídě vyčníval. Když se mu něco nelíbilo, hned to dal najevo. Byl trochu tvrdší povahy. Myslím, že kolektiv moc nepotřeboval, vystačil si sám.*“ Vzpomíná paní Němcová.

15.3 Paní učitelka Zajícová

Paní Zajícová učí také na druhém stupni. Její obor je anglický jazyk a dějepis. Nikdy se moc DV nezabývala, proto k němu nemá žádné větší výhrady. Podle ní je Matyáš hodně dominantní. *„Řekla bych, že převzal velení ve třídě. Stala se z něho ta vůdčí osobnost celého kolektivu. Měl snahu všechno řídit a vést.“* Velkou roli zde hrála především jeho pozice nejstaršího ze sourozenců. Ve skupinách podle paní Zajíčkové moc nepracoval. Neustále chtěl všechno řešit po svém. Ostatním ve skupině rozdával práci, a když nebylo po jeho, přestal pracovat. Dále se zmiňuje o jeho vysokém intelektu a o bohatých zkušenostech ze života, ze kterých dokázal čerpat. Podle paní Zajíčkové mu angličtina šla, ale zřejmě ho nikdy moc nebavila. Velmi zřídka s ním řešila nějaké drobné konflikty v chování. *„Dalo se s ním mluvit. Neměl nikdy takový ten záporný, zatvrzelý postoj vůči mým výhradám, jako jiní žáci.“* Tempo mu prý nedělalo žádné problémy, byl velmi bystrý a jazykově nadaný. *„Pro mě byl vždycky Matyáš hrozně zajímavý, především takovým tím nepoměrem mezi ním a ostatními žáky, ať už ve znalostech nebo schopnostech. Prostě celková jeho osobnost byla pro mě velmi zajímavá.“* Podotýká paní Zajícová.

15.4 Paní učitelka Slaná

Rozhovor s paní Slanou, která učí na druhém stupni chemii, fyziku a dříve ještě rodinnou výchovu, byl o něco obsáhlejší, protože učila více dětí z Vackovy rodiny. Jako jediná z učitelek z domácí školou nesouhlasí. *„Zdá se mi, že děti jsou moc ochuzeny o dětský kolektiv. Maminky u svých dětí nemají ani možnost srovnání. Nevidí ty děti v kolektivu a tak nemůžou vidět, tak jejich děti vystupují, jak reagují apod. Podle mě by si děti na kolektiv měly zvykat dříve. Zkrátka nejsem příznivcem domácí školy.“* Vysvětluje své důvody paní Slaná.

Podle ní Matyáš do kolektivu moc nezapadl a vždy stál spíše stranou. Tím, že se ve třídě sešlo více dětí s nižším intelektem, tak Matyáš svou chytrostí velmi vyčníval. To byl podle ní jeden z důvodů, proč do kolektivu také nezapadnul. Všechny děti prý

převyšoval minimálně o dvě třídy. „V mých předmětech je to hodně poznat. V chemii se pozná hned taková ta přirozená inteligence. Matyášovi stačila látka vysvětlit jen jednou a okamžitě to pochopil. Ostatní to nepobrali třeba ani po desáté. To jsem pak na něm viděla, jak je z toho znechucen a otráven. Jinak bych ale řekla, že chemie patřila mezi jeho oblíbené předměty.“ Podle paní Slané je Matyáš svým inteligentem a všeobecným přehledem výjimečný. Nikdy neměl větší problémy s tempem ani s chováním. Je to individualista, který tehdy dával přednost samostatné práci. „Práce ve skupinách ho nebavila, protože ten výsledek nikdy nebyl tak dobrý, jako kdyby to dělal on sám.“

S Vojtou se paní Slaná potkávala podobně jako s Matyášem. Hned z kraje podotýká, že měl Vojta při začleňování do kolektivu velké štěstí, protože se dostal do skupiny dvou žáků. „Byl v malotřídce, kde k sobě měl jen jednoho vrstevníka. Navíc si spolu velice sedli, takže do „kolektivu“ zapadl dobře.“ Dále se paní učitelka domnívá, že Vojta nepracoval na maximum svých intelektových možností. Podle ní byl laxní, lehce ovlivnitelný a moc se nesnažil. Mohl mít na víc, ale nebyl tak rychlý jako například jeho starší bratr. „Nebyl tak excelentní. Navíc tam byl taky problém v tom, že jeho jediný spolužák a vrstevník byl o hodně pomalejší, dokonce měl k sobě i asistenta. Bezesporu táhl Vojtu zpět.“ Říká paní Slaná, která dále o Vojtovi mluví jako o introvertu a citlivém chlapci. Kvůli tak malému počtu pracoval v hodinách pouze ve dvojici, kde byl spíše vůdčí typ.

S Dorotkou se paní Slaná setkávala v šesté a sedmé třídě na fyzice a pak rok ve školní družině. Podle ní se Dorotka socializovala do nové třídy lépe než její bratři, ale nikdy to prý nebylo stoprocentní. Znalosti měla srovnatelné s vrstevníky. Častý problém byl prý s Dorotčinou povahou. Byla tvrdohlavá, nechtěla si nechat vysvětlit jiný postoj než ten její a její dohady prý někdy hraničily s drzostí. Dál se paní učitelka zmiňuje o Dorotčině tempu, které je prý pomalejší, ale není to tak znatelné jako u jejího bratra Vojty. Ze začátku na ní prý dělal dobrý dojem. „V prvních chvílích se mi zdála příjemná, natěšená na to, co bude. Byla plná očekávání a energie. Vloni na ni asi padla

puberta a začala být vzdorovitá, v některých problémových situacích to hraničilo i s hysterií.“ Při práci pracuje dobře. Snaží se ostatním pomáhat a vést je.

S Kateřinou se paní Slaná potkávala nejméně. Učila ji na pracovní činnosti ve druhé třídě. Velice dobře prý zapadla do kolektivu. Zdá se jí bezproblémová, bezstarostná, usměvavá, komunikativní, manuálně šikovná a zručná s velikým estetickým cítěním. V práci byla pomalejší, ale za to pečlivější, ve skupinách opět všem pomáhala a snažila se je vést. S intelektem ji paní učitelka řadí v horní polovině třídy.

Na základě těchto čtyř rozhovorů s paní učitelkami si troufám říct, že se má hypotéza nepotvrdila. Učitelky začlenění do kolektivu z převážné většiny hodnotí kladně. Některé výpovědi se velmi shodují, jiné naopak. Nutno podotknout, že každý z rozhovoru je subjektivně zabarven a že nelze vyvodit obecnější závěr.

Kromě již zmíněných hypotéz jsem našla ještě několik znaků, na kterých se rodiny shodly a které jsem do svých hypotéz nezahrnula. Všechny maminky, až na jednu výjimku, kdy jedno z dětí prochází pubertu, velmi často zdůrazňovaly **velké pozitivum pěkných a pevných vztahů mezi sourozenci** v domácí škole. Všechny si byly také jisté tím, že je to způsobeno delším a nenarušeným společným dětstvím. Tento společný znak všech rodin velmi úzce souvisí i s dalším bodem, na kterém se téměř všechny rodiny také shodly, totiž že jeden z hlavních důvodů, proč si zvolily právě tuto alternativu vzdělávání, byla především **touha být více spolu**. Pro pět rodin ze šesti byl kontakt s dětmi velmi důležitý. Chtěly samy děle formovat osobnosti svých dětí, rozvíjet jejich nadání, lépe je poznat a být jim rádcem a oporou, kdykoliv to budou potřebovat. Dále se stejný počet maminek, tedy pět ze šesti, zmínily o tom, že při výuce často používají **blokovou formu práce**, kterou realizují obvykle **projekty či problémovou výukou**. Nejčastěji jmenovaly předměty prvouky, přírodovědy, vlastivědy či výtvarné a tělesné výchovy. Všechny maminky se přímo či nepřímo zmínily, že jejich **děti dokáží děle intenzivněji pracovat a učení je baví nebo alespoň nemají k domácí škole odpor**. Jako výhodu pak shodně uvedly získání více času na **mimoškolní aktivity**, které děti, pokud jim to místo bydliště umožňuje, hojně navštěvují.

16. Závěr

Diplomová práce s názvem *Domácí vzdělávání* pojednává o vývoji domácí školy, zabývá se její legislativou, psychologickou, sociální i praktickou stránkou věci. V teoretické části jsou shrnuty tyto poznatky, které ve větší míře souvisí s problematikou, jež byla v praktické části zkoumána. Teoretická část se tedy stala východiskem pro výzkumný projekt.

Hlavním cílem vlastního šetření bylo kontaktovat či osobně poznat několik rodin z České republiky, které byly ochotné komunikovat a hlouběji spolupracovat. Dotazníkové šetření v písemném či ústním podání obsahovalo širokou škálu otázek, jež měly zaznamenat a postihnout podobnosti rodin a dětí v domácí škole. Pozornost byla dále zaměřena na socializaci těchto dětí a na jejich psychomotorický vývoj. Cílů bylo dosaženo a z výzkumu byly vyvozeny tyto závěry:

Rodiny vzdělávající své děti v domácím prostředí jsou úplné, křesťansky založené a početnější, tzn. že mají dvě a více dětí. Hlavním iniciátorem výuky jsou zpravidla matky, které preferují nejčastěji blokovou formu práce realizovanou projektovou či problémovou výukou. Děti dosahují v obsahu vzdělání velmi dobrých výsledků, ke škole mají kladný vztah, jsou samostatnější, dokáží déle intenzivněji pracovat a poznatky mají silně spojené s realitou. Důvodem rozhodnutí k domácí škole hrála u rodičů důležitou roli touha být více spolu. Delší čas tak zřejmě pomohl k vytvoření pevných a velmi pěkných vztahů mezi sourozenci. Děti, které prošly domácí školou, neměly, až na jediný případ, větší a závažnější problémy se socializací. Není pravidlem, že děti mají kamarády pouze mezi svými sourozenci. Díky mimoškolním aktivitám se dostávají do kontaktu s ostatními dětmi, kde vyhledávají též přátelé. Nelze tedy ani říci, že tyto děti, vzdělávané v domácím prostředí, stojí na okraji dětského kolektivu.

Touto diplomovou prací mohu přispět rodičům nebo pedagogům základní školy k hlubšímu poznání domácí školy. Rodiče získají všeobecné podvědomí o procesu

začleňování dětí do domácí školy a pedagogové se zase mohou inspirovat celkovým procesem domácího vzdělávání, který se na základně dosažených výsledků dětí, může zdát úspěšný.

Cílem této práce bylo popsat systém domácího vzdělávání a najít společné znaky rodin a dětí, které domácí školou prošly, což se dle mého názoru povedlo.

Tato závěrečná práce mi pomohla dívat se na proces vzdělávání člověka trošku z jiného úhlu pohledu. Nejen že, dle mého názoru, tato forma výuky shrnuje všechny efektivní způsoby vzdělávání a probíhá v naprosté přirozenosti domova, navíc posiluje pouta mezi sourozenci a rodiči navzájem.

Nejčastějším argumentem proti domácí škole ze strany veřejnosti je nedostatečná socializace dětí. Ve stejnojmenné kapitole na začátku teoretické části se zmiňuji o tom, že mezi dětmi v raném školním věku bývají vztahy mezi spolužáky slabé, povrchní a krátkodobé. Vzniklá přátelství jsou situačně podmíněna a teprve až v závěru tohoto období, tedy na přelomu páté a šesté třídy, vznikají přátelství, která jsou založena na vzájemných sympatiích mezi stejným pohlavím. Největší autoritou je zde učitel a děti se mu chtějí co nejvíce zalíbit. Já se však nemohu zbavit dojmu, zda tato snaha o zalíbení není jen náhradou za nedostatečný kontakt s rodiči.

Poznání několika rodin, které domácí školou prochází, mě velmi jako budoucí učitelku a třeba i jako rodiče motivovalo. Z pohledu učitele si cením přístupu který se snaží vybudovat u dítěte lásku ke vzdělání. Z pohledu budoucího rodiče oceňuji důležitost a hloubku vztahů v rodině.

17. Seznam použitých zdrojů

17.1 Použitá literatura

BAKONČÍK, Jiří: *Zkušenosti z domácího vzdělávání*. In: Učitelství listy 5/00-01, s. 8-10.

BŮŽEK, Václav a kol: *Světy posledních Rožmberků*. První vydání, Praha, Lidové noviny, 2011. 791 s. ISBN 978-80-7422-092-0.

CIPRO, Miroslav: *Průvodce dějinami výchovy*. První vydání, Praha, Panorama, 1984. 579 s.

DOMBROVSKÁ, Lenka: *Přednosti a nedostatky domácího vzdělávání z hlediska angažujících se rodičů a dětí*. Diplomová práce, Brno, Masarykova univerzita, 2008. 89 s.

FLÉGL, Vladimír: *Člověk a lidská práva (sbírka úmluv a deklarácí)*. První vydání, Praha, Spektrum, 1990. 206 s. ISBN 80-7107-000-9.

FOLLEROVÁ, Jana: *Individuální vzdělávání*. Diplomová práce, 2006 [cit. 23. 10. 2012]. Dostupné z: <<http://www.foller.cz/individualni-vzdelavani>>.

FŮRST, Maria: *Psychologie, včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc, Votobia, 1997. 263s. ISBN 80-7198-199-0.

HOLT, John: *Proč děti neprospívají*. První vydání, Praha, STROM, 1994. 156 s. ISBN 80-901662-4-5.

HOLT, John: *Jak se děti učí*. První vydání, Praha, STROM, 1995. 173 s. ISBN 80-901662-7-X

HOLT, J. Teach Their Own. New York: Crossway books, 1985, 365s. Dostupné z:
<http://dont-tread-on.me/wp-content/uploads/2012/06/Teach-Your-Own.pdf>

HOLÝ, Martin: *Zrození renesančního kavalíra. Výchova a vzdělávání šlechty z českých zemí na prahu novověku (1500 - 1620)*. První vydání, Praha, Historický ústav, 2010. 588 s. ISBN 978-80-7286-166-8.

CHLUP, O.; KUBÁLEK, J.; UHER, J.: *Pedagogická encyklopedie 1. Díl*. Praha, NOVINA, 1938. 640 s.

KATZOVÁ, Pavla: *Školský zákon*. Komentář. První vydání, Praha, ASPI, a. s. 2008. 722 s. ISBN 978-80-7357-421-3.

KOLÁŘ, Petr: *Systém domácího vzdělávání v USA a ve vybraných zemích Evropy*. Parlamentní institut, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, 2000. 22s. [cit 10.11.2012], Dostupné z:
http://www.domaciskola.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=86&Itemid=512

KOSTELECKÁ, Yvona. *Domácí vzdělávání*. Dizertační práce. Praha, Karlova univerzita, 2003. 233 s. [cit 10.11.2012], Dostupné z:
http://www.domaciskola.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=86&Itemid=512

KOUBA, Václav: *Motorika dítěte*. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích 1995. 100 s. ISBN 80-7040-137-0.

KUBÁTOVÁ, Helena: *Sociologie*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 239 s. ISBN 978-80-244-2315-9.

LYMAN, Isabel; *What's behind the growth in homeschooling?*, USA-Today- (periodical). Vol. 127, No. 2640, 1998, S. 64-66. [online]. [cit. 10.11.2012]. Dostupný z:

<http://translate.google.cz/translate?hl=cs&sl=en&u=http://news-business.vlex.com/vid/what-s-behind-growth-homeschooling-53813137&prev=/search%3Fq%3DLYMAN,%2BIsabel%253B%2BWhat%25E2%2580%2598s%2Bbehind%2Bthe%2Bgrowth%2Bin%2Bhomeschooling%2BUSAToday%26hl%3Dcs%26tbo%3Dd%26biw%3D979%26bih%3D474&sa=X&ei=HUvAUPmoB8n14QSUjIG4Ag&ved=0CDEQ7gEwAA>

MARVÁNOVÁ, Gabriela: *Experiment domácího vzdělávání v ČR*. Diplomová práce, Brno, Masarykova univerzita, 2001. 96 s.

MASARYK, Tomáš Garrigue: *O škole a vzdělání*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1990. 135 s. ISBN 80-04-25554-X.

MATOUŠEK, Oldřich: *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Třetí vydání, Praha, Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

MORKES, Felix: *Devětkrát o českém školství*. Praha, Pedagogické muzeum J. A. Komenského, 2004. 52 s. ISBN 80-901461-6-3.

NITSCHOVÁ, Daniela: *Domácí vzdělávání*. Diplomová práce, Praha, Universita Karlova v Praze, 2000. 88 s.

PROKEŠOVÁ, Ludmila: *Pro koho je domácí vzdělávání?* In: Informatorium 3-8 10/2004, s. 6-7.

PROKOP, Jiří: *Školní socializace*. První vydání, Liberec, Technická univerzita v Liberci, 2001. 80 s. ISBN 80-7083-536-2.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří: *Pedagogický slovník*. Šesté vydání, Praha, Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.

RACKOVÁ, Marcela: *Jeden den*. Od: *Občasník*. Společnost přátel domácí školy, Praha, 2004, duben, č. 14. s. 10.

SEMÍN, Michal: *Katolická domácí škola*. Ronov nad Doubravou, Triality, s. r. o., 2002. 119 s. ISBN 80-902786-9-8.

SKOČOVKSÁ, Anna: *Jak začít s domácím vzděláváním v podmínkách české legislativy*. Diplomová práce, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2010.

SMÍŠEK, Rostislav: *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I*. První vydání, České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009. 682 s. ISBN 978-80-7394-165-9.

SOMR, Miroslav: *Statě ke studiu sociologie, profesní etiky, filozofie výchovy a reformního školství*. První vydání, České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009. 122 s. ISBN 978-80-7394-189-5.

SPILKOVÁ, Vladimíra a kol: *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. První vydání, Praha, Portál, s. r. o., 2005. 311 s. ISBN 80-7178-942-9.

ŠTVERÁK, Vladimír: *Stručné dějiny pedagogiky*. Druhé vydání, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 307 s.

VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Druhé vydání, Praha, Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

WALTEROVÁ, Eliška a kol.: *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti 1. Díl*. Druhé vydání, Brno, Paido, 2004. 295 s. ISBN 80- 7315-083-2.

WALTEROVÁ, Eliška a kol.: *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti 2. Díl*. Druhé vydání, Brno, Paido, 2004. 502 s. ISBN 80- 7315-083-2.

17.2 Internetové zdroje

(řazené chronologicky)

Obecná psychologie a psychologie osobnosti. Distanční text. [online]. [cit. 1.11.2012].

Dostupný z:

http://skolniuceni.cz/PDF%20soubory%20a%20texty/dist.text-I-obecna_psychologie.pdf

Pamědomácího vzdělávání. Zelená kostka. Vše podstatné o domácím vzdělávání. [online]. [cit. 15.11.2012]. Dostupný z:

<http://www.sweb.cz/pamet-DV/vse.htm>

Zákon pro lidi. č. 95/1948 Sb., č. 31/1953 Sb., č. 63/1978 Sb., č. 29/1984 Sb. [online]. [cit. 4.12.2012]. Dostupný z:

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-31>

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-95>

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1978-63>

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-29>

Pamědomácího vzdělávání. Zelená kostka. Češi, kteří byli v dětství vzdělávání doma. [online]. [cit. 15.11.2012]. Dostupný z:

<http://pamet-dv.sweb.cz/data.html>

Domácí škola. Domácí vzdělávání po celém světě. [online]. [cit. 5.12.2012]. Dostupný z: <http://www.rodina.cz/clanek8995.htm>

Individuální – domácí vzdělávání. Podmínky pro 1. a 2. stupeň domácího vzdělávání. [online]. [cit. 15.10.2012]. Dostupný z:

http://www.letohradska.cz/domaci_vzdelavani.htm

Individuální vzdělávání na 2. stupni základní školy. Prosloužení experimentu na 2. Stupni ZŠ. [online]. [cit. 15.10.2012]. Dostupný z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/individualni-vzdelavani-na-2-stupni-zakladni-skoly-1>

Informace a doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k individuálnímu vzdělávání. [online]. [cit. 15.10.2012]. Dostupný z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/informace-a-doporuceni-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-individualnimu-vzdelavani>

Vyhlášení pokusného ověřování individuálního výchovného plánu. [online]. [cit. 23.10.2012]. Dostupný z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyhlaseni-pokusneho-overovani-podle-171-odst-1-zakona-c-561>

Statistická ročenka školství k roku 2011/2012. [online]. [cit. 23.10.2012]. Dostupný z: <http://toiler.uiv.cz/ročenka/ročenka.asp>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Oficiální internetové stránky. [online]. [cit. 9.10.2012]. Dostupný z:

www.msmt.cz

Vyhlášení pokusného ověřování individuálního výchovného plánu. [online]. [cit. 23.10.2012]. Dostupný z:

<http://www.msmt.cz/file/16792>

Asociace pro domácí vzdělávání. Programové prohlášení ADV. [online]. [cit. 13.11.2012]. Dostupný z:

http://www.domaciskola.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=71&Itemid=487)

Asociace pro domácí vzdělávání. Stanovy ADV. [online]. [cit. 13.11.2012]. Dostupný z:

http://www.domaciskola.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=486

18. Seznam příloh

18.1 Kompletní rozhovory

18.1.1 Vackovi

1. **Kolik dětí máte? Vzdělávala jste všechny své děti doma?**

„Máme sedm dětí a všechny naše děti jsem vzdělávala nebo budu vzdělávat doma. Nejmladší dvojčata Prokop a Štěpánka, mají čtyři roky.“

2. **Co Vás přivedlo k rozhodnutí vyučovat Vaše děti doma? Z čí iniciativy tento nápad vzešel?**

„Poprvé jsme se o domácím vzdělávání dozvěděli přes naše přátele z církve a poté jsme absolvovali přednášku od Michala Semína. Velkou roli při rozhodování hrálo vlastně náboženství. Jsme křesťané, a protože ve Studené ani v okolí není žádná církevní škola, i to byl jeden z hlavních důvodů, proč jsme se takto rozhodli. Nechtěli jsme náš život dělit na části jako je práce a škola. Já sám jsem na volné noze a pracuji doma. Myslíme si, že rodina má být pohromadě, v neustálém kontaktu a to nám domácí škola vlastně umožňuje. Na domácí škole jsme se shodli oba dva.“

„Další z důvodů, proč jsme do toho šli je pomoc našim dětem vybrat to správné povolání. Tím, že jsme s nimi neustále v kontaktu, je můžeme lépe poznat, přijít na to, v čem jsou dobří, co je baví a tyto přednosti rozvíjet a podporovat je v nich. To je přece jeden z nejdůležitějších úkolů rodiče.“
Podotýká otec rodiny.

3. **Jak jste se o domácím vzdělávání dozvěděli?**

„Dozvěděli jsme se to od Michala Semína. Informoval nás o tom, že tento způsob výuky bude možný v rámci experimentu, takže jsme toho využili a byli jsme jedni z prvních rodin, co takto své děti vzdělávali.“

4. **Jste v kontaktu i s jinými rodinami, které taky takto děti vzdělávají?**

„Momentálně se s nikým pravidelně nestýkáme. Naším dobrým přítelem je právě zakladatel, nebo člověk, který tohle všechno odstartoval, Michal Semín. O domácí škole napsal i knihu. Bydlí ale příliš daleko, a tak se vídáme jen zřídka. Víme ale, že Michal pořádá různé měsíční výlety společně s ostatními rodinami. Školní rok propojí s liturgickým a podnikají řadu akcí s ním spojený.“

5. Jaké jsou podle Vás největší výhody domácího vyučování?

„Těch důvodů je samozřejmě více, například nám vadí dnešní trend soutěžení ve školách. V hodinách učitelky podněcují děti k soutěžím- kdo bude rychlejší, kdo bude nejlepší... nám nejde o to, aby naše děti byly nejrychlejší. Nejrychlejší je nakonec stejně jen jeden ze třídy. Svým dětem takto můžu dát více času. Například v matematice vidím, že určité těžší typy příkladů mé dítě spočítá samo, přijde na to jak, ale potřebuje třeba více času. Ve škole by na to třeba nepřišlo, protože tam není tolik prostoru – po pár minutách, když vidí učitelka, že to nejde, tak jim začne pomáhat, až ten příklad třeba vyřeší celý za ně – a tohle to je podle mě špatně.“

„Co se nám dále nelíbí, jsou některé deformované informace, které se na školách stále učí a které podle nás nejsou vůbec správně. Máme řadu přátel, kteří jsou myslitelé nebo historici. Víme, že dnes existují podklady pro objasnění některých případů, které se vyučují de facto mylně. Není to ale jen z oblasti historie, ale vyskytuje se to téměř všude. Například takové globální oteplování, Darwinova teorie a jiné, to jsou podle nás úplné omyly. Nechceme naše děti tímto zatěžovat a doma je pak složitě přeučovat a vyvracet jim něco, co jim ve škole řeknou jako jasnou a nezpochybnitelnou věc.“

„Jako obrovskou výhodu tu vidím svobodu. Nemáme rádi, když něco máme dělat podle nějakého návodu, chceme si to všechno dělat po svém a to je právě na tom to krásné. Vybrat si podle svého gusta učebnici, podle které budeme učit, vytvořit si vlastní denní program apod.“

6. Vidíte v tomto způsobu učení i nějaké nevýhody?

„Nevýhody nastanou určitě tehdy, když máte jen jedno dítě. To pak vlastně ztrácí kontakt s ostatními dětmi, což je vlastně nenahraditelné. Ve

velkých rodinách, jako například u nás, když máme 7 dětí, si myslím, že v tomto ohledu je vše v pořádku.“

„Negativum je ale určitě ta finanční stránka věci. Jeden z rodičů musí zůstat doma. My jsme si domácí školu mohli dovolit, protože žena byla pořád na mateřské dovolené, takže jsme v podstatě měli dva platy. Jediné, co mě ale zarazí je, že když je dítě ve škole, tak stát na něj přispívá určitou finanční částkou, když ale učíte děti doma, žádné peníze od státu nedostáváte, kam se tedy potom ty peníze ztrácí?“ podotýká otec.

7. Navštěvovaly Vaše děti mateřskou školu? V kolika letech začaly s výukou?

„Ne, nikdo školku nenavštěvoval. Byla jsem na mateřské dovolené, takže nebyl ani důvod je tam posílat. Domácí školu jsme si vybrali proto, abychom mohli být více s našimi dětmi, takže i proto by byla mateřská škola pro nás úplně nesmysl. S výukou každé z dětí začalo v sedmi letech.“

8. Myslíte si, že budou mít Vaše děti jednou problémy se socializací do školní třídy, když jsou/byly vzdělávány doma?

„Některé starší děti už ten přechod zažily. Někdo měl menší problémy, jiní trošku větší. Vždy se to ale zvládlo a vyřešilo. Velkou roli zde hraje povaha a temperament každého z dětí a tak si myslím, že i kdyby naše děti šly hned od první třídy do státní školy, ty problémy by byly obdobné, jako při přechodu z domácí školy na druhý stupeň.“

9. Zeptala jste se Vašich dětí, zda chtějí být takto vzdělávány? Navštívili jste spolu před rozhodnutím klasickou školu?

„Ano, s dětmi jsme o tom hodně mluvili. Nejvíce asi s tím nejstarším, protože on, na rozdíl od ostatních dětí, neměl možnost představy a srovnání. Ostatním dětem už domácí škola přišla lepší a naprosto přirozená, protože ji viděly na vlastní oči doma u nejstaršího bratra. S některými dětmi jsme navštívili klasickou školu ještě před začátkem domácí školy. Nejstarší syn ale tuším, že tam nebyl.“

10. Můžete mi prosím popsat Váš harmonogram běžného dne?

„Vstáváme mezi sedmou a osmou hodinou. Společně se pomodlíme a nasnídáme. Manžel jde potom do ateliéru pracovat. Starší děti jdou na autobus do školy. Dvojčata si jdou hrát do pokoje. V průběhu výuky, kdy se věnuji Kačce, na ně po očku dohlížím. Když s Kačkou skončíme, společně se nasvačíme, obědváme totiž kolem 15 až 16 hod. Odpoledne se věnuji dvojčatům, Kateřina jde buď do náboženství, do hudebky nebo si vymyslí vlastní činnost. Když neví co dělat, společně se věnujeme dvojčatům nebo mi pomáhá při vaření. V průběhu odpoledne se vrátí ostatní děti ze školy, manžel přijde z ateliéru a společně jíme pozdní oběd. Večer patří přípravě do školy starších dětí. Před večerí se všichni společně sejdeme u stolu a povídáme si. Kačka a dvojčata chodí kolem osmé hodiny spát, ti starší o něco déle.“

„Nejhezčí jsou víkendy, protože to přijedou nejstarší synové z Prahy, kde studují a celá rodina je tak kompletní.“

11. Máte rozvrh hodin?

„Ne, nemáme. Vyučuji téměř vše blokově. Za ta léta mám v hlavě svůj rozvrh, podle kterého se rozhoduji, co budeme v daný den dělat.“

12. Jaký je podle vás rozdíl mezi Vašimi dětmi a ostatními vrstevníky v získávání vědomostí?

„Jsou více otevření ve smyslu přijímání vědomostí. Mají větší rozhled, větší slovní zásobu a víc vědí. Díky neustálému kontaktu s námi oběma se snažíme děti učit, aby si na věci vytvářely vlastní osobité názory a přemýšlely o nich. Své znalosti používáme i při běžné komunikaci, takže ta výuka a rozšiřování znalostí jsou vlastně nenásilné, dětem lehce srozumitelné a v porovnání s ostatními vrstevníky jsou ty znalosti našich dětí vlastně nadstandardní. Například když jedeme s dětmi na výlet do města, bavíme se o stavbách a různých stavebních slozích apod.“

„Další velký rozdíl, za který jsme tedy moc rádi je, že naše děti nepodléhají žádným módním vlnám. Takováto situace nastala zatím jen jednou. Něco moc chtěly, protože to měli všichni. Tu hračku jsme jim tedy koupili, aby samy zjistily, že vlastně není o co stát. Zhruba po měsíci na to přišly a hračku

zahodily. Módní trendy dětem nezakazujeme, vždy je ale komentujeme vlastními názory.“

13. Jak Vaše děti snášely přechod z domácího na školní vyučování? Jak si například zvykaly na nový styl výuky? Stíhaly tempo ve škole? Jak se socializovaly?

„Ten přechod mi přijde vlastně podobný, jako když nastane situace, že se rodina přestěhuje a dítě jde do nové školy. Pokaždé si toho nováčka ty děti vyzkouší. Nejvíce ale stejně záleží na povaze každého. Každý z mých dětí je jiný, a tak jsme zažili velmi lehký, nekomplikovaný přechod ale stejně tak i těžší a konfliktní nástup do školy.“

„V čem se ale vždy našel problém, byla rychlost dětí. Jak už jsem řekla, doma na děti nijak netlačím, nechám je, až práci sami dokončí. Ve škole je tomu naopak, takže tam to vždy trošku skrípalo.“

14. Jaké máte Vy a Váš pan manžel vzdělání? Museli jste si ho v rámci domácího vzdělávání nějakým způsobem doplnit?

„Vystudovala jsem, stejně jako manžel, střední odbornou průmyslovou školu grafickou s maturitou. Když jsem začala učit, nic takového jsem nepotřebovala, takže nic jsem si nedodělávala.“

15. Vymýšlíte si pro své děti individuální vzdělávací plán a nebo máte jeden zažitý, podle kterého učíte?

„Samozřejmě mám po tolika letech zkušeností už v hlavě určitou kostru učiva, takže podle ní se řídím a pak v závislosti na každém dítěti upravuji plán podle jeho potřeb. Dříve jsem si dělala více přípravy a zabývala se tím delší čas, nyní ale více čerpám ze zkušeností.“

16. Jakým způsobem vedete s dětmi hodinu hudební, tělesné a výtvarné výchovy?

„Dříve u prvních dětí jsem všechny výchovy vyučovala doma. Sama hraji na kytaru, takže hudební výchova je bez problému. Výtvarné výchově věnuji více času, než je normálně na základních školách zvykem. Nejsm omezená časem, takže si mohu dovolit dělat s dětmi větší věci, než je standard. A tělesnou

výchovu jsem vyučovala na dvoře, doma jsme si zhotovili vlastní tyč na lezení, vlastní švédskou bednu apod. Vlastně jsme, kromě kolektivních her, dělali doma stejné věci, jako ve škole. Dnes už jsme ale domluvení se základní školou a Kateřina navštěvuje tělesnou a i jiné výchovy ve škole. Je to především z časových i praktických důvodů a také pro to, že to Kačka chce.“

17. Vyučujete je i cizím jazykům?

„Ano, angličtinu za 1. stupni zvládám.“

18. Navštěvují Vaše děti nějaké kroužky?

„Všechny děti navštěvují základní uměleckou školu. Učí se na klavír, housle apod. Dále chodí do náboženství, jestli se to teda dá nazvat kroužkem a pak někdo navštěvuje keramiku.“

19. Dá se říct, že čím déle učíte, tím Vás to více baví a nebo naopak, vyčerpává?

„Učení mě baví a určitě nevyčerpává, kdybych měla více času, tak učím klidně více. Je ale pravda, že dříve jsem tomu věnovala více času a fantazie. Momentálně je to ale komplikované tím, že mám malá dvojčata, tak při výuce musím zaměřovat i je, proto se nemůžu naplno věnovat Kateřině a její výuce.“

20. Pomáhají starší děti mladším sourozencům při výuce?

„Dříve, když byly děti menší, tak často pomáhaly. Ve skutečnosti si ty děti pomáhají, i když o tom ani neví. Když učíte vedle sebe druháka a třetíáka, tak vlastně ten mladší se od staršího učí tím, že poslouchá a opakuje to, co se učí ten starší. Takto si mladší děti velice lehce zapamatují například písničky, básničky, násobilku, vyjmenovaná slova, slovní druhy apod. Starší děti si naopak s mladšími opakují látku, kterou již probraly a ke které by se v běžné výuce už nikdy nevrátily.“

21. Myslíte si, že bude někdo z Vašich dětí v domácí škole jednou do budoucna pokračovat?

„To nevím, asi se necháme překvapit.“

MATYÁŠ

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Matyášovi je sedmnáct let a je hodně studijní typ. Už v pěti letech se naučil sám číst a psát. Je to introvert a trochu lenoch, který miluje matematiku a všechny věci kolem, které se musí aspoň trochu řešit. Účastnil se různých matematických soutěží, kde získal řadu ocenění. Je analytické povahy. Baví ho řešit různé kvízy a hlavolamy. Rád hraje na bicí ve své kapele. Nemá moc rád humanitní předměty, jako je třeba přírodopis.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Ne, nikdy.“

3. Jaké známky mělo na vysvědčení na prvním a na druhém stupni? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Od první do osmé třídy měl samé jedničky, v deváté třídě přibyla už nějaká dvojka. Nyní studuje Střední průmyslovou školu sdělovací techniky v Praze, obor obrazová a zvuková technika. Škola ho baví, sám si ji vybral a myslím, že je tam spokojený.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Jak už jsem řekla, hraje na bicí, doma se sourozenci měli vlastní kapelu, kde byl autorem jak textu, tak i hudby. Nyní hraje na bicí v kapele s kamarády z Prahy. Dříve ještě hrál na housle a trochu na kytaru.“

5. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Podle mě má pocit, že kdyby chodil do klasické státní školy, tak by měl více kamarádů a lépe by zapadal do kolektivu. Co se týče výuky, tak už je v takovém věku, že si myslím, že teď domácí vzdělávání docení. Na prvním stupni nikdy nedělal domácí úkoly, když přišel na druhý, začínal vidět ty nevýhody, jako byly právě domácí úkoly, někdy špatná komunikace s učiteli, konflikty se spolužáky apod.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„U Matyáše někdy ano. Určitě mu to bylo někdy líto, ale on ani nikdo z dětí nevědí, jak dětský kolektiv funguje – že je tam závist, soutěžení, nestálá přátelství. Tohle to všechno ty děti nevidí. Často se stávalo, že se děti ve škole mým dětem smály, že nechodí do školy. Všechny problémy, které se pak Matyášovi v kolektivu stávaly, přikládal, podle mě, domácí škole.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy?

„Podle mého při nástupu na druhý stupeň hrála hlavní roli u dětí hlavně povaha. Obecně v naší rodině vždycky platilo, že kluci se adaptovali pomaleji a pak už většinou žádný větší konflikt nevznikl. U dívek to bylo právě naopak. Adaptovaly se o dost rychleji, ale o to dříve tam zase vznikl nějaký problém. Řekla bych, že ti kluci to tak neřeší, jako děvčata a to teď myslím obecně všude, ne jenom v naší rodině.“

„Matyáš se adaptoval velmi dobře. Na střední škole si našel okruh přátel, se kterými tráví svůj volný čas.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„S Matyášem nikdy ne. Samozřejmě, že drobné dohadování určitě někdy proběhlo, ale nenazvala bych to konflikt.“

9. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu na druhý stupeň?

„Určitě ano. Matyáš pomáhal hlavně Vojtovi, holkám už pak ani ne. Byly to takové drobnosti, jako že za něj třeba platil cestu autobusem, vyprávěl mu, jak to tam chodí apod.“

VOJTĚCH

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Vojtovi je patnáct let a je přesně Matyášův opak. Snad jediné, co mají společného je, že jsou introverti a oba jsou hodně přemýšliví. Jinak jsou oba každý jiný. Vojta téměř nemluví, není vůbec studijní typ, není moc schopen se naučit věci, co mu nic neříkají a nebaví ho, není vůbec ambiciózní. Vojta je hodně filozoficky založený, je spravedlivý a citlivý. Je to umělec každým coulem, miluje umění, výtvarnou a hudební výchovu. Nesnáší matematiku a tělesnou výchovu. Celkově fyzický pohyb a koordinace ve sportu mu prostě nejdou. Naopak ho baví takové ty titěrné práce třeba sestavuje různé modely, maloval kdysi komiksy, sestavuje a dělá různé návrhy zbraní.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Ne, žádné problémy nikdy neměl.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Vojta měl na prvním stupni samé jedničky, na druhém pak myslím dvě až tři trojky. Celou základní školu mluvil jen o tom, že chce být puškařem, zároveň ho ale začala bavit i hra na klavír, tak říkal, že bude puškař a při tom bude hrát. Pak se jel jednou podívat na konzervatoř a to ho naprosto uchvátilo. Bohužel ale nestihl talentové zkoušky, a tak jde na jeden rok na gymnázium do Dačic, přičemž ještě bude chodit na přípravné kurzy na konzervatoř. V případě, že by se nedostal, mohl by jít na pianáře, podle mě, by mu toto povolání sedělo víc hlavně kvůli jeho introvertní povaze. Konzervatoř obnáší spoustu koncertů a veřejného vystupování. Pianář mi k němu sedí asi více.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Přijde mi, že Vojta v dnešní době nedělá nic jiného, než že hraje na klavír. Je schopen u něj sedět klidně 6-8 hodin denně. Když nehraje, tak si ho třeba sám opravuje.“

5. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Nikdy jsem s ním o tom nemluvila, myslím si ale, že ze všech dětí je asi nejvíce rád, že na první stupeň do klasické školy nemusel. Všechno mu šlo pomaličku a doma jsem mu na různé aktivity mohla dopřát více času. Právě díky tomu si myslím, že má takové známky, jaké má. Kdyby byl hned od začátku na státní škole, měl by podstatně horší známky, než má teď. Já jsem mu dala pevný základ. V normální škole by ho učitelka zařadila mezi slabší, pomalejší žáky a probírala by látku dál. Vojta by se v tom začal plácát a ztratil by pak jakýkoliv další zájem o učivo. Co se týče kolektivu, tak jsem si jistá, že mu nechyběl. Jak jsem řekla, je to velký introvert a společnost nevyhledává.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Rozhodně ne. Nikdy to nedal nijak najevo, nikdy o tom nemluvil a asi ani mluvit nebude.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy?

„Kdyby šel Vojta do normální třídy s normálním počtem žáků, asi by to byl velký problém a ze všech dětí by to bylo asi nejobtížnější, ale jelikož šel Vojta do malotřídky, kde měl pouze jednoho vrstevníka, se kterým si naštěstí padl do oka a do teď je to Vojtův nejlepší a vlastně i jediný kamarád, tak mohu říci, že jeho nástup do školy proběhl bez problému.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Myslím si, že ne. Možná někdy sváděl svou pomalost na domácí školu, ale to tím určitě není.“

9. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu na druhý stupeň?

„Nepomáhal. Myslím si ale, že kdyby někdo jeho sourozencům ubližoval apod. tak by se jich určitě zastal, ale takováto situace nikdy nevznikla.“

DOROTHELA

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Dorotce je třináct let. Je to veselý extrovert, co má rád lidi. Snadno a velice rychle se pro něco nadchne, záhy to ale velmi rychle opustí. Rychle se urazí, rychle se zase odrazí a jde dál. Je náladová a má velmi zkratkovitou povahu. Když ji něco nejde, jako například český jazyk, kousne se a odmítá v tom jakkoliv pokračovat. Je dobrá v matematice.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Ne, nikdy.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Od první do čtvrté třídy měla Dorotka samé jedničky, v páté už možná nějaké dvojky. Má ráda lidi a momentálně by chtěla být učitelka, nebo vychovatelka v dětských domovech.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Dorotka hrála na klavír, ale protože ji to nebavilo, přestala tam chodit. Podle mě nemá disciplínu, ale je ambiciózní. Když se pro něco nadchne a chce to, není ochotná pro to nic obětovat. V současné době žádné velké cílené zájmy moc nemá.“

5. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„To nevím, je v těch letech, kdy své názory často mění. Podle mého jí ale dětský kolektiv chyběl nejvíce. Měla období, kdy si připadala, že se s ní nikdo nekamarádí, proto si myslím, že její názor na domácí školu bude teď asi negativní. Jindy to celé zase hodnotí kladně. Někdy řekne, že učitel ve škole látku vysvětluje lépe než já, jindy zase naopak.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„U ní nejvíce. Je na tom podobně jako její mladší sestra Kateřina. Dorotka má ráda lidi, snadno se ale s nimi i pohádá.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy?

„Nástup na druhý stupeň byl naprosto bezproblémový. Dorotka se tam moc těšila. Pak jí to ale možná trošku zklamalo. Začala vidět i ty záporny klasické školy jako domácí úkoly, pevný školní řád apod. Hlavně si tam ale našla partu kamarádů, kteří pak odešli na gympl – zůstala tam sama. Dorotka je ten typ, který ve třídě nesplyvá s ostatními, naopak v kolektivu vždy vyčnívá.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Jak už jsem řekla, je konfliktní typ, takže jsme spolu neustále něco řešily. Nazvala bych to spíš ale dohadováním.“

9. Pomáhala Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu na druhý stupeň?

„Všem dětem moc pomáhala a pomáhá. Jak mladším, tak i starším. Platila za ně obědy, když bylo potřeba něco vyřídit, ona to udělala. Dorotka je ta akční, nebojí se komunikace s ostatními.“

FRANTIŠKA

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Františka je jedenáct let, je klidná, vyrovnaná a mírumilovná bytost, ale když jí například někdo z dětí provokuje a dráždí, nebojí se je praštit. Je příjemná, bezkonfliktní. Je také velmi pracovitá a svědomitá – domácí úkoly si dělala ještě dřív, než já jsem si na ni udělala čas, když jsem ji učila doma, dělala 2x více aktivity než musela – např. v pracovním sešitě vyplnila 2x více stran, než jsem po ní chtěla. V kolektivu nijak zvlášť nevyčnívá.“

2. Potýkali jste ses vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Ne, nikdy jsme nic závažnějšího neřešili.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Do čtvrté třídy měla samé jedničky, v páté třídě už měla pár dvojek.“

4. **Co dělá ve svém volném čase?**

„Tráví čas se svými kamarádkami, hraje na klavír a housle. Má ráda výtvarnou výchovu, hodně maluje, chodí do keramiky. Blízko má i k hudbě, takže zpívá a velmi ráda tančí.“

5. **Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?**

„Myslím, že nad tím moc nepřemýšlí, bere to zkrátka tak jak to je.“

6. **Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?**

„Jak už jsem řekla, Františka to neřeší, takže jsem nic takového nezaznamenala.“

7. **Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy?**

„Ten nástup proběhl velmi hladce.“

8. **Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?**

„Ne, nikdy žádný.“

9. **Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu na druhý stupeň?**

„Pomáhala hlavně Kačce například v autobuse za ní platila apod.“

KATEŘINA

1. **Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?**

„Kačce je osm let a je stejná jako Dora. Je to extrovert, je náladová, velmi temperamentní, živá, urážlivá, neposlušná a nedůsledná. Stejně jako Dora je hodně pracovitá, takže když je potřeba cokoli udělat, oni dvě jdou vždy dobrovolně jako první. Je hodně nesoustředěná a roztěkaná, nevydrží 1/4hodiny u stolu, ale čím je starší, tak tím se to lepší. Do učení potřebuje velkou motivaci.“

2. **Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?**

Ne, nikdy.“

3. **Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?**

„Je ve druhé třídě a má dvojku z češtiny.“

4. **Co dělá ve svém volném čase?**

„Hraje se s dvojčaty, se svou kamarádkou Šárkou z ulice.“

5. **Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?**

„Určitě stejně jako Dorotka by chtěla mezi děti. Obě si s dětmi rozumí, ale rychle také vznikají problémy. Přijde mi lepší mít děti v takto nízkém věku na očích. U těchto povah je mnohem vyšší riziko sklouznout do průšvihů, hlavně co se výuky týče. Čím je Kačka starší, tím k učení a všem jiným povinnostem přistupuje lépe.“

6. **Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?**

„Ano, to určitě. Kačka i Dorotka jsou hodně soutěživé. U nás doma nesoutěžíme a v tak malém počtu by to snad ani nemělo smysl. To jim přijde určitě líto, že nemohou přijít domů a říct nám, že dneska byly nejlepší v tom, či onom.“

7. **Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácím vzdělávání?**

„Je to podobné jako u Dorotky. Nenazvala bych to konflikt, spíš takové normální dohadování.“

18.1.2 Novákovi

1. **Kolik dětí máte? Vzdělávala jste všechny své děti doma?**

„Mám tři děti a všechny vzdělávám doma. Nejstaršího Jonáše, tomu je 13 let, dále Matyldu, které je 10 let a poslední Dorotku, které je 6 let.“

2. Jak jste se o domácím vzdělávání dozvěděla?

„Od svých známých, kteří měli starší děti než my a vzdělávali je sami doma. Snažili se nás přesvědčit, abychom to určitě také zkusili a to už v době, kdy náš nejstarší syn byl ještě miminko.“

3. Co Vás přivedlo k rozhodnutí vyučovat Vaše děti doma? Z čí iniciativy tento nápad vzešel?

„První impuls byli samozřejmě ti známí. My jsme ale tak do budoucna ještě nepřemýšleli. Ale později, jak děti rostly, jsme si s tou myšlenkou, vzdělávat naše děti doma, začali pohrávat a začali jsme o tom hodně přemýšlet. Bylo nám to hodně sympatické, protože máme oba dva na český školní systém svůj názor. Oba jsme si tím prošli a samozřejmě to přežili, ale nějak si s manželem nemyslíme, že je to nejideálnější a nejšťastnější způsob řešení vzdělávání pro naše děti. A tak jsme o tom začali hodně přemýšlet, zda bychom toho byli vůbec schopni ať už po stránce psychické, materiální. Nakonec jsme se rozhodli, že to zkusíme, především já, protože já jsem měla být ten, kdo bude děti učit. Přišlo nám dobré, když ještě těch 5 let budeme formovat naše děti sami, než aby je formovalo naše školství.“

4. Jste v kontaktu i s jinými rodinami, které taky takto děti vzdělávají?

„Ano, mám kolem sebe pár rodin, kteří jsou taky v domácí škole.“

5. Jaké jsou podle Vás největší výhody domácího vyučování?

„Jedna z největších výhod domácí školy je, že můžu reagovat na potřeby a na schopnosti toho dítěte. Už teď se mi to potvrzuje. Vyučuji už své třetí dítě a opravdu reaguji na to, kde to dítě je. Jonáš procházel tím vzdělávacím procesem standardně, starší dcera, když nastupovala oficiálně do první třídy, tak v domácí škole jsme dělali už třídu druhou. Hlavním důvodem bylo, že se začala sama spontánně vzdělávat, takže já jsem jen napojovala na její vědomosti. Podobně je to i s nejmladší dcerou, která je oficiálně v první třídě, ale už umí číst, děláme matematiku druhé třídy a teď ji učím psát. Jako další výhodu vidím v tom, že si můžeme dělat spoustu dalších věcí, které si myslím, že jsou důležité a pro děti zajímavé. A co se mi nejvíce líbí na domácí škole je to, že ty děti, díky tomu jak

jsou spolu dlouho doma, tak mají mezi sebou mnohem hlubší a hezčí vztahy. Opravdu si myslím, že to je především tím, že šly do školy až ve dvanácti letech a ne už v šesti. To byl ostatně jeden z důvodů, proč jsme s Matyldou nepřeskakovali ročník, ale nechali jsme jí ještě ten rok doma.“

6. Vidíte v tomto způsobu učení i nějaké nevýhody?

„Nevýhody mě teď žádné nenapadají. Napadá mě, ale tomu se snad nedá říkat nevýhoda. S čím musí člověk opatrně, když doma vzdělává, tak se sebou. Musí si dávat veliký pozor na sebe, protože když jste 24 hodin s dítětem, tak musíte dodržovat nějaké zákony psychohygieny. Někdy tedy potřebuji odejít, být sama, potřebuji, aby i manžel fungoval, pomáhal mi. Bez toho si to neumím představit.“

7. Navštěvovaly Vaše děti mateřskou školu? V kolika letech začaly s výukou?

„Ne, nikdo nenavštěvoval školku. S výukou to bylo individuální. Jak už jsem řekla, Jonáš začal standardně v 6 letech, Matylda a Dorotka spontánně v 5 letech, ale oficiálně jsem je všechny začala učit v 6 letech.“

8. Myslíte si, že budou mít Vaše děti jednu problém se socializací do školní třídy, když jsou/byly vzdělávány doma?

„Ne, určitě ne. Když je neměl náš introvertní syn, tak naše extrovertní dcery rozhodně problémy mít nebudou. Možná jediné, co jim bude dělat problém, bude ranní vstávání.“

9. Zeptala jste se Vašich dětí, zda chtějí být takto vzdělávány? Navštívili jste spolu před rozhodnutím klasickou školu? Zvažovali jste i domácí výuku na druhém stupni?

„Že bychom to rozhodnutí nechali na našem šestiletém dítěti a dávali mu na výběr, to tedy rozhodně ne, ale samozřejmě jsme o tom mluvili a povídali si o tom. Absolvovali jsme tradiční zápis do první třídy ve škole, kam by Jonáš chodil, kdyby nebyl v domácím vzdělávání a ten mě tedy definitivně utvrdil v tom, že ne. Ucítla jsem tam opět tu atmosféru toho pedantství, to zatížení na výkon. Už u té paní učitelky, která dělala zápis, jsem vnímala, že nedokáže reagovat na dítě takové, jaké je. Při představě, že by měla 5 let vzdělávat mé

dítě, jsem si řekla, že to radši budu dělat já. Takže to nás v tom utvrdilo, ale rozhodně to nebyl jediný důvod. Spíš jsme si to chtěli zkusit. Chtěli jsme, aby si i Jonáš prošel tím, co absolvují všechny děti. Víceméně jsme ale cítili, že to domácí vzdělávání bude vhodnější způsob výuky pro naše děti.“

„S druhým stupněm v domácí škole jsme rozhodně neuvažovali. Myslím si, že máme chytré děti, ale máme je všestranně chytré. Nemají žádný obor, ve kterém by vyloženě vynikaly. Kdyby ano, tak by možná ten druhý stupeň měl smysl, ale to bych se do toho musela úplně ponořit a to já nechci. Navíc si myslím, že těch pět let stačí na to, abychom posílili osobnost toho dítěte a dali jim to, co jsme chtěli. Ten smysl, který jsme v domácí škole měli, jsme tak splnili. V našem případě si myslím, že první stupeň bohatě stačí.“

10. Můžete mi prosím popsat Váš harmonogram běžného dne?

„Ráno děti o půl osmé vzbudím, společně se nasnídáme a většinou už u snídani si něco přečteme. Já jsem obvykle nasnídaná dřív, takže jim něco přečtu a pak na to navážeme další činností. Děti si připraví věci a pak se dáme do práce a dá se říct, že celé dopoledne do oběda pracujeme. Rozhodně ten čas nemáme striktně rozdělen. Orientuji se v tom, kde zhruba máme být, co mám s nimi probírat, takže rozvrh ani nepotřebujeme.“

11. Máte rozvrh hodin?

„Nemáme a nikdy jsme neměli. Pracujeme každý všední den, pokud se neděje nic neobvyklého. V domácí škole chci za těch pět let své děti naučit hlavně češtinu, matematiku a jazyk, tedy angličtinu. Chci, aby když nastoupí do školy a začnou se vzdělávat podle českého školského systému, tak aby neměly problémy. Pochopila jsem, že když je naučím dobře tyto tři věci, tak je pak úplně jedno, co dál s nimi budu dělat, proto učím tyto tři předměty systematicky a pravidelně téměř každý den.“

„Obsah prvního stupně je opravdu hodně bohatý, a hlavně všechny ty stejné věci budou zase dělat na druhém stupni a opakovat je. Hodně jsem rozmělnila především vlastivědu a přírodovědu. V průběhu těch let jsem si vytvořila základ, co je chci naučit, co chci, aby pochopily, a tomu jsme se pak

věnovali. Například vlastivěda. Vše, co mi přišlo dobré, tak jsme vkládali do té časové osy. Třeba když jsme se učili o Karlu IV., tak jsme si u snídaně vždy o něm něco přečetli, pak jsme si ho zařadili do té časové osy, vyhledávali si o něm různé články, vystřihovali, půjčovali a kupovali si knihy apod. Vytvořili jsme vždy projekt, kde jsme to téma nějakým způsobem zpracovali. Hodně jsem i sledovali naučné pořady v televizi, dohledávali informace na internetu nebo v encyklopediích. Snažím se, aby si uměli vyhledat informace nejenom na internetu, ale i knihách, takže pracujeme se slovníky a encyklopediemi. Podobně jsme dělali i přírodovědu. Máme krásné encyklopedie. Třeba půl roku jsme se věnovali jenom ptákům, pak zase jenom stromům a opět jsme to všechno zpracovávali projektově, kdy těmi tvůrci byly hlavně děti a hodně jsem o tom diskutovali. Mám obrovskou výhodu, že máme chytré děti. Jsou hodně samostatní a tvůrčí, takže s nimi podobná práce není problém.“

12. Jaký je podle Vás rozdíl mezi Vašimi dětmi a ostatními vrstevníky v získávání vědomostí?

„Myslím si, že naše děti ty vědomosti získávají spontánně a daleko více svobodněji. Je to určitě méně násilné než ve škole.“

„Myslím si, že mé děti jsou více zvyklé na delší intenzivní práci. V domácí škole jsme intenzivně pracovali v kuse třeba dvě hodiny. Ve škole tam těch hodin strávíte daleko více, ale intenzivně pracujete třeba jenom polovinu toho času.“

„Dále co Jonášovi dělalo trošku problém, byla jeho taková, svým způsobem dobrá, vlastnost, se kterou narazil až v matematice. Jonáš je zvyklý si dělat věci po svém. Vždy si pro určitou látku vymyslel svůj postup, podle kterého počítal. Nebyl třeba stoprocentní, takže mu to třeba někdy nevyšlo, ale on ignoroval postup, co mu nabízela paní učitelka. Ve škole měl jediné štěstí, že narazil na dobrou učitelku, která si k němu našla cestu, vždy trpělivě posečká, nechá ho zkusit si tu jeho teorii, když je dobrá, tak mu jí nechá a když nefunguje, tak mu nenásilně podávala tu svou. Jinak bych řekla, že naše děti jsou více samostatnější a komunikativnější s učiteli.“

13. Jak Vaše děti snášely přechod z domácího na školní vyučování? Jak si například zvykaly na nový styl výuky? Stíhaly tempo ve škole? Jak se socializovaly?

„Sama na to hrozně ráda vzpomínám. Neměli jsme o Jonáše strach, spíše jsme byli s manželem hodně zvědaví, jak to zvládne, zda nepřijdou nějaké komplikace nebo problémy, protože Jonáš je docela introvert oproti holkám. Ale opravdu, on neměl jediný problém. Hezky do té třídy zaplul. Naopak jsme byli hodně překvapeni, jak je hned od začátku neuvěřitelně samostatný. Vše co potřeboval, si sám zařídil. Nedělalo mu problém komunikovat s učiteli, domlouvat se s nimi na různých věcech, ve kterých třeba neměl jasno. Takže já, když jsem poprvé přišla na třídní schůzku do školy, tak jsem od těch učitelů slyšela, což mě samozřejmě těšilo, jen samou chválu. Potvrzovali mi to, o čem jsem teď mluvila. To, že je samostatný, nebojí se ptát a je v tomhle směru úplně v pohodě. Opravdu jsem z toho byla příjemně překvapená. Hlavně se mi ale potvrdilo mé přesvědčení, že je velký rozdíl, jestli pošlete dítě do českého školství v šesti nebo ve dvanácti letech. Myslím si, že ve dvanácti letech je samozřejmě ještě dítě, ale trošku už i osobnost. Nebojí se říct svůj názor, což bylo ovlivněné taky tím, že doma měl tu volnost, nebránili jsme jim se projevit, vedli jsme je k tomu, aby měli kritické myšlení, ale aby i názory jiných tolerovali, obzvlášť teď v pubertě.“

„S tempem Jonáš nikdy problémy neměl. U holek se teprve uvidí, ale myslím si, že to bude také bez problému. Matylda je hodně rychlá, to Jonášovi to všechno vždy trvalo déle než jí. Napadá mě spíše to, na co Jonáš teď v červnu narážel, když ze školy chodil otrávený a znuděný a vadilo mu, proč tam musí ještě chodit, když už se tam v podstatě neučí a nic nedělá. Opravdu byl otrávený a nešťastný z té zbytečnosti a ztráty času. Minulý rok to nezažil, protože jsme byli v tu dobu u moře. Myslím, že budu muset na příští rok vymyslet další dovolenou, abychom tomuto předešli.“

14. Jaké máte Vy a Váš pan manžel vzdělání? Museli jste si ho v rámci domácího vzdělávání nějakým způsobem doplnit?

„Oba s manželem máme vysokou školu filozofickou, takže nebylo potřeba si cokoliv dodělávat.“

15. Vymýšlíte si pro své děti individuální vzdělávací plán nebo máte jeden zažitý, podle kterého učíte?

„Tu výuku stavím vždy na konkrétní dítě. Přizpůsobím se tempu a tomu, co ho baví a na co je nadaný. Třeba u Matyldy, když vím, že jí baví výtvarka, tak ty činnosti směřuji více k tomu malování a tvoření a snažím se jí na to vytvořit prostor.“

16. Jakým způsobem vedete s dětmi hodinu hudební, tělesné a výtvarné výchovy?

„Tělocvik v podstatě doma systematicky nevyučuji. Všechny děti chodí na volnočasové tělovýchovné aktivity. Jako malí chodily do Sokola a teď se to tak nějak přetransformává do jiných aktivit. Jonáš chodí plavat a obě holky dělají balet. Všechny děti se spontánně pohybují na zahradě a přirozeně si hrají. Jednotlivé gymnastické a atletické prvky jsem je nikdy neučila, ale vím, že byly místa, kde se je naučily. Nechala jsem to na těch volnočasových aktivitách.“

„Hudebku vyučuji tak na půl. Částečně ji děláme doma, že si zpíváme, hrajeme a zároveň s tím všechny děti chodí do hudebky a hrají na nějaký nástroj. Jonáš hraje na kytaru a holky na klavír.“

„Výtvarce jsme se vždy věnovali hodně. Dá se říct, že to je taková naše součást života, že se neustále někde něco stříhá, maluje. Matylda k tomu ještě navštěvuje kroužek výtvarky a Doroška se k ní možná časem přidá.“

17. Vyučujete je i cizím jazykům?

„Ano, učím je angličtinu, ale maturitu z ní nemám. Dělán to systematicky a pravidelně, podobně jako češtinu a matiku.“

18. Navštěvují Vaše děti nějaké kroužky?

„Ano, navštěvují sportovní a hudební kroužky, náboženství a jeden čas chodily do Skauta. Postupně se ty kroužky mění a přetransformávají do jiných.“

19. Dá se říct, že čím déle učíte, tím Vás to více baví a nebo naopak vyčerpává?

„To se takto říct nedá. Mě je v domácí škole rozhodně dobře a nelituji toho, že jsme se takto rozhodli. Určitě mě to baví, bez toho by to snad ani nešlo dělat. Vidím v tom smysl a myslím si, že je to jedna z nejsmysluplnějších věcí, co ve svém životě dělám. To vzdělávání určitě vyčerpává, ale když člověk dodržuje nějakou tu vnitřní hygienu, o které jsem už mluvila, tak v tom nevidím problém. Samozřejmě mám já i mé děti někdy dny, kdy nemá cenu cokoli začínat, protože se prostě necítíme a nemáme tzv. svůj den. V takovém případě si pošlu děti hrát a ten den se neučíme.“

20. Pomáhají starší děti mladším sourozencům při výuce?

„Ano, Jonáš teď jak je na gymplu tak má tendence holkám radit. Někdy až moc, ale holky si ho v tomto směru usměrní. Matylda s Dorotkou si taky hodně pomáhají. Matylda třeba vytváří pro Dorotku různé hry a soutěže, na základě kterých se Dorotka učí. Ta vzájemná pomoc tam přirozeně je a mezi nimi hodně funguje.“

21. Myslíte si, že bude někdo z Vašich dětí v domácí škole jednou do budoucna pokračovat?

„To nevím. Holky tedy často prohlašují, že s tím budou pokračovat, ale já si myslím, že to bude hodně o tom, co budou jednou v životě dělat. Myslím si, že existují profese, se kterými ta domácí škola jde hodně špatně skloubit.“

22. Do jaké kmenové školy jezdíte na přezkušování?

„Do Vrané nad Vltavou.“

JONÁŠ

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Jonášovi je 13 let a je to velký introvert. To byl také jeden z důvodů, proč ho nechat doma a neposílat ho v šesti letech do školy, protože ty sociální kontakty pro něj nebylo moc snadný. Jonáš je všestranně nadaný. Jde mu asi

vše. Je jak technicky zaměřený, tak i humanitně. Je hodně citlivý na lidi kolem sebe. Baví ho kytara a psaní. Čím je starší, tím hezčí a delší vymýšlí příběhy.“

„Nevím o ničem, co by ho vyloženě nebavilo. Teď, jak je na gymplu, tak předměty co ho baví, má spojeny hodně s kvalitou učitelů, kteří ty předměty vyučují. Umí hezky ohodnotit každého vyučujícího. Upřednostňuje ty přísnější a spravedlivější učitele, co ho něco naučí. Má rád, když je ta výuka efektivní.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Závažnější problémy jsme určitě neřešili.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Tak doma jsem ty známky nijak neřešila. My jsme to neměli postavené na známkách. Děti máme chytré a vysvědčení jsem dělala, protože jsem musela. Doma jsem jim vždycky dala samé jedničky. Možná sem tam nějaký předmět byl na dvojku, ale to jsem prostě neřešila. Třeba jsme si to řekli ústně, ale tu jedničku jsem jim vždy dala.“

„Hodně jsme zvažovali, jestli klasifikovat nebo hodnotit ústně. Nakonec jsme zvolili tu klasifikaci, protože si myslím, že když dítě vidí, obzvlášť v té první třídě, tu jedničku, tak to možná i více ocení a lépe vnímá, než nějaký sáhodlouhý sloh. Slovní hodnocení jsme si dělali bokem, jen pro sebe. Nakonec jsem ale byla ráda, že jsme zvolili tu klasifikaci, protože dělat slovní hodnocení je strašně těžké.“

„Jonáš je teď na osmiletém gymplu a má vyznamenání. Ve škole nemá žádné problémy.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Hrozně moc čte, je na počítači, ale to jen v té míře, co mu dovolíme. Teď se zbláznil společně s mým manželem do air-softu. Z časopisu ABC jsem pochopila, že je to nová, volnočasová aktivita mladých lidí. Na víkendy jezdí třeba do České Kanady a hrají si tam na vojáky a bojují. Je to jejich velká vášeň.“

5. **Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?**

„Ano, myslím, že ano.“

6. **Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?**

„Ne, nikdy.“

7. **Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy? Jak si na tom stálo v porovnání s ostatními Vašimi všemi dětmi?**

„Úplně normálně. To už jsem tady zmiňovala, že jsme s Jonášem neměli žádné problémy.“

8. **Vznikl mezi vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?**

„Ne, to se mi nikdy nestalo. Myslím si, že si všechny mé děti docela tu domácí školu užívají. Mají hodně zpětnou vazbu od ostatních dětí, které jim tu domácí školu závidí, takže oni jsou si vědomí toho, že mají výhodu.“

„Nic zásadního jsme spolu kvůli domácímu vzdělávání neřešili.“

9. **Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu do školy nebo když si třeba nevěděli s něčím rady?**

„Ano, to fungovalo naprosto normálně a přirozeně.“

MATYLDA

1. **Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?**

„Matyldě je deset let. Je společenská, bezprostřední, milá a má extrémně vyvinuté sociální cítění, i když teď mám trošku pocit, že jí to ta puberta trošku bere. Je hodně rychlé dítě, je pracovitá a myslím, že je dost nadprůměrná v takové té sociálně-kognitivní inteligenci. Mám to i ze zpětné vazby od ostatních lidí. Opravdu nezapadá do toho standardu ostatních dětí. Když byla oficiálně ve čtvrté třídě, tak v domácí škole jsme měli hotový pátý ročník. My jsme hodně zvažovali, jestli třídu přeskočíme a pošleme ji na gympl. Původně jsme s tím tak

nějak i počítali, ale minulý rok během zimy, kdy jsme se museli rozhodnout, jsme si sedli a udělali si pro a proti a vlastně jediné pro, proč to udělat, bylo to, že byla tak chytrá. Pak jsme našli spoustu jiných věcí proč ji nechat doma a proč je to dobrý. Třeba i pro ten efekt, že zůstane doma a bude více s Dorotkou, že si mohou navzájem pomáhat a vytvářet hlubší vztahy. Myslím si, že to má daleko větší smysl, než ji někam hnát dopředu za výkonem. Takže teď opakujeme pátou třídu a Matylida má daleko více prostoru pro své koníčky, je nadaná na malování, balet, klavír, hodně čte, takže jsme získali i spoustu času pro literaturu. Také nevím o ničem, co by ji vyloženě nešlo a nebavilo.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Ne, nikdy.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Také měla samé jedničky. Uvidíme, jak se jí bude za rok dařit na gymnáziu.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Ráda tedy maluje, hraje na klavír, chodí do baletu, hodně čte. Zároveň, jakmile je hezké počasí, všechny děti spolu tráví hodně času venku a na zahradě.“

5. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Matylida je hodně spokojená. Teď si to i více uvědomuje, když vidí Jonáše, že každé ráno musí jezdit do školy. Jonáš to tehdy tak nevnímal, protože vlastně neviděl, do čeho jde. Matylida to vidí, tak si toho i více váží.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Ne, nikdy.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy? Jak si na tom stálo v porovnání s ostatními Vašimi všemi dětmi?

„Ještě nijak.“

8. **Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?**

„Ne, nic zásadního.“

9. **Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu do školy nebo když si třeba nevěděli s něčím rady?**

„Ano, hodně Dorotce.“

DOROTKA

1. **Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?**

„Dorotce je 6 let. Pro tuto chvíli bych řekla, že vyniká v tom, že je prvňák a dělá matiku druhé třídy a umí číst. I když to umí hodně dětí, když jdou do první třídy, ale nepatří to standardně do toho školního začátku. Tady jsem zase ráda, že je v domácí škole, protože nemusím řešit, jestli ji dát, či nedát do druhé třídy. A k té další otázce, myslím si, že nic zásadního ji nejde.“

2. **Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?**

„Ne žádné nebyly.“

3. **Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?**

„Zatím žádné neměla.“

4. **Co dělá ve svém volném čase?**

„Hodně si hraje, poslouchá pohádky, chodí na klavír, maluje si. Jezdí na kole. Je to ještě malé dítě, takže si převážně hraje.“

5. **Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?**

„Ona to neřeší, bere to jako samozřejmost a myslím si, že by ani nešla do normální školy. Vidí, že všichni byli vzděláváni doma, tak ona by chtěla

určitě taky. V sousedství vidí ty holčičky, že musí do školy, Dorotka je hlavně ráda, že nemusí ráno vstávat. Je doma spokojená.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Ne.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy? Jak si na tom stálo v porovnání s ostatními Vašimi všemi dětmi?

„Zatím nijak.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nikdy nic zásadního.“

9. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu do školy nebo když si třeba nevěděli s něčím rady? Jestli ano, tak jakým způsobem?

„Nepomáhala, je nejmladší, takže neměla komu.“

18.1.3 Strakovi

1. Co Vás přivedlo k rozhodnutí vyučovat Vaše děti doma? Z čí iniciativy tento nápad vzešel?

„To rozhodnutí, vzdělávat naše děti doma, vyplynulo nejprve z problémů dyslexie a koktání. Později jsme se však rozhodovali na základě našeho přesvědčení, že právě tato alternativa vzdělávání je pro naše další bezproblémové děti ta nejvhodnější. Tomáš, náš první syn, nastoupil klasicky do první třídy. Tam ale začaly problémy s koktáním. Tomáš je od malička jiný, chcete-li svůj, než ostatní děti a při nástupu do školy začal koktat. Druhé dítě mělo dyslexii a dysgrafii a doma jsme se s ním přes jeho zřetelně vysokou inteligenci pravidelně učili a poslouchali kritiku ze školy, jak je slabý, což bylo neúnosné. A když mělo nastoupit do školy třetí dítě, byl umožněn experiment domácího vzdělávání a my jsme do tohoto experimentu vstoupili. Hned v začátku nás zaujalo, jak se Fanda srovnal psychicky a jak úplně rozkvetl.“

Také nás zaujala časová nenáročnost domácího vzdělávání, oproti školní docházce třetinová, někdy i méně.“

2. Jak jste se o domácím vzdělávání dozvěděla?

„Z tisku jsem se dozvěděla, že se experiment připravuje.“

3. Jste v kontaktu i s jinými rodinami, které takto děti vzdělávají?

„Ano, jsem. V současné době mohu říci, že už mám hodně zkušeností. Svě první čtyři děti jsem de facto provedla celým prvním i druhým stupněm. Ze začátku to bylo v rámci experimentu na prvním stupni, později se tato alternativa uzákonila, a pak jsme přešli na experiment na druhém stupni. Nyní vyučuji našeho čtrnáctiletého syna a s výukou naší pětileté dcerky začnu za rok. Za ty roky jsem posbírala hodně zkušeností a naučila se řešit různé situace, ve kterých si třeba ostatní maminky, které také učí doma, neví rady. Proto se snažím jim pomáhat. Jsem s nimi v kontaktu ať už osobním, telefonickým či elektronickým. Ozývají se mi nové maminky, které na mě někde získaly kontakt.“

4. Jaké jsou podle Vás největší výhody domácího vyučování?

„Především individuálnost. Možnost věnovat se každému z dětí podle jeho gusta, stanovit pro něj ideální tempo, rozšiřovat a prohlubovat jeho zájmy, dostatečně mu vysvětlit nepochopenou látku a vycházet mu vstříc, kdykoliv je to potřeba. Podle mě je to nejefektivnější způsob vzdělávání a samozřejmě i nejvhodnější, jak pro rodiče, tak i pro děti. Všichni jsme více spolu, což určitě stmeluje rodinu.“

5. Vidíte v tomhle způsobu učení i nějaké nevýhody?

„Velkou nevýhodou je určitě finanční stránka celého domácího vzdělávání. Jednak musí celé zabezpečení rodiny převzít jeden z rodičů a dále vidím problém i do budoucna, kdy matky nemají odpracovaný dostatečný počet let a tím i nejistý důchod a další sociální jistoty.“

„Po stránce vzdělávací, v tomto způsobu vzdělávání, žádný problém nevidím, jen samé výhody.“

6. Navštěvovaly Vaše děti mateřskou školu? V kolika letech začaly s výukou?

„Ano, všechny děti navštěvovaly mateřskou školku, většinou dva roky před školkou, některé starší i déle. Mám děti narozené většinou na jaře, tak měly odklad, s výjimkou nejstaršího, ten šel akorát šestiletý. Dodneška uvažuji, jestli by v případě odkladu také koktal.“

7. Myslíte si, že budou mít Vaše děti jednou problémy se socializací do školní třídy, když jsou vzdělávány doma? Měla jste z toho alespoň obavy?

„I když jsem byla seznámena s americkými zkušenostmi, kde se psalo, že tyto děti se naopak do kolektivů zařazují nadprůměrně dobře, obavy jsem měla. Naštěstí dnes už vím, že ty americké zkušenosti měly pravdu. Zařadily se výborně.“

8. Zeptala jste se Vašich dětí, zda chtějí být takto vzdělávány? Navštívili jste spolu před rozhodnutím klasickou školu?

„Starší školu znaly, vždyť z ní přestupovaly. A ti mladší byli od sourozenců obeznámeni, jak to ve škole chodí. Také nežili ve vzduchoprázdnu, běžně si hráli a komunikovali se školními dětmi.“

9. Můžete mi prosím popsat Váš harmonogram běžného dne?

„Každý den se dělalo něco z češtiny, matematiky a šachů. Ostatní jsme se učili blokově. Začínali jsme zhruba okolo deváté a během hodiny dvou se školní učivo zvládlo. Pak si četli nebo si dle zájmu studovali jiné věci mimo školu, šachy výtvarku atd.“

10. Máte rozvrh hodin?

„Ne pouze pravidelně matiku, češtinu a šachy. Dneska když učím pouze Vašíka v osmé třídě je vše ještě volnější.“

11. Jaký je podle Vás rozdíl mezi Vašimi dětmi a ostatními vrstevníky v získávání vědomostí?

„Nechci, aby to vypadalo jako vychloubání, ale řekla bych, že jsou daleko samostatnější a aktivnější než ostatní děti, které byly vzdělávány v klasických školách. Mají zájem o učení, jsou zvědavější a nebojí se zeptat. Myslím si, že se umí lépe a přesněji vyjadřovat. Nedělá jim problém improvizovat a komunikovat s dospělou osobou. V takových to situacích se chovají naprosto přirozeně. Stejně tak je pro ně samozřejmostí navzájem si

pomáhat. S ostatními rodinami jsme se dokonce shodli v názoru, že puberta našich dětí, které prochází experimentem druhého stupně, je daleko mírnější, než u ostatních dětí. Jako by v těch dětech nebyla ta opozice proti starší generaci. Možná jak nejsou ve škole, kde se stýkají prakticky pořád se svými vrstevníky, lépe poznají život, názory ostatních lidí a chápou je.“

12. Jak Vaše děti snášely přechod z domácího na školní vyučování? Jak si například zvykaly na nový styl výuky? Stíhaly tempo ve škole? Jak se socializovaly?

„Ten přechod nebyl u žádného z dítěte nijak komplikovaný. Všechny děti šly v 15 letech na gympl. Byly sice hodnoceny slovně, ale dá se říct, že byly všechny děti jedničkáři, takže s výukou neměly problém. Se začleněním do kolektivu to bylo stejné. Asi jako každý si z kolektivu vybral člověka nebo partu lidí, se kterými si rozuměl a se kterými si padli do oka. Přece jenom je to gymnázium a asi uznáte sama, že ta pravděpodobnost, že si budou s někým rozumět je větší, než na základní škole. Tohle platí především pro našeho prvního syna, který měl od malička trošku jiné zájmy než jeho vrstevníci.“

13. Jaké máte Vy a Váš pan manžel vzdělání? Museli jste si ho v rámci domácího vzdělávání nějakým způsobem doplnit?

„Na vysoké škole jsme vystudovali stavební fakultu, pak jsem si udělala ještě pedagogické minimum a nedávno jsem dokončila studium psychologie. Studium pedagogiky a psychologie jsem studovala proto, že mě to zajímalo, ne proto, že bych musela. Stejně mám takový pocit, že pro vzdělávání druhého stupně stačí i maturitní vzdělání, i když je nyní v experimentu předepsána vysoká škola.“

14. Vymýšlíte si pro své děti individuální vzdělávací plán a nebo máte jeden zažitý, podle kterého učíte?

„Dříve jsem učila podle vzdělávacího plánu základní školy, protože tento program měla škola v místě bydliště, aby v případě, že by děti šly z jakýchkoliv důvodů do školy, neměly problémy s přestupem.“

„V místě bydliště v kmenové škole jsme ale neměli moc dobré zkušenosti. Pořád jsem se nemohla zbavit pocitu, že některé učitelky, které asi nesouhlasily s domácím vzděláváním, mi chtějí dokázat, že to, co děláme, není dobré. Lpěly na detailech, které podle mě neměly žádnou cenu. Například vznikla tehdy taková situace, že náš syn ukončoval dříve školní ročník, protože v červnu odjížděl na studijní zahraniční pobyt. V tom shonu jsme zapomněli paní učitelce odevzdat výkresy, které syn za pololetí vytvořil. Rád maloval a chodil do LŠU. Chtěla jsem proto odevzdat výkresy z tohoto kroužku, ty však paní učitelce nevyhovovaly, protože to nebyly ty, co zadala. Podle mě je důležité prokázat, že ten žák něco dělal a tím, že chodí do kroužku i ukázat, že ho to baví. Myslím si, že k posouzení jeho práce mohly stačit jakékoliv výtvary, ne jen ty zadané. A s tím jsme se s paní učitelkou trošku rozcházely.“

„Na druhou stranu musím ale říct, že nám vedení školy, ředitel a jeho zástupce, vycházelo vstříc. Například s tím předčasným ukončením ročníku.“

„Nyní jsme přestoupili na jinou školu, učím obdobně jako dříve, ale na přezkušování už jezdíme do Vrané nad Vltavou. Tam mám z toho daleko lepší pocit. Cítím tam mnohem větší důvěru a podporu v to, co dělám a jak to dělám.“

15. Jakým způsobem vedete s dětmi hodinu hudební, tělesné a výtvarné výchovy?

„Dá se říct, že jsem vždy všechny tyto předměty vyučovala blokově. Matematiku a český jazyk jsme měli každý den a k tomu jsem přidala občas jeden z těchto předmětů. Bylo to hlavně proto, že když jsme vždy něco začali, tak tři čtvrtě hodiny, nebo hodina a půl nestačila, hlavně ve výtvarné výchově. Hodně času zabrala i příprava. Když všechny děti malovaly, tak si asi dokážete představit ten nepořádek. Z toho důvodu jsem jim na to nechala třeba i celý den. Dodělaly si to, kdy chtěly, potom jsme to společně uklidili a další den jsme začali s jiným předmětem. Tělesnou výchovu jsem vyučovala spíše prostřednictvím výletů na kole, procházek. Jednotlivé prvky gymnastiky a

atletiky jsem je nevyučovala. Děti chodily do sportovních kroužků, na fotbal, všichni hrají šachy, což je považováno také za sport. Hudebku jsme řešili společným zpěvem. Manžel jim z počítače pouštěl různé nahrávky a ukázky skladeb. Děti navštěvovaly i základní uměleckou školu, kde se učily na flétnu.“

16. Vyučujete je i cizím jazykům?

„Ano, vyučujeme němčinu. Maturitu z ní nemáme, ale manžel pracoval v Rakousku a tak ji dobře ovládá. Angličtinu je neučím, protože nejsem na tak dobré úrovni. Myslím si, že je efektivnější učit děti němčinu, když si s ní vím rady než angličtinu, ve které bych byla vždy pár lekcí napřed. To, že můžeme vyučovat němčinu i na druhém stupni, je díky výjimce, o kterou jsme si zažádali. Na výuku jiných jazyků jako angličtiny nebo španělštiny chodily děti samozřejmě k učitelům.“

„Všem našim dětem vždy zařídíme studijní pobyt na 2-3 měsíce v cizině. Naše děti tak byly každý v Anglii, v Německu a ve Španělsku. S komunikací v cizích jazycích proto nemají problém.“

17. Navštěvují Vaše děti nějaké kroužky?

„Ano, jak jsem řekla, navštěvovaly kroužky sportovní: fotbal, karate, sportovní hry a pak dál hru na flétnu, která šla ale těžko skloubit s šachy. Děti jezdí na různé turnaje v šachách. Před samotnou soutěží se ale musí hodně připravovat. Jezdí na různá soustředění, která narušují ten pravidelný harmonogram ve hře na flétnu. Když už se něco nového naučily a pak pár týdnů tam třeba jít nemohly právě kvůli soustředění nebo jiné olympiádě tak za dva, za tři týdny to už zase zapoměly. Celá ta hra na flétnu nebyla tak efektivní. Proto upřednostňuji zmiňovanou výuku v blocích.“

18. Dá se říct, že čím déle učíte, tím Vás to více baví a nebo naopak, vyčerpává?

„Baví mě to. Díky tomu, že už vidím i výsledky si více věřím. Vím, že to, co dělám, má výsledky a smysl. Mám už spoustu zkušeností. Hodně věcí, které jsem dříve své děti učila, tak už vynechávám. Dříve jsem i hodně opakovala, to už teď taky nedělám. Děti si opakují, aniž o tom třeba ví. Vysvětlují si látku navzájem, čímž se to jeden učí a druhý opakuje.“

19. Pomáhají starší děti mladším sourozencům při výuce?

„Ano, dost výrazně. Obzvlášť v pubertě je to důležité. Dokonce si myslím, že některou látku, kterou si mezi sebou vysvětlují děti ve věkově blízké skupině, tak si ji dokážou vysvětlit lépe a srozumitelněji, než kdybych jim to vysvětlovala já jako dospělá osoba. Umí si to navzájem lépe podat. To že si všichni pomáhají, komunikují mezi s sebou a dohadují se, přispívá k celkovému stmelení celé rodiny. Umět si mezi sebou pomáhat je moc důležité.“

20. Myslíte si, že bude někdo z Vašich dětí v domácí škole jednou do budoucna pokračovat?

„Myslíte jako se svými dětmi? Nevím, to bude jejich život. Ono učit doma své děti má i jiná hlediska než vzdělávací, např. jeden plat, kariéra matky, skloubení rodinného a profesního života atd.“

TOMÁŠ

1. Jaká je povaha Vašeho dítěte? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Tomáš je ze všech nejstarší. Je mu 24 let. Je velmi ctižádostivý, cílevědomý, přímý a zapálený pro věc. Když ho něco moc baví a zajímá ho to, je velice pracovitý, ale naopak, co ho nebaví a nijak ho to nezaujme, je to velký problém. Od malička je dobrý v matematice, baví ho i biologie. Například ve 12 letech vytvořil rodokmen, ze kterého čerpá naše rodina dodnes. Nebaví ho manuální práce.“

2. Jaké měl známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Tomáš byl na základní škole hodnocen tak na jedničky a dvojky na vysvědčení. Jinak ale ve čtvrtletí dostával i trojky, jednou z fyziky čtyřku. Po druhém stupni šel studovat gymnázium, kde měl paradoxně lepší známky než na základní škole. Především z matematiky a fyziky měl celé gymnázium jedničky, kdežto na základní škole dvojky. Nevím, kde byla chyba, jestli v učitelce nebo synovi, každopádně syn byl dítě a učitelka za svoji práci placená. V současné době dokončuje studium práv v Praze. Po dokončení naváže na svůj

druhý obor, který studoval s právy současně a bude končit i na matematicko-fyzikální fakultě. To, že studuje dvě vysoké školy najednou, byl jeho nápad. My rodiče jsme ze začátku byli proti tomu. Obavy jsem měla především z toho, že zadrhává a že by se to mohlo zhoršit. Pak nás ale přesvědčil o tom, že studium zvládá a že ho baví, tak jsme jeho rozhodnutí respektovali a nebránili mu v tom, ale naopak jsme ho podporovali.“

3. **Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?**

„Ano koktá, máme tento sklon v rodině.“

4. **Co dělá ve svém volném čase?**

„Tak momentálně moc volného času nemá, protože píše diplomku. Ale jinak rád jezdí na kole, hraje šachy, studuje.“

5. **Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?**

„Určitě s tím souhlasí a je rád. Bere to jako své plus, že byl takto vzděláván. V době, kdy dokončil první stupeň a nastoupil do školy na druhý, jsme požádali o individuální vzdělávání. Tenkrát se velmi dobře umístil v zeměpisné i dějepisné olympiádě v krajských kolech a postoupil i do celostátního kola. Na základě toho ho jeho učitel nominoval na talent roku, kde získal první místo v jižních Čechách. Díky některým učitelům ze školy a díky jeho nadání jsme docílili toho, že jsme ho mohli vzdělávat doma. On sám si to přál.“

6. **Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?**

„Ne, nikdy jsem to nezaznamenala. Spíš mu tenkrát vadilo, když do té školy musel jít.“

7. **Jak se Vaše dítě adaptovalo na klasickou školu? Jak si na tom stálo v porovnání s Vašimi všemi dětmi?**

„Druhý stupeň byl ještě doma, poté šel na gympl, kde se adaptoval bez větších problémů. Přece jenom na tom gymplu a pak dále na výšce si snáz našel okruh lidí, se kterými si rozumí a má si co říct.

Myslím, že všechny naše děti ten přestup zvládly podobně. Proběhlo to bez velkých obtíží a v pohodě.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nikdy jsme spolu žádný větší problém ohledně vzdělávání neřešili, až na to, že jsem nesouhlasila, aby začal studovat dvě vysoké školy najednou.“

9. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu na gymnázium?

„Ze začátku se do toho moc nehrnul. Je to takový vědecký typ, který to tenkrát vysvětloval ostatním dětem moc složitě. Postupem času, když byl starší se to zlepšilo a teď svým sourozencům pomáhá dobře a rád. Až teď v dospělosti si našel tu správnou cestu a ostatním sourozencům pomáhá a vysvětluje jim, co potřebují.“

FRANTIŠEK

1. Jaká je povaha Vašeho dítěte? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Františkovi je 22 let. Je celkem uzavřený, je pečlivý, pracovitý. Je dobrý v matematice a nebaví ho čeština a cizí jazyky.“

2. Jaké měl známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Fanda byl hodnocen slovně, má výrazné dyslektické a dysgrafické problémy. Na základní škole, kde brali na jeho handicap ohledy, měl až na češtinu zhruba jedničky, na gymnáziu to bylo horší tak průměr dvě. Nyní studuje matematicko – fyzikální fakultu v Praze a je ve druhém ročníku.“

3. Co dělá ve svém volném čase?

„František rád sportuje, jezdí na kole, běhá a hraje šachy. Také rád manuálně pracuje. I přes to, že je dyslektik, rád čte. Sice pomaleji, ale baví ho to. Se psaním se vždy pral více.“

4. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Ano, je také rád. Bere to jako svou výhodu. Někdy jsem ho společně s dalšími dětmi zaslechla, jak mezi sebou litují děti z normální školy.“

5. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Nikdy. Naopak Fanda úplně rozkvetl, když se začal učit doma.“

6. Jak se adaptovalo na normální školu? Jak si na tom stálo v porovnání s Vašimi všemi dětmi?

„Na gympl se adaptoval bez problému. Když jsme se spolu o tom bavili, říkal, že se na rozdíl od svých vrstevníků nebojí mluvit s dospělými. Že si i s přísnými učiteli vše bez problému domluví. Myslím si, že to bylo hlavně proto, že měl bohaté zkušenosti s dospělými a nevnímal je jako soupeře. Nezažil to, co je běžné ve škole, takovou tu, frontu učitel kontra děti.“

7. Vznikl mezi vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nikdy.“

8. Pomáhala Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu na gymnázium?

„Ano, pomáhá jim hlavně v matematice. Společně počítají různé matematické soutěže, olympiády. František jim to vysvětluje a pomáhá řešit různé příklady. Někdy se doplňují navzájem“

DANIEL

1. Jaká je povaha Vašeho dítěte? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Danielovi je 20 let, je hodně otevřený, přátelský, komunikativní a všestranně nadaný. Baví ho fotbal, matematika, fyzika, moderní dějiny, politika, všechno.“

2. Jaké měl známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Také byl slovně hodnocen a také měl celých devět let prakticky samé jedničky. Právě teď dokončil gymnázium a půjde studovat na Vysoké učení technické, obor informatika.“

3. Co dělá ve svém volném čase?

„Daniel hodně čte, hraje fotbal, také se zajímá o politiku a společenské vědy. Má rád kolem sebe lidi, vede klub dětí, které se pravidelně scházejí, podnikají různé akce, výlety, hrají fotbal, pouštějí si filmy atd. Dříve hrál šachy, byl i dvakrát mistrem Čech ve své kategorii.“

4. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Je to nadšený propagátor. Určitě je rád.“

5. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Ne. Daniel nechtěl jít ani na druhý stupeň. Jeden čas jsme přemýšleli o osmiletém gymnáziu, ale ani to nakonec neprošlo. Byl spokojený doma a nechtěl to měnit.“

6. Jak se adaptovalo na normální školu? Jak si na tom stálo v porovnání s Vašimi všemi dětmi?

„Naprosto normálně. Na gymplu byl jeden z nejlepších.“

7. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nikdy nebyl žádný problém.“

8. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům s přechodem do školy nebo s látkou, kterou nechápali?

„Ano, hodně. Pomáhal jak Aleně tak i Vendelínovi, on sám si nechal radit od starších sourozenců.“

ALENA

1. Jaká je povaha Vašeho dítěte? Kolik jí je let? V čem vyniká, co jí jde, co jí baví a naopak?

„Alena je velmi zodpovědná, přátelská a pracovitá. Ráda kreslí, baví jí matematika a šachy. Alena má také poruchy učení, dyslexii a dysgrafii. S čtením a psaním má trošku problémy, ale právě svou pracovitou povahou, pílí a pevnou vůlí vše vykompenzovala a to i přes to, že jí to nebavilo, třeba právě to čtení.“

2. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se jí tam daří?

„Je na tom úplně stejně, jako její sourozenci. Jedničky měla celou základní školu, snad občas dvojku z češtiny. Nyní studuje gymnázium, kde také nemá větší problémy.“

3. Co dělá ve svém volném čase?

„Jak už jsem řekla, baví ji výtvarná výchova, takže hodně maluje. Sportuje, čte si a hledá si další informace o věcech, které ji zajímají, například architektura. Úplně jsem zapoměla, že hraje i šachy, dokonce byla opakovaně mistriní Čech a myslím třikrát se nominovala na Mistrovství Evropy. Jednou i na Mistrovství světa, to bylo ale tenkrát zrovna někde na Kavkaze, kde v té době vypukl nějaký konflikt a šachový svaz zrušil pro nezjištěnou bezpečnost účast reprezentační výpravy. Mohlo se jet pouze soukromě na vlastní nebezpečí a to jsme nejeli.“

4. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Ano, líbí se jí a souhlasí s ní.“

5. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Ne, dokonce se ostatním chlubila, že do školy chodit nemusí.“

6. Jak se Vaše dítě adaptovalo na normální školu? Jak si na tom stálo v porovnání s vašimi všemi dětmi?

„Velice dobře. Nemá problém navazovat nová přátelství. Sociálně je velmi zdatná, takže s přestupem z domácího vzdělávání na gympl nebyl žádný problém. Alena neměla ani problém, když třeba potřebovala uvolnit ze školy kvůli šachovému turnaji. S učiteli se vždy domluvila. Je spolehlivá a tak jí škola vždy vyšla vstříc. V porovnání s Fandou na tom byla asi lépe. Fandu ze začátku moc uvolňovat nechtěli, měl přece jenom problémy s dyslexií. Postupem času se to ale zlepšilo jak ze strany Fandy, tak ze strany učitelů.“

7. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne. Možná se cítí Alena ukřivděna, protože si myslí, že jsem byla na starší děti tvrdší než na ty mladší a má pravdu. Ale je to díky tomu, že jsem za ta léta nasbírala spoustu zkušeností a poučila se z chyb. Nechci být nespravedlivá, ale zkrátka mi některé věci nepřijdou tak důležité, jako mi připadaly tenkrát, když jsem s domácím vyučováním začínala.“

8. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům s přechodem do školy nebo s látkou, kterou nechápali?

„Ano, hlavně Vendelína si vzala prakticky na starost. Navzájem se tak vyučují. Alena ho kontroluje, dohlíží na něj a když si s něčím Vendelín neví rady, vysvětlí mu to často až na gymnaziální úrovni. Ted' v pubertě od ní výtky a kontrolu vezme i lépe než ode mě. Starší sourozenci zase pomáhají Aleně.“

VENDELÍN

1. Jaká je povaha Vašeho dítěte? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Vendelínovi je 14 let, je otevřený, šikovný a chytrý. Baví ho matematika, fyzika, informatika, je technický typ, má úžasnou technickou představivost a je velmi manuálně zručný, především po té technické stránce. Je takový kutil, vyrábí si všemožné součástky, rád montuje, dělá různé pokusy,

montuje počítače. Teď v pubertě je trochu lenivý na věci, které ho nebaví, ale jen trochu a věřím, že se časem srovná“

2. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém?

Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Momentálně je v experimentu na druhém stupni. Je také slovně hodnocen, ale při klasifikaci by měl asi samé jedničky, možná dvojku z češtiny.“

3. Co dělá ve svém volném čase?

„Svůj volný čas tráví montováním, všemožným vymýšlením jeho technických zálib. Dále hodně pracuje na počítači, což nevidím ráda. Samozřejmě tam nehraje hry, ty jsou v naší rodině zakázány. Přál si čtečku, tak čte, teda četl i dříve.“

4. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Je moc rád. Společně s Alenou si vždy lebedili, že nemusí do školy. Jsou z doby, kdy už jsem trochu povolovala s režimem domácí výuky. U Vendelína to bylo ale výraznější. Prostě jsem poznala, že není nutné tolik kontrolovat. Možná taky působil kladný příklad starších sourozenců. Možná bych mohla zmínit ještě jeden zajímavý aspekt domácího vzdělávání, na kterém jsme se s rodiči doma vzdělávaných dětí shodli a to je celkem bezproblémová puberta. Jako by v těch dětech nebyla ta opozice proti starší generaci. Možná jak nejsou ve škole, kde se stýkají prakticky pořád se svými vrstevníky, lépe poznají život a názory ostatních lidí a chápou je.“

5. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Ne.“

6. Jak se Vaše dítě adaptovalo do klasické školy? Jak si na tom stál v porovnání s Vašimi všemi dětmi?

„Nijak se neadaptoval, protože na druhý stupeň do školy nechtěl, proto zůstal doma v domácí škole.“

7. **Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?**

„Kvůli domácímu vzdělávání ne, ale kvůli domácí výchově někdy ano.“

8. **Pomáhalo svým mladším sourozencům s přechodem do školy nebo s látkou, kterou nechápali?**

„Vendelín je počítačově zdatný, takže pomáhá starším sourozencům a dává jim rady přes počítače. Nejmladší Maruše, které je pět let, zase pouští na počítači hry, ale ne žádné střilečky a podobné nesmysly. Pouští ji didaktické hry, u kterých musí přemýšlet nebo si něco procvičovat a jen omezenou dobu, třeba hodinu denně. Je na ní celkem přísný.“

18.1.4 Tůmovi

1. **Kolik dětí máte? Vzdělávala jste všechny své děti doma?**

„Mám dva kluky. Staršímu je 9 let a mladšímu bude brzy 7 let. Oba učím doma.“

2. **Co Vás přivedlo k rozhodnutí vyučovat Vaše děti doma? Z čí iniciativy tento nápad vzešel?**

„Když staršímu synovi byl jeden rok, tak jsem se o této možnosti dozvěděla. Věděla jsem, že některé rodiny takto učí doma, ale osobně jsem nikoho moc neznala. Byl to tedy můj nápad, ale manžel s tím souhlasil a ten nápad se mu líbil. Přišlo nám to přirozené. Neměla jsem nějaký extra důvod, spíše jsem brala za zvláštní, že bych své děti měla poslat do školy. Líbila se mi ta možnost, že bych mohla se svými dětmi zůstat doma, že bychom byli více a déle spolu. Zdálo se mi to fajn a chtěla jsem to zkusit. Ze začátku jsem myslela, že to bude jen na půl roku, na rok. Pak jsme to ale prodloužili a teď uvažujeme i o druhém stupni.“

3. **Jak jste se o domácím vzdělávání dozvěděla?**

„Poprvé jsem se o tom dozvěděla asi před 12 lety, kdy moje teta, která byla učitelka, pracovala tehdy ještě v experimentu na prvním stupni. Pomáhala

tam nějakému chlapci, který měl jisté zdravotní problémy, a proto potřeboval speciální vzdělávání. Převážnou většinu informací jsem ale získala od svých známých, které mám ve Spojených státech a kteří své děti učili doma. Měla jsem možnost ty děti vidět i potom v dospělém věku, poznat je, mluvit s nimi a porovnat s ostatními. Ti lidé byli většinou velice úspěšní, bez jakýchkoliv problémů se socializací, bez velkých ambicí, ale i přes to jsou schopni dosáhnout svých cílů, být prospěšní pro společnost. To mě tedy hodně ovlivnilo a přesvědčilo o tom, že to chci také zkusit.“

4. Jste v kontaktu i s jinými rodinami, které také takto děti vzdělávají?

„Ano jsme a docela hodně. Pořádáme víkendové akce s ostatními rodinami, děláme tábory pro děti, které jsou takto vzdělávané, nebo si třeba pronajmeme společně tělocvičnu. Máme toho hodně společného jednak ten způsob výuky našich dětí, jednak i to, že jsme všichni křesťané. Celkově ten kontakt vyplynul ze situace. Nebylo to tak, že bychom se cíleně hledali, ale jak my rodiče, tak i všechny děti si rozumíme a sdílíme podobné názory. V takovém, dá se říct pravidelném kontaktu, jsme asi s patnácti rodinami. Spousta rodin se mi ozývá, na něco se ptá. Jsem hodně komunikativní typ a ráda člověku poradím, když to vím.“

5. Jaké jsou podle Vás největší výhody domácího vyučování?

„Největší výhodou vidím v tom, že můžeme být spolu. Tím pádem si mohu lépe všimnout toho, co děti zajímá a celou výuku jim pak mohu lépe přizpůsobit podle stylu a zájmu dětí. Další výhodou vidím v tom, že domácí škola je časově méně náročná. Když se učíme, snažíme se tu výuku dělat kvalitně a efektivně. To znamená, že chci, aby si ty informace děti uchovaly co nejdéle a aby ten čas, který strávíme učením, byl stoprocentně naplněn. Dochází pak k tomu, že se děti učí kratší dobu a jejich znalosti jsou ukotvené, kvalitnější a trvalejší. Učíme se asi polovinu času ostatních dětí z klasických škol. Tím samozřejmě děti získají čas pro sebe a mohou se věnovat i jiným věcem. Mohou být více zapojené do rodinného života, mají více času na své záliby. Výhodou je i časová flexibilita, my se ale snažíme jet podle nějakého denního režimu, abychom ten

den neměli moc rozházený a děti měly zažitý jakýsi řád. Dále výhodu vidím i v tom, že děti nejsou vystaveny žádnému tlaku. Nedochází k žádnému nedorozumění jak mezi spolužáky, tak i mezi učiteli. Což na druhou stranu uznávám, může být i pozitivní. Takový ten přirozený stres, že?“

6. Vidíte v tomto způsobu učení i nějaké nevýhody?

„Vím, že se říká, že velkou nevýhodou je finanční zabezpečení rodiny. My to ale jako nevýhodu nevidíme. Nenapadá mě žádná nevýhoda.“

7. Navštěvovaly Vaše děti mateřskou školu? V kolika letech začaly s výukou?

„Ne, nenavštěvovaly. S tou výukou to bylo tak, že starší syn třeba uměl číst už ve třech letech. Rád kreslí, takže i to psaní přišlo dříve. U mladšího to ale tak nebylo a já jsem se s tím trošku prala, protože jsem měla ten standard posunutý od staršího syna trošku výš, než by mělo být zvykem. Nicméně jsem u obou začala s pravidelnou činností už ve čtyřech letech. Fungovalo to tak, že jsme si vždy na nějakou dobu sedli ke stolu a tam něco malovali, obtahovali, hledali si různé zajímavosti, takže dá se říct, takové předškolní vzdělávání. Od pěti let jsem se starším synem začala dělat klasickou matematiku. Takže když mu bylo šest let, tak měl zvládnutou první třídu. Z tohoto důvodu jsme přeskočili tehdy první třídu a v současné době jsme přeskočili i čtvrtou třídu. Takže synkovi je devět let a učí se učivo páté třídy.“

8. Myslíte si, že budou mít Vaše děti jednou problémy se socializací do školní třídy, když jsou/byly vzdělávány doma?

„Myslím si, že se socializací nebudou mít děti žádný velký problém. Ten starší je takový vůdčí typ, nebojí se vyjadřovat, je bezprostřední, takže tam opravdu obavy nemám. Mladší syn je trošku jiné povahy. Myslím si, že kdyby měl jít do první třídy, tak ten přechod by asi nebyl jednoduchý. Tím, že ho necháme ještě těch pět let doma, tak mu dáme čas a ten přechod na druhý stupeň bude určitě lepší a bez větších komplikací.“

9. Zeptala jste se Vašich dětí, zda chtějí být takto vzdělávány? Navštívili jste spolu před rozhodnutím klasickou školu?

„Naše děti se většinou stýkaly s dětmi, které byly také vzdělávány doma, takže jim to přišlo přirozenější, než jít do klasické školy. Samozřejmě jsme se o tom bavili, ale nedávala jsem mu na výběr, zda chce chodit do klasické školy či nikoliv, protože mi bylo jasné, že obě varianty si umí asi jen těžko představit. Tím že bydlíme mimo vesnici a máme školu celkem daleko, jsem tu domácí školu předložila spíše jako návrh, který všichni vítali.“

10. Můžete mi prosím popsat Váš harmonogram běžného dne?

„Stáváme o půl šesté. Od šesti do sedmi si děláme takové rodinné chvíle, kdy si čteme z Bible, povídáme si o různých věcech, děti si vystříhají, hrajeme si. Kolem sedmé se nasnídáme a v osm hodin se začínáme učit. Učíme se v kuchyni u stolu. Párkrát jsem zkoušela se s dětmi učit venku, ale zjistila jsem, že jim vše déle trvá a jsou více rozptýlení. Starší syn je o něco rychlejší, takže kolem první, druhé třídy měl zvládnuté učivo za hodinu. Mladší syn potřebuje pro své učení delší čas a klid, takže tomu to trvá déle. Většinou jsme školu končili kolem jedenácté, tím jak jsou starší, tak je tomu potřeba uzpůsobit i čas, takže končíme kolem oběda. Po obědě má každý svůj klid. V odpoledních hodinách učím kluky na klavír, pak si hrají nebo pracujeme společně na zahradě. Kolem páté večeříme a od šesti do sedmi trávíme společně čas i s tatínkem. V osm chodí kluci spát.“

11. Máte rozvrh hodin?

„Ze začátku jsme rozvrh neměli, ale poté tak nějak vyplynul ze situace. Dospěla jsem k názoru, že to tak bude lepší. Se starším synem máme rozvrh přesně vymezený. Vyhovuje mu to. Ví, že se daná činnost musí splnit do určitého času a to ho motivuje. U mladšího syna je rozvrh individuálnější. Nemáme ho tak striktně rozdělen. Jednotlivé aktivity a jejich pořadí si zvolí syn sám. Někdy mu trvá déle psaní, tak pak jdeme dělat něco, aby u toho nemusel sedět, pak se zase vrátíme ke čtení nebo jiné aktivitě, kde je potřeba klid a větší koncentrace.“

12. Jaký je podle Vás rozdíl mezi Vašimi dětmi a ostatními vrstevníky v získávání vědomostí?

„Já moc dětí, které chodí do normální školy, neznám, takže to nemůžu objektivně posoudit. Ale minulý rok jsem pomáhala právě takovýmto dětem s angličtinou a byla jsem překvapená z toho, že v podstatě z té školy vůbec nic neví. S dětmi jsem vedla konverzaci v angličtině o vlastivědě, přírodovědě a nebylo to pomalu možné, protože ty děti neměly co k tomu říct. Co se týče získávání vědomostí, tak hlavní problém vidím v tom, že děti nemají žádnou motivaci a vztah k učení. Proto také nic nevěděly. Ale když jsme zabrousili na jiné téma, které je zajímavé, třeba sport, tak věděly spoustu věcí, že jsem úplně žasla. U svých dětí se tomuto snažím vyvarovat. Chci, aby je učení bavilo, zajímalo a aby se učily srdcem.“

13. Jak Vaše děti snášely přechod z domácího na školní vyučování? Jak si například zvykaly na nový styl výuky? Stíhaly tempo ve škole? Jak se socializovaly?

„Zatím se oba chlapci učí doma, takže žádný přechod do klasické školy neproběhl. Starší syn bych řekla, že je hodně rychlý, takže s tempem nebude mít v budoucnu žádné problémy. Mladší syn potřebuje trochu více času na to, aby jeho práce byla kvalitní a efektivní, ale čím je starší, tím je rychlejší, takže doufám, že se tempu přizpůsobí bez větších komplikací.“

14. Jaké máte Vy a Váš pan manžel vzdělání? Museli jste si ho v rámci domácího vzdělávání nějakým způsobem doplnit?

„Já mám gymnázium a manžel má strojní průmyslovou školu. Oba máme maturitu. Uvažujeme o domácím vzdělávání i na druhém stupni. Vzdělání si ale nehodlám doplňovat. Je tam sice v podmínkách vysokoškolské studium, ale já jsem domluvená s kamarádkou, která nás zaštítí. To je jedna z možností. Dále pak je tu možnost, získat individuální vzdělávání pro našeho staršího syna díky jeho nadprůměrným schopnostem. Byl by brán jako nadaný a v domácí škole by tak mohl zůstat i na druhém stupni.“

15. Vymýšlíte si pro své děti individuální vzdělávací plán a nebo máte jeden zažitý, podle kterého učíte?

„Oficiální vzdělávací plán jsem nikdy nečetla a neviděla. První třídu jsem si hodně dělala podle sebe. Vyráběla jsem jim i různé pracovní sešity a pomůcky, které se mi hodně osvědčily, takže jsem je využívala i pro mladšího syna. Ve vyšších ročnících jsem už sáhla po učebnicích, protože jsem si nebyla úplně jistá, co ve kterém ročníku máme zvládnout. A taky jsem byla vděčná za rady zkušenějších, které jsem tam našla. Řekla bych, že styl výuky mám pořád stejný, jen ho ohýbám na základě potřeb obou chlapců.“

16. Jakým způsobem vedete s dětmi hodinu hudební, tělesné a výtvarné výchovy?

„U zápisu mi bylo řečeno, že výchovy vůbec nemám řešit, ale protože já mám výchovy hodně ráda, tak je řeším a poměrně dost. Hudební výchovu řešíme tak, že kluky učím hrát na klavír, starší se teď naučil sám hrát na kytaru. Společně zpíváme ráno a večer. Hudební skladatele, politiku a podobné věci řešíme formou rozhovorů, předáváme si názory a diskutujeme o různých věcech. Vypěstovala jsem v nich touhu po informacích, takže hodně čtou, hledají si zajímavosti, znaky všech hudebních žánrů. To vše je rozhodně hodně obohacuje. Tělesnou výchovu řešíme tak, že si jednou za měsíc společně s dalšími rodinami pronajmeme tělocvičnu. Většinou to vedení té výuky připadne na mě. Cílem je, aby děti znaly jednotlivé pomůcky v tělocvičně. Nechtěli jsme, aby někdy došlo k tomu, že by děti nevěděly, co je to například koza, aby se nedostaly do nějaké nepříjemné situace. Jinak děti hodně pobíhají na zahradě, hrají si, jezdí na kole. Výtvarnou výchovu řešíme spíše o víkendech, kdy za námi dojde jiná rodina, společně si sedneme u stolu a vytváříme různé věci z papíru, střídáme techniky. Přiznám se, že moc na ruční práce nejsem, takže jsem ráda, když je na to se mnou další maminka.“

„Přírodovědu a vlastivědu učím formou rozhovoru, kdy děti si z učebnice vždy něco přečtou, pak se o tom pobavíme a pak si to téma nějak zpracujeme formou projektu. Celé se to snažím skloubit s každodenním životem, kdy pak v přírodě věci, o kterých jsme si kdysi říkali, nacházíme a připomínáme si to.“

17. Vyučujete je i cizím jazykům?

„Ano, do školy, kde jsme hlášeni, ve Vrané nad Vltavou, je povinný jazyk od prvního ročníku. Z angličtiny mám maturitu i státní zkoušku. Nejprve jsem ji učila spíše hravou formou, kdy jsem ji nezahrnula ani do rozvrhu, v současné době, hlavně pro staršího syna ji už učím systematicky. Je to hlavně kvůli gramatice. Snažíme si hodně povídat a řešit různé věci v angličtině.“

18. Navštěvují Vaše děti nějaké kroužky?

„Děti zatím žádný kroužek nenavštěvují. Je to hlavně z toho důvodu, že město máme od domova daleko a zatím nemáme tu možnost jezdit pravidelně na nějaké kroužky. Bydlíme na samotě mezi dvěma vesnicemi. Do žádné z nich téměř nechodíme, ani místní lidi moc neznáme. Vídáme se s rodinami, které většinou také učí děti doma, takže se nedá říct, že by kluci měli málo kamarádů. Dost času tráví s jinými dětmi. Ať už to jsou z příbuzenstva sestřenky a bratrance, tak i ostatní děti z rodin. S některými si píše i e-maily a udržují kontakt.“

19. Dá se říct, že čím déle učíte, tím Vás to více baví a nebo naopak, vyčerpává?

„Rozhodně mě to nevyčerpává. Právě naopak. Kdybych vždy věděla, jaké to bude, tak do toho jdu ještě s větším nadšením. Myslím, že už to patří do normální, přirozené součásti mého života, že mi často přijde až zvláštní, když se někdo třeba zeptá, proč se doma vůbec učíme. Vím, že se může zdát, že když je člověk vlastně celý život s dětmi doma, že to může vést k nějakému vyčerpání, ale mně nepřijde, že bych byla vyčerpaná.“

20. Pomáhají starší děti mladším sourozencům při výuce?

„Ze začátku jsem se pokoušela dělat společně třeba prvouku, ale to moc nefungovalo. Řekla bych, že si kluci při výuce vůbec nepomáhají. Mimo výuku je ale slyším, kdy ten starší mladšímu radí třeba v pravopise apod. Je pravda, že mladší syn má možná více vědomostí, než by se od něj očekávalo co se přírody, vlastivědy a celkového dění kolem něj týče. Z češtiny například umí vyjmenovaná slova, ale nerozumí jim. Je v první třídě a dál chybuje, což je u něj pochopitelné. V takovýchto podobných věcech má podvědomí o tom, že existují, ale neumí s nimi pracovat a zařadit je. Určitě ho to ale posouvá dál, tím že je mladší.“

21. Myslíte si, že bude někdo z Vašich dětí v domácí škole jednou do budoucna pokračovat?

„To vůbec nevím a neumím si to představit. Všechno to zapadá do takového životního stylu, tak bude záležet, který si zvolí. Určitě to bude záviset i na mamince, jejich budoucí manželce.“

22. Setkala jste se s nějakou negativní zkušeností z okolí kvůli domácímu vzdělávání?

„Ano, určitě. Byly to ale jen pomluvy za mými zády. Když se s nějakým člověkem bavíš, tak to na něm hned poznáš. Když ale začneš mluvit stylem, že jsi na to hrdý a že si za tím stojíš, nikdo si žádnou urážku nedovolí. Většinou jsem ale překvapená z kladných postojů. Především u starších lidí.“

RONALD

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Ronaldovi je devět let. Velice se zajímá o historii a politiku, která s ní souvisí. V současné době řeší velice volby. Pročítá si volební programy, řeší, kdo bude prezident. Až mě to trošku zaráží! Rád si kreslí a podle mě mu to opravdu jde. Nebaví ho, když se například musí úkolově naučit nějakou skladbu na klavír. Na druhou stranu si ale sedne a skládá si své písně. Sám se naučil hrát na kytaru. V takovýchto věcech je individualista. Nemá moc vztah k práci, k manuální činnosti. Je ale intelektuálně hodně zdatný, zajímá ho technika a jiné věci s tím spojené. Přeskočil dvě třídy a na svůj věk je opravdu hodně chytrý. Jinak je ale jako normální kluk. Rád leze po stromech, jezdí na kole a dělá jiné věci co ostatní děti.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„S ničím závažným se nepotýkal.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Tak zatím nemáme jak porovnávat, poněvadž je Ronald pořád doma, ale na vysvědčení z kmenové školy měl samé jedničky. Já osobně děti neklasifikuji. Dělán slovní hodnocení, které proběhne v rozhovoru. Bavíme se o tom, co je dobré, co by se dalo zlepšit apod. Do sešitu dětem malují různé obrázky. Je to místo známek a myslím, že to děti více ocení. Znamky dětem ani mě nic moc neřkají, neřešíme je. Řešíme to tedy těmi obrázky a slovním hodnocením.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Hodně čte a propojuje to s kreslením. Například si přečte všechny díly Rychlých šípů, vymyslí si své další pokračování a nakreslí celý komiks. Hraje divadlo, převážně historické, kdy si napíše sám scénář, navrhne a vyrobí si kostýmy a s bráškou to pak zkouší a hrají si. Jinak společně jezdí na kole, lezou po stromech, staví si bunkry. Mají typické klučičí záliby. V poslední době jsem si i všimla, že se pokouší sám vařit.“

5. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Myslím si, že mu to přijde absolutně normální, protože i jeho přátelé se učí doma. Neuvědomuje si to.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Myslím si, že ne. On asi ani pořádně neví, co by mu mělo být líto. Tím jak nemá tu školu předurčenou, tak si to pořádně neuvědomuje.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy? Jak si na tom stálo v porovnání s ostatními Vašimi všemi dětmi?

„Zatím nijak. Přejchod ho teprve čeká.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nikdy.“

9. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu do školy nebo když si třeba nevěděli s něčím rady?

„V průběhu výuky si navzájem nepomáhají, ale v ostatních činnostech ano. Starší syn mladšího opravuje, vysvětluje mu, proč určité věci tak jsou. Vyplyne to přirozeně ze situace.“

WILIAM

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Wiliamovi bude sedm let. Je uzavřenější, když je mezi cizími lidmi. Mezi svými přáteli je ale hodně společenský. Nedělá mu problém hrát si sám. Je klidnější povahy, zajímá se o takové obyčejnější věci, o práci, o přírodu. Je manuálně zručný a šikovný. Vyniká asi svou upřímností. Řekne, co si opravdu myslí a bere věci hrozně vážně. Má velkou důvěru k autoritě. Nejde mu a nebaví ho psaní. Je to možná proto, že na to nebyl dostatečně vyzrálý. V jiných věcech byl ale zase hodně napřed, tak doufám, že se to brzy srovná.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Je po operaci srdce. Ale před tím ho to žádným větším způsobem neomezovalo. Po té operaci byl samozřejmě více unavený, ale neřekla bych, že se to odrazilo na jeho školním výkonu.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Wiliam je ve druhé třídě. Má samé jedničky. Paní učitelka nám nabízela přeskočení druhého ročníku, s čímž jsem nesouhlasila. Hlavním důvodem bylo to psaní a myslím si, že by ho to pak ani nebavilo a že bych ho okradla o dětství. Řekla bych, že jeho znalosti jsou adekvátní k jeho věku.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Zajímá se hodně o přírodu, takže si o ní čte, vyhledává si různé informace. Hodně si hraje venku, staví si bunkry, rád se zapojuje

do toho akčního života, kdy pomáhá řezat dřevo, učí se pracovat s různým nářadím.“

5. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Myslím, že je rád, že byl takto vzděláván. On sám by si normální školu asi nevybral. Jak už jsme řekla, je introvert. Kdyby měl jít normálně do první třídy, tak by měl asi problémy. Časem se to ale zlepší, takže to určitě zvládne.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Wiliamovi to určitě líto není a nikdy nebylo.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy? Jak si na tom stálo v porovnání s ostatními vašimi všemi dětmi?

„Zatím nijak.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nic zásadního.“

9. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu do školy nebo když si třeba nevěděli s něčím rady?

„Mladší syn staršímu moc nepomáhá, je to spíš naopak.“

18.1.5 Kubalovi

1. Kolik dětí máte? Vzdělávala jste všechny své děti doma?

„Máme dvě děti. Starší čtrnáctiletá dcera se učí doma. Třináctiletý syn je klasicky v osmém ročníku ve státní škole.“

2. Co Vás přivedlo k rozhodnutí vyučovat Vaše děti doma? Z čí iniciativy tento nápad vzešel?

„Učila jsem dceru polovinu čtvrté třídy a celou pátou třídu. Důvodem bylo nedorozumění s učitelkou, kdy děti naváděla k nepoctivosti. Například chtěla po dětech, aby před inspektorem říkaly věci jinak, než ve skutečnosti jsou.“

Metody, kterými děti učila, se mi také moc nelíbily. Na můj vkus byla moc přísná a zásadová. Dceři se ve škole nelíbilo. V kolektivu se cítila nesvá. Nechtěla jsem takovému pedagogovi svěřovat své dítě. Po rozhovoru s učitelkou, kdy nechtěla uznat chybu a hájila se, že v dnešní době je nepoctivost normální, jsem se definitivně rozhodla. Dcera s domácím vzděláváním souhlasila. Iniciativa tedy vzešla z mé strany. Na druhém stupni jsme se také shodli. Dcera to sama navrhla.“

3. Jak jste se o domácím vzdělávání dozvěděla?

„O domácím vzdělávání jsme se dozvěděla od švagrový rodiny a jejich přátel, kteří také učí své děti doma. Děti mají o něco starší než my, takže jsem měla možnost je pozorovat. Viděla jsem, jak se s tím sžívají a jak se poté začleňují do klasické školy. Nebyl tam vůbec žádný problém, takže mě to motivovalo k tomu, to také zkusit.“

4. Jste v kontaktu i s jinými rodinami, které také takto děti vzdělávají?

„Ano, s rodinou ze švagrový strany. Společně se navštěvujeme a pořádáme různé výlety.“

5. Jaké jsou podle Vás největší výhody domácího vyučování?

„Domácí škola má pro mě největší pozitivum v individuálním přístupu naší dcery. Myslím si, že vám tohle řekne snad každý rodič, který se pro domácí školu rozhodl. Můžete učení přizpůsobit potřebám vašeho dítěte. Dále máte dost prostoru a času na rozvíjení zálib vašich dětí. Myslím si, že ta individualita je nejdůležitější.“

6. Vidíte v tomto způsobu učení i nějaké nevýhody?

„Ano, vidím. Asi největší nevýhodou je absence kolektivní spolupráce a možná menší kontakt s vrstevníky, pokud děti nenavštěvují žádné kroužky. Myslím si, že pro některé děti je lepší ten zajištěný školní režim, než domácí škola.“

7. Navštěvovaly Vaše děti mateřskou školu? V kolika letech začaly s výukou?

„Ano, obě děti navštěvovaly mateřskou školu. Jako pětiletí předškoláci ji navštěvovaly pravidelně každý den. Dříve jen ojedinele. Do první třídy obě děti nastoupily standardně v šesti letech, než se tak ale stalo, tak formou her jsem je naučila číst, psát a počítat. Třídu ale ani jeden nepřeskakoval. Myslím si, že to není nic neobvyklého. Slyšela jsem o spoustě dětí, kteří umí číst a psát dříve než jdou do školy. Nebylo nám to ani nabídnuto, takže jsme to neřešili.“

8. Myslíte si, že budou mít Vaše děti jednou problémy se socializací do školní třídy, když jsou/byly vzdělávány doma?

„Myslím, že velice záleží na tom, jak se rodič k domácí škole postaví. Podle mě nesmí být dítě izolované od ostatních dětí a vrstevníků. Musí dostat možnost být s nimi v kontaktu, komunikovat a přátelit se s nimi. Naše děti navštěvují řadu kroužků. Zdá se mi to jako nejideálnější řešení. Ve škole nemáte moc prostoru k volné komunikaci s ostatními. V hodinách je to nepřípustné a o přestávce k tomu nejsou vytvořeny dostatečné podmínky. Je tam hluk, všichni se překřikují a hlavně než si děti stačí něco sdělit, tak přestávka končí. V různých volnočasových aktivitách to jde mnohem snáz. Děti mají často podobné zájmy a nejsou tak striktně omezeny časem.“

9. Zeptala jste se Vašich dětí, zda chtějí být takto vzdělávány? Navštívili jste spolu před rozhodnutím klasickou školu?

„Ano, s dcerou jsme to společně všechno probrali. Klasickou školu před tím navštěvovala tři a půl roku. Souhlasila s tím. Ve škole nijak extra nezapadla. Nic moc ji tam nedrželo a návrh domácí školy brala jako začátek něčeho nového.“

10. Můžete mi prosím popsat Váš harmonogram běžného dne?

„Konec prvního stupně, tedy polovina čtvrté a celá pátá třída, probíhala výuka více v mé režii. Začaly jsme se učit kolem deváté hodiny a do oběda jsme byly hotové. Dceři jsem většinou vybírala činnosti, které měla dělat, více jsem jí

pomáhala a motivovala ji. Odpoledne jsme se potom věnovaly domácím pracím a dcera měla čas na kroužky a své záliby.“

„Nyní je Radka v deváté třídě na druhém stupni. Ten harmonogram je téměř stejný. Jediný rozdíl je pouze v tom, že se do výuky už tolik neangažují jako dříve. Radce vyhovuje více samostudium. Funguje to tak, že ráno nebo večer před výukou na základě nějakého podnětného rozhovoru dceři nenásilně určí látku, které se ten den budeme věnovat. Ona si o tom něco přečte v knihách, vyhledá na internetu nebo si třeba stáhne nějaký naučný film. Dám jí čas a prostor k nastudování, a pak si společně sedneme a slepíme vše dohromady. Samozřejmě, že takto nejde dělat všechno učivo. Konverzace v jazyce a podobné věci děláme přirozeně společně. Toto samostudium se nám ale velice osvědčilo a vyhovuje to nám oběma.“

11. Máte rozvrh hodin?

„Ne, učení je přizpůsobeno Radčiným potřebám. Na některé předměty potřebuje více času, na jiné zase méně. Ze začátku jsme zkoušely výuku podle rozvrhu. Bylo to především proto, že dcera na něj byla zvyklá z normální školy, ale snad do čtrnácti dnů jsme ho zrušily. Myslím, že jak pro mě, tak i pro ni to bylo moc svazující.“

12. Jaký je podle Vás rozdíl mezi Vašimi dětmi a ostatními vrstevníky v získávání vědomostí?

„Teď na druhém stupni vidím ten rozdíl daleko výrazněji. Dcera je samostatnější než její vrstevníci. Nedělá ji problém si sama nastudovat a vyhledat informace, které ji zajímají. Tím, že se to snaží sama pochopit, tak si pak lépe vybaví nové poznatky. Řekla bych, že jsou mnohem bohatší a trvalejší než u jejich vrstevníků. Má větší zájem o učení a nové informace. Velkou výhodou má především v tom, že jednotlivé znalosti nemá izolované. Naposled bych zmínila i to, že ji učení baví, má vnitřní motivaci a nemá k domácí škole odpor. S o rok mladším synem, který navštěvuje státní školu, se tyto rozdíly snažíme redukovat. Ta práce je ale poněkud těžší a pro syna je to rozhodně náročnější.“

13. Jak Vaše děti snášely přechod z domácího na školní vyučování? Jak si například zvykaly na nový styl výuky? Stíhaly tempo ve škole? Jak se socializovaly?

„Radka už zkušenosti ze školy měla. Tempo stíhala bez problému. Patřila mezi ty nejlepší. Do školy chodila celý první stupeň kromě druhé poloviny čtvrté a celou pátou třídu. Do šesté a sedmé třídy chodila zase do klasické státní školy a osmou a devátou třídu jsme se rozhodli opět pro domácí vzdělávání. Jak už jsem řekla, pro ten první přechod jsme se rozhodli kvůli paní učitelce, jejímu špatnému přesvědčení, stylu výuky a dále i kvůli špatnému kolektivu, kam dcera moc nezapadla. V osmém a devátém ročník byl hlavní problém v kolektivu. Dcera si se svými spolužáky vůbec nerozuměla, ze školy chodila skleslá, rozladěná a nešťastná. Byly jsme i u psychologa, který zjistil, že dcera jakoby přeskočila pubertu a mentalitou je na úrovni vospělé ženy. Rozumí si spíše s dospělými než s dívkami jejího věku. Ten přechod z domácí do státní školy byl ale vždy bez problému. Komplikace začaly vždy o něco později.“

14. Jaké máte Vy a Váš pan manžel vzdělání? Museli jste si ho v rámci domácího vzdělávání nějakým způsobem doplnit?

„Já mám vysokou školu zemědělskou a manžel střední průmyslovou školu. Vzdělání jsme si nemuseli nijak dodělávat. Na druhý stupeň je potřeba jakékoliv vysokoškolské vzdělání, což já mám.“

15. Vymýšlíte si pro své děti individuální vzdělávací plán a nebo máte jeden zažitý, podle kterého učíte?

„Učení přizpůsobuji své dceři, takže učím podle individuálního vzdělávacího plánu.“

16. Jakým způsobem vedete s dětmi hodinu hudební, tělesné a výtvarné výchovy?

„V těchto předmětech dávám dceři velkou svobodu. Myslím si, že ta volnost způsobuje, že jednotlivé aktivity dělá se zálibou. Máme takové společné chvílky, kde si povídáme, čteme si a zpíváme. Dcera hraje na klavír, chodí se učit do základní umělecké školy. Každou neděli doprovází mši v kostele, kde hraje na varhany a zpívává. Má ráda klasiku ale i moderní písničky. Jinak teorii se učí sama. Tělesnou výchovu řešíme našimi sportovními koníčky. Rádi jezdíme na kole, chodíme na procházky nebo lyžujeme. Celá rodina dělá jak letní, tak i zimní sporty. Dcera si sama navíc cvičí každý protahovací a posilovací cviky. Ve výtvarné výchově nechávám dceři naprostou volnost. Nechávám čistě na ní, co chce vytvářet a na co má zrovna chuť. Když nemá náladu na nic, tak ji nenutím. To se ale většinou nestává. Je pilná a výtvarka ji baví.“

17. Vyučujete je i cizím jazykům?

„Ano, z anglického jazyka mám maturitu. Navíc ale Radka dochází i do anglického kroužku.“

18. Navštěvují Vaše děti nějaké kroužky?

„Ano, jak už jsem řekla, Radka chodí na klavír, do anglického kroužku, na náboženství, na přírodovědecký kroužek a do literárního kroužku.“

19. Dá se říct, že čím déle učíte, tím Vás to více baví a nebo naopak, vyčerpává?

„Mohu říct, že ke konci toho prvního stupně v pátém ročníku jsem byla spíše unavená. V současné době, kdy je Radka na konci druhého stupně a je samostatnější, tak už mě to učení tolik nezatěžuje ani nevyčerpává.“

20. Pomáhají starší děti mladším sourozencům při výuce?

„Radka nemá staršího sourozence. Sama ale pomáhá mladšímu bratrovi, který navštěvuje klasičnou základní školu. U něj jsme domácí školu ani moc nezvažovali. Radim je povahově úplně jiný než Radka. Ve školním kolektivu neměl nikdy větší problémy. Má rád lidi kolem sebe a je to velký extrovert. Je asi pravda, že kdyby byl také doma, tak by toho více uměl a měl k učení jiný vztah. My jsme ho ale nechtěli do domácí školy nutit. Bylo na něm vidět, že ostatní děti

k životu prostě potřebuje. Jeho znalosti a přístup ke vzdělání se snažíme formovat po škole. Samozřejmě ale v omezené míře.“

21. Myslíte si, že budě někdo z Vašich dětí v domácí škole jednou do budoucna pokračovat?

„Myslím, že ne. Můj názor je, že domácí škola není pro všechny. Je to čistě individuální. Uznávám domácí školu, pokud je k tomu nějaký vážný důvod. Jinak bych děti nechala navštěvovat klasickou školu.“

RADKA

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Radce je čtrnáct let. Je spíše introvert, je klidná, milá a velmi pracovitá. Baví ji hodně přírodní vědy. Zajímá se o zvířata, rostliny a celkově o vše, co je s přírodou spojeno. V tomto oboru má obrovský přehled. To, co ji nebaví, ji většinou také nejde. Nemá vlohky k informačním technologiím, dějepisu a fyzice. Není to její šálek kávy. Z těchto předmětů má ale dvojky. Svou povahou ten snížený zájem dožene.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Větší problémy jsme řešily na druhém stupni, kdy se Radka necítila v kolektivu dobře. Nikdy se to sice neprokázalo, ale jsem si jistá, že se Radka stala obětí začínající šikany. Nepřála si, aby se to jakkoliv rozmazávalo.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Celý první stupeň měla samé jedničky. Na druhém stupni pak vždy vyznamenání. Radka je v rozhodovacím období. Zvažuje hned několik škol. Přemýšlí o veterinární střední, o jazykové střední nebo o gymnáziu. Ten výběr společně konzultujeme. Nesnažím se jí ale ovlivnit. Chci, aby si střední školu vybrala sama.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Navštěvuje zdejší statek, kde pomáhá při práci se zvířaty. Za odměnu se vždy povozí na koni. Je mi velkou pomocnicí na zahrádce i v domácnosti. Navštěvuje kroužky a o víkendech často společně jezdíme na rodinné výlety.“

5. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Radka s tím určitě souhlasí. Výuka v osmé a deváté třídě vzešla z jejího přání. Je ráda, že je takto vzdělávaná. V domácí škole mi přijde šťastnější. Je více sama sebou.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Ne rozhodně ne. Nikdy ji to líto nebylo a myslím, že s odstupem času ani nikdy nebude.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy? Jak si na tom stálo v porovnání s ostatními vašimi všemi dětmi?

„Od první třídy se adaptovala dobře. Do třetí třídy jsme neřešily větší problémy. Další přechod do šesté třídy zvládla také bez problému. Ze začátku se jí ve škole líbilo a vše se zdálo v pořádku. Radka měla vždy snahu se s ostatními sprátně seznámit, ale když si s těmi lidmi nemáte co říct a oni jsou úplně někde jinde, je to většinou hodně těžce.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nikdy.“

9. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu do školy nebo když si třeba nevěděli s něčím rady?

„Ano, pomáhá mladšímu bratrovi. Konkrétně mu poradí s učivem, pokud já zrovna nemohu. Radím je v osmé třídě. Věkově si jsou blízcí a mají mezi sebou hezký vztah. V současné době ale syn prochází pubertou, a tak se vyskytují častěji hádky, než bylo mezi našimi dětmi zvykem.“

18.1.6 Vodovi

1. **Kolik dětí máte? Vzdělávala jste všechny své děti doma?**

„Máme čtyři syny staré 9 let (4. třída), 7 let (2. třída), 5 let a 3 roky (předškoláci). Dva starší syny vzdělávám doma v rámci individuálního domácího vzdělávání. Dva nejmladší se zapojují např. při výtvarné, hudební, tělesné výchově či při pracovních činnostech, turistice, cykloturistice apod. Protože DV beru jako interakci, nemohu říct, že budu vzdělávat i tyto mladší syny. Ráda bych, ale bude záležet i na nich, zda budou chtít.“

2. **Co Vás přivedlo k rozhodnutí vyučovat Vaše děti doma? Z čí iniciativy tento nápad vzešel?**

„Znělo to lákavě. Rádi se s manželem věnujeme svým dětem a tak rádi této možnosti využíváme. Ani nevím, kdo to inicioval – asi spolu.“

3. **Jak jste se o domácím vzdělávání dozvěděla?**

„Věděla jsem, že učí některé mé kamarádky a líbilo se mi to. Důležité pro mne byly i reakce jejich dětí, které mimochodem v současnosti studují střední školy. Z domácího vzdělávání byly všechny děti nadšené a všude ho propagovaly. To byla snad nejlepší reklama.“

4. **Jste v kontaktu i s jinými rodinami, které také takto děti vzdělávají?**

„Ano, jsem. Společně s ostatními maminkami se radíme ohledně učebnic, dáváme si různé tipy na výlety, knihy, semináře apod. Je to pro mě hodně inspirativní. Při našich schůzkách bereme děti s sebou. Také se přátelí. Řekla bych, že nás všechny domácí škola hodně spojuje. Máme toho s ostatními rodinami hodně společného, proto si asi tak rozumíme.“

5. **Jaké jsou podle Vás největší výhody domácího vyučování?**

„Individuální přístup, autentická komunikace s daným dítětem nebo propojení teorie s praxí. Líbí se mi, že dítě není odtrženo od reality všedního dne života, kam patří například vaření, nakupování, pomoc v domácnosti, péče o mladší sourozence apod. Dále na DŠ oceňuji možnost plánování času, mohu využít hezkého dne pro učení venku. Další velkou výhodou

je, že dítě okamžitě reaguje na danou látku. Když něčemu nerozumí, může se hned zeptat a já mám jasnou odpověď o tom, zda to pochopil či ne. Pokud má o něco zvýšený zájem, můžeme se tématu podrobněji věnovat. Naopak látku, která se opakuje, můžeme probrat rychleji a získat tak více času na jiné aktivity. Děti říkaly, že za největší výhodu vidí to, že od nich nikdo neopisuje.“

6. Vidíte v tomto způsobu učení i nějaké nevýhody?

„Myslím si, že v DŠ chybí soutěživost. Tento prvek her vrstevníků mé děti asi postrádají. Nejsem si ale úplně jistá, zda to je pouze nevýhoda. Další nevýhody v DV asi nevidím nebo si momentálně na žádnou nemohu vzpomenout.“

7. Navštěvovaly Vaše děti mateřskou školu? V kolika letech začaly s výukou?

„Ne, nikdy. Hlavním důvodem však byl fakt, že jsem tehdy byla na mateřské dovolené, takže nám přišlo zbytečné posílat naše děti do školky. Doma jsem se snažila zařazovat činnosti a aktivity podobné jako v mateřské škole. Průběžně jsem sledovala různé materiály např. psychomotorické tabulky vývoje dítěte, abychom třeba něco nezanedbali.“

8. Myslíte si, že budou mít Vaše děti jednou problémy se socializací do školní třídy, když jsou/byly vzdělávány doma?

„Ne, i když přiznávám, že jisté obavy jsem měla. Naše děti se hodně zapojují v kolektivu při volnočasových aktivitách i jinde. Zhruba jednou za měsíc navštěvují třídní kolektiv, který je spojen s nějakou událostí jako třeba návštěva kina, divadla, exkurze. Starší syn se ve třetí třídě dostal do situace, která podle mě ukazuje, že jeho socializace byla a je naprosto v pořádku. Po jedné exkurzi pak ještě navštívil ve školní budově i hodinu angličtiny. Měl jinou učitelku než třídní a zjistil, že třída se učí počítat v angličtině do dvaceti. My jsme ale v té době probírali počítání pouze do dvanácti, protože jsme se učili podle jiné učebnice. Ptala jsem se s obavou syna, jak zareagoval. Řekl mi, že se prostě přihlásil a učitelce to oznámil.“

9. Zeptala jste se Vašich dětí, zda chtějí být takto vzdělávány? Navštívili jste spolu před rozhodnutím klasickou školu?

„Nejstarší syn neměl úplně srovnání, takže jsme mu to hodně vysvětlovali a mluvili o tom. Nechtěla jsem, aby byly děti limitovány tím, že srovnání mít nebudou. Jak už jsem zmínila, se školou spolupracujeme. Děti navštěvují společně divadla, exkurze nebo kurzy plavání. Několikrát jsem je poslala i do klasického vyučování, ale měla jsem pocit, že to v nich způsobilo spíše zmatek. Bylo to způsobené ale hlavně tím, že v některé látce jsme byli napřed, v jiné zase naopak pozadu. V klasické škole děti ocenily hlavně hry, soutěže a motivaci od paní učitelky. Nakonec ale stejně prohlásily, že v domácí škole je to lepší. Myslím, si že naše děti jsou schopny většího hodnocení a vlastního úsudku než děti z klasických škol. Syn o jedné akci prohlásil, že to byla ztráta času a že by se doma naučil rozhodně víc.“

10. Můžete mi prosím popsat Váš harmonogram běžného dne?

„V sedm hodin vstáváme a kolem půl osmé snídáme. Při jídle si čteme verše z Bible a povídáme si o tom, co nás ten den čeká. v osm hodin se začínáme učit. Malí chlapci mají samostatnou práci a volné hry v pokojíčku. Školáci zasedají ke stolkům v obýváku. Jeden z nich má samostatnou práci, kdy třeba píše pětiminutovky nebo vyplňuje pracovní sešity a druhému se věnuji. Kdykoliv se může každé z dětí na cokoliv zeptat. Nechci po nich, aby se hlásily, snažím se ale, aby uměly odhadnout, která situace je na dotazy vhodná a která nikoliv. Když svou činnost dokončí, vymění se a já se věnuji druhému synovi. V krátkých přestávkách, kdy chlapci odpočívají nebo svačí, si dojdou třeba pověsit prádlo, okrájím brambory apod. Takto probíhají dvě vyučovací hodiny. Po velké svačině, která je v deset hodin, jdou školáci cvičit asi dvacet minut na hudební nástroj a já se věnuji předškolákům. Dělán s nimi grafomotorická cvičení, čteme velká písmena a podobné aktivity provádějící se ve školce. Pak jdou děti na zahradu, kde si hrají, druhý nejstarší syn dohlíží na hru mladších bratrů. Nejstarší syn má poté další hodinu a já při tom vařím. Ve dvanáct hodin obědváme, čteme si a odpočíváme. Nejstarší syn se poté opět učí, a pokud je potřeba něco dodělat s druháčkem, pracujeme na tom. Když jsem příliš unavená na předčítání mladším dětem, kdy většinou poslouchá i druhák, pustím jim z CD

přehrávěče pohádku (Hurvínka, Macha a Šebestovou, Biblické příběhy) záleží na volbě dětí. Odpoledne mají děti kroužky nebo volno. Popř. čtvrták píše anglická slovíčka. Když se stane, že s nejstarším synem nestihneme něco probrat, hlavně proto, že předškoláci vyžadují pozornost, manžel není doma, protože pracuje, tak jsme se synem domluvení a další výuku přesouváme na večer mezi dvacátou až jednadvacátou hodinu, kdy už jsou ostatní chlapci v postýlkách. Nepraktikujeme to často, ale je to také možnost. Máme klid, abychom se slyšeli a nejsme v časovém presu. V rámci týdne pak máme různé obměny, kdy chlapci dochází do kroužků – v tu dobu se věnuji předškoláčkům. Dvě odpoledne v týdnu využíváme k estetickým tvůrčím blokům. Tam zahrnu výtvarnou, hudební, tělesnou výchovu a pracovní činnosti. Materiálů mám mnoho a na své si přijdou všechny naše děti. Během školního roku dochází podle potřeb k některým změnám. Chlapci si třeba povlékají postele, pomáhají mi zavařovat a pod. Myslím, že je důležité, aby děti byly i praktické. Nejen znalé, ale i pracovité.“

„Možná to působí jako velký zmatek, protože u nás nezvoní :), ale je to prima a baví nás to. Vše má svá pravidla.“

11. Máte rozvrh hodin?

„Ano, velice orientační. Je to jako v Bibli se dnem odpočinku – my tu nejsme pro den odpočinku, ale ten odpočinek pro nás. Tak i rozvrh hodin je pro nás spíše vodítko, abychom něco nezapomněli a všechno zařadili. Jinak ale učíme převážně v blocích než od – do. Když dětem látka nejde, přibrzdíme a procvičujeme ji, dokud nepůjde. Časově se vždy přizpůsobím potřebám dětí. Když nastane den, kdy nikomu nic nejde, nechám dětem volno a učení odsouváme na další den.“

12. Jaký je podle Vás rozdíl mezi Vašimi dětmi a ostatními vrstevníky v získávání vědomostí?

„Myslím, si že naše děti jsou více zvyklé hodnotit sebe a věci kolem. Jsou schopny vlastního úsudku a rozhodně jsou samostatnější než děti z klasických

škol. Myslím, že mají větší možnost se něčemu sobě blízkému více věnovat. Když například syna zajímá starověk, čte literaturu o Egyptě a antice, aniž by to bylo v osnovách. Mohu ho podpořit tím, že třeba ve výtvarné výchově ho nechám nakreslit průřez pyramidou apod.“

13. Jak Vaše děti snášely přechod z domácího na školní vyučování? Jak si například zvykaly na nový styl výuky? Stíhaly tempo ve škole? Jak se socializovaly?

„Zatím nevím, ještě k žádnému přechodu nedošlo. Nejstaršího syna to teprve čeká. Řekla bych ale, že více než na stylu výuky záleží na osobnosti učitele/učitelky. Reakce mých dětí mi to potvrzují.“

14. Jaké máte Vy a Váš pan manžel vzdělání? Museli jste si ho v rámci domácího vzdělávání nějakým způsobem doplnit?

„Jsme oba středoškoláci. Oba hodně čteme, snažíme se průběžně sebevzdělávat. Nyní jsem začala studovat dálkově vysokou školu pedagogickou obor předškolní a mimoškolní pedagogika. Nikdo mě však nenutí si školu doplňovat. Dělán ji proto, že mě to zajímá a že jistě zkušenosti už mám. Jsem ráda, že se dostanu do společnosti jiných lidí a že mohu být v kontaktu s ostatními maminkami, kterých se ráda ptám na jejich zkušenosti a rady ohledně vzdělání a výchovy.“

15. Vymýšlíte si pro své děti individuální vzdělávací plán a nebo máte jeden zažitý, podle kterého učíte?

„Vymýšlím a ráda. Zavřu se průběžně asi tři dny s množstvím knih do pracovny k počítači a chci, aby to sedlo a v mé celkové přípravě bylo vše. Plán sepisuji z učebnic, inspiroji se na MŠMT, z pracovních sešitů, knih a didaktických pomůcek. Většinou plán vymýšlím koncem srpna, aby mohly mít paní učitelky připomínky. Většinou ale nemají.“

16. Jakým způsobem vedete s dětmi hodinu hudební, tělesné a výtvarné výchovy?

„Hudební výchovu praktikujeme u klavíru, zpíváme, tleskáme, tancujeme, využíváme DHN flétnu. Kluci zpívají rádi i v autě nebo před spaním s kytarou.“

Baví je tanec, vymýšlí si různé choreografie. Posloucháme vážnou hudbu i mimo vybrané povinné ukázky. „

„Tělesnou výchovu děláme hodně venku, ale využíváme i byt, kde máme třeba trampolínu a další nářadí. Jednou za čas si pronajmeme s dalšími rodinami tělocvičnu v místní škole a tam s nimi cvičíme, hrajeme kolektivní hry apod. Kluky baví fotbal, běh, posilování, cyklistika, lyžování, bruslení i na in-linech. Jsou hodně sportovně nadaní.“

„Výtvarnou výchovu vedu u kuchyňského stolu. Této činnosti se věnují vždy všichni kluci. Pracují buď odděleně, kdy si každý dělá svou práci, nebo vytváří společné dílo, na kterém se podílí každý z nich. Tyto práce se většinou hodně vyvedou a jsou moc hezké.“

17. Vyučujete je i cizím jazykům?

*„Ano, pro mladší děti se nám osvědčil soubor *Hooked on English*, kde pracujeme s CD, DVD a pracovním sešitem. Nejstarší syn od třetí třídy využívá učebnici *Didaktis*. S manželem oba hovoříme plynně anglicky. Sousedka má jazykovou školu, tak v případě nejasností chodím za ní konzultovat.“*

18. Navštěvují Vaše děti nějaké kroužky?

„Ano, čtvrták navštěvuje hudební nauku, flétnu, pěvecký sbor a fotbal. Druhák chodí taktéž do hudební nauky, hraje na bicí, rád tančí, takže chodí do místního tanečního kroužku a s bratrem chodí na fotbal. Přeškolák chodí na tanečky a na fotbal a nejmladší syn chodí na cvičení pro rodiče s dětmi, které vedu já.“

19. Dá se říct, že čím déle učíte, tím Vás to více baví a nebo naopak, vyčerpává?

„Nemohu říct, že to není vyčerpávající, protože to rozhodně je! Velice mě to ale baví a naplňuje. Myslím, že taková investice do vlastních dětí se vyplatí. Jako každá učitelka se těším na prázdniny. Po prázdninách se ale těším zase na domácí školu.“

20. Pomáhají starší děti mladším sourozencům při výuce?

„Ano, nejstarší syn rád vysvětluje všem ostatním různé zajímavosti a každý večer jim předčítá. Někdy čte nebo vysvětlí druháčkovi či předškolákovi

úkol a dohlídne na jeho splnění. Druháček zase ráno nejmladšímu pomáhá s oblékáním a předškolákovi zavazuje tkaničky. Kluci ve dvojicích či ve trojicích vyklízejí myčku, vynáší odpad, uklízejí hračky apod. Co se týká výuky, tak toho nechci příliš zneužívat. Snažím se ale dětem udělat prostor tak, aby to přirozeně vyplynulo ze situace.“

21. Myslíte si, že bude někdo z Vašich dětí v domácí škole jednou do budoucna pokračovat?

„Nejstarší si není jistý a říká, že je to ještě daleko. Ostatní chlapci mě přesvědčují, že v domácí škole budou pokračovat. Osobně si ale myslím, že bude nejvíce záležet na jejich manželkách.“

BRUNO

1. Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Nejstarší syn se jmenuje Bruno a je mu devět let. Je pilný, snaživý a někdy trošku výbušný. Někdy mu déle trvá, než něco pochopí. Baví ho hudba i sport, rád kreslí a čte si. Zajímá ho historie. Věnuje se jí i ve svém volném čase. Nedokážu říct, co by ho nebavilo, ani on sám neví.“

2. Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Ne, nikdy.“

3. Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„V první, druhé a třetí třídě měl samé jedničky, pak se zhoršil na dvojku z českého jazyka a z matematiky.“

4. Co dělá ve svém volném čase?

„Rád hraje na flétnu, zpívá, hraje fotbal. Kreslí, jezdí na kole, běhá, čte, hraje si se sourozenci. Nacvičují spolu různá vystoupení – divadla, hudební besídky a akrobatické estrády. Také rád tráví čas venku u domu. Hraje fotbal s bratry a jezdí na kole s kamarády.“

5. Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Syn říká, že DV má své výhody i nevýhody. Výhody však u něj převažují. Nevýhodou pro něj je, že ho někdy ruší při výuce jeho mladší sourozenci. Jinak s ní Bruno souhlasí a je rád, že je takto vzděláván.“

6. Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Nikdy mu to nebylo líto.“

7. Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy? Jak si na tom stálo v porovnání s ostatními Vašimi všemi dětmi?

„Myslím si, že formy výuky v klasické škole mu tolik nesedí. Raději se vzdělává doma. Adaptoval se tak středně. Není mezi nejlepšima, ani mezi nejhoršima.“

8. Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nikdy.“

9. Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu do školy nebo když si třeba nevěděli s něčím rady?

„Ano, velice mladším bratrům pomáhá. Vysvětluje jim různé věci, napomíná, poučuje, prakticky pomáhá a ukazuje. Např. z vlastní iniciativy učí předškoláky na flétnu – všechny to moc baví.“

„Všichni kluci jsou zvyklí si pomáhat při službách v kuchyni, při úklidu prádla, nakupování, vynášení odpadu... Chci ale, aby kluci nepomáhali těm, kdo o to nestojí. Je nutné, aby si mladší sourozenci o pomoc požádali.“

ALFRÉD

1) Jak se jmenuje Vaše dítě? Jaké je povahy? Kolik mu je let? V čem vyniká, co mu jde, co ho baví a naopak?

„Alfréd je čilý, živý, na co sáhne, to mu jde. Umí se soustředit. Je citlivý a trochu nepořádný. Velmi aktivní, kamarádský, rád pečuje o mladší děti. Je

taková jejich chuť. Je mu sedm let. Vyniká ve sportu, je velmi pohybově nadaný, zpívá, tančí, rád vybarvuje a tvoří různé vystřihovánky dle vlastní fantazie. Nevím, co mu nejde. Jak už jsem řekla, je všestranně nadaný.“

2) Potýkali jste se s Vaším dítětem v průběhu jeho života s nějakými závažnějšími problémy?

„Ne, nikdy jsme žádné závažnější problémy neřešili.“

3) Jaké mělo známky na vysvědčení na prvním stupni, a jaké pak na druhém? Jakou školu nyní studuje a jak se mu tam daří?

„Zatím má vysvědčení pouze z první třídy, kdy měl samé jedničky. Škola ho velmi baví a jde mu.“

4) Co dělá ve svém volném čase?

„Alfréd si hraje, kreslí, vyrábí. Rád pomáhá v kuchyni. Chodí ven, hraje fotbal, běhá, jezdí na kole a na in-linech. Hraje si na indiány, rytíře apod. Učí se na bicí, tančí a hraje fotbal. Připravuje se sourozenci různá představení. (hudební, akrobatické, divadelní...)“

5) Jaký je podle Vás jeho názor na domácí výuku? Souhlasí s tím? Je rádo, že bylo takto vzděláváno?

„Domácí výuka se mu prý líbí. Je rád, že je takto vzděláván.“

6) Zaznamenala jste na Vašem dítěti, že je mu líto, že nemůže chodit do normální školy se svými vrstevníky?

„Ne.“

7) Jak se Vaše dítě adaptovalo při nástupu do klasické školy? Jak si na tom stálo v porovnání s ostatními Vašimi všemi dětmi?

„Při vyučování se cítí dobře. O přestávkách se mu nelíbí, že se někteří kluci perou. Z matematiky patří k nejlepším ze třídy. Nedělá mu problém se tam kamarádit. Při plaveckém výcviku ho trenérka hodnotila jako extrémně poslušného. Co řekla, to udělal a respektoval ji. V domácí škole to vždy neplatí.“

8) Vznikl mezi Vámi a Vaším dítětem nějaký konflikt kvůli domácímu vzdělávání?

„Ne, nikdy.“

9) **Pomáhalo Vaše dítě svým mladším sourozencům při jejich nástupu do školy nebo když si třeba nevěděli s něčím rady?**

„Ano, Áda pomáhá hodně předškolákům s oblékáním, zavazováním bot. Pomáhá jim hledat hračky apod.“

18.2 Příspěvek Marcely Rackové do časopisu OBČASNÍK

JEDEN DEN - Marcela Racková s rodinou

Bác. Probouzím se úderem do hrudníku. Naše nejmladší se vždycky probere první a v tu ránu začíná žít. Chvilku si myslím, že ještě vydržím v teplé posteli, ale obava z toho, že Kateřina spadne ze schodů v ložnici, mě vyžene. Bývá kolem sedmé. Pravým okem mrknu přes sklo dveří ke klukům. Tam už se čte. Matyáš předčítá Vojtovi Záhadu hlavolamu. Pokud nejsou příliš unavení z předešlého dne, většinou nemůžou dospát. Sejdu dolů do kuchyně, stavím vodu na čaj, Kačka zatím vtrhne k holkám nebo mi šmejdí pod nohama. Nemusím běžet nakoupit, tím se obvykle všechno o půlhodinky posouvá. Sháním děti do koupelny a pak ke stolu, pomáhají mi s přípravou. Jenom Františka je uprostřed svých příběhů (například kartáčky v koupelně jsou právě v nějaké sporu) a chvíli trvá, než nás dohoní. Kateřina zatím všechno rozhazuje, musím jí určit nějakého osobního strážce. Nejčastěji to bývá Vojta nebo Dorotka, oba k tomu mají přirozené vlohy. Petr nás dnes předběhl, voláme ho proto z dílny domácím telefonem k snídani. Okolo půl deváté celá rodina usedáme, modlíme se a v klidu (pokud Kateřina něco nevylije, kocour neshodí) se najíme.

Asi v 9 hodin si děti doběhnou uklidit vyvětrané peřiny, já uklízím stůl, Petr odchází „do práce“. Začíná škola. Dnes máme češtinu a matematiku, takže hočičky si jdou k sobě hrát a kluci si na hlavním stole v kuchyni připraví pomůcky. Matyášovi diktují diktát na vzory podstatných jmen, Vojta si zatím rozcvičuje ruce a pak pečlivě krouží do písanky **r** a **Hurvínek**. Pak se role obrátí. Vojtovi diktují na téma měkké souhlásky a Matyáš doplňuje vzory do cvičení. V průběhu si nakrájím ovoce k svačině, uklidím nádoby do myčky, někdy nakouknu k holčičkám. Dopírá pračka (večer připravená, ráno zapnutá) a Vojta si dělá malou přestávku na ovoce a WC. S Matyášem si probíráme slovesa, hledáme je v textu, časujeme a určujeme. Potom se s Vojtěchem vymění a já řeším spor o panenky v dívčím pokoji. Vojta čte Kuře Napipi, hledáme

souvětí a spojky. Pak je delší přestávka (asi půl hodiny). Holčiny vběhnou mezi nás, já vyběhnu na půdu pověsit prádlo. Dorotka zatím vedle vystříhala a slepila krásný pokojíček i s nádobím z vlnité lepenky. Sice trošku zapatlala okolí, ale výrobek je velmi podařený. Kateřina zase rozmetala po pokoji všechny kostičky Duplo, ale zase nic nepotrhala a nepočmárala. Františka si trochu zacuchala vlasy a zamotala se do svých papírových křídel, ale zase se s Dorotkou nepopraly. Po svačině jdou děvčátka pokračovat ve svých bohubilých činnostech, vyzbrojena dobrůtkami.

A kluci po důraznějším zavolání přicházejí „do lavice“. Já začínám krájet zeleninu do polévky, Vojta stojí vedle mě a počítáme – násobíme okna, známky a angličáky a rozdělujeme rohlíky, bonbóny a kostky. Mezitím Matyáš u stolu počítá zadané příklady a slovní úlohy. Pak se zase vymění a situace se opakuje – Vojta počítá zadané úkoly, Matyáš u mě sčítá a odčítá bedny s pomeranči, tržbu za několik měsíců a tak podobně. Jenom já jsem vyměnila prkénko na zeleninu za mísu a míchám maso na karbanátky. Dnes nepotřebujeme probírat nic nového, zatím tedy končíme. Dorotka s Vojtěchem odchází na hudební přípravku a já, po té, co je vyprovodím přes hlavní silnici, dávám Kačenku po polévce spát. Matyáš už zase leží v knize a Fanyinka se houpe na laně, tentokrát už v pánském pokoji. Při uspávání zkontroluji to, co kluci napáchali samostatně.

Dnes scházíme k modlitbě před obědem v půl druhé. Kdo je volný, připraví stůl, zavolá tátovi. Po obědě má tatínek „polední klid“ a děvčátka polední neklid. Starší děti se chystají ven, obejdou kamarády v ulici nebo možná půjdou na sjezdovku. Já si udělám kávu a lehce relaxuji s Kateřinou na zádech. Pak s holčičkami poklidíme pozůstatky jejich dopoledního zaměstnání a jdeme na louku bobovat.

Kolem šesté se zase scházíme doma. Děti si rozvěšují mokré oblečení a vrhají se na „košík“. Tam se vždycky dají objevit nějaké ty tatranky, horalky a sladkůstky. Teď mají všichni čas pro sebe. Já skládám prádlo, uklízím nádobí, vysávám, sundávám Kateřinu ze stolu, peru se s ní o mobil, knihy a peněženky (naštěstí ne všechno v jeden den). Přitom si zpíváme a díváme se na „haf“

z okna. Po sedmé kluci ještě cvičí na flétnu, housle a klavír, zkouším Matyáše z anglických slovíček. S Dorotkou si chvíli čteme ze Slabikáře, rozkládáme slova na hlásky a obráceně, kreslíme uvolňovací křivky. S ní ještě nepracujeme tak systematicky, spíše podle času a chuti. Aktovku má pečlivě připravenou (také s korálky, kolínskou a sponkami do vlasů) už od Vánoc.

A po té, po mnoha hlasitých výzvěch uklízíme. Večeříme, jdeme se mýt a spát. Petr se při své nepravidelné práci mezi námi v průběhu dne zjevuje a zase mizí, občas něco glosuje, někdy k nám přisedne a povídáme si. Vždycky, pokud není na cestách, společně snídáme a obědváme, vždycky ukládá kluky.

V půl deváté se vypráví nebo čte pohádka u holčiček (Kateřina už spí), pokud se pomalu uklízí, bohužel se odkládá na jindy. Petr odchází za pány nahoru a po modlitbě usínají i oni.

Já upadnu do křesla, dávám si čaj a počítám, co jsem nestihla.

VARIANTA 2

Máme výtvarku a všechny děti jsou v kuchyni a patlají, trhají a lepí svou představu o díle. Kateřina rozlévá vodu z vodovek na výkresy.

VARIANTA 3

Cvičíme. Když se všichni přestanou překřikovat, rovnáme si páteř, posilujeme na žebřinách, řeším spory o facky při upaženích. Nejoblíbenější jsou trakaře okolo kuchyňského pultu.

VARIANTA 4

Máme hudebku a posloucháme Dvořákovy Slovanské tance. Trošku posloucháme, trošku hledáme, proč je Kateřina tak divně zticha, trošku se snažíme umlčet Františku, která k tomu zpívá.

VARIANTA 5

Jdeme na výlet a všechno je jinak.

VARIANTA 6

V nejlepším případě se mi podaří všechno skloubit dohromady. Hrajeme si hru na podstatné jména, která Dorotka rozkládá na hlásky, Vojta počítá slabiky, a Matyáš určuje kategorie. Františka navazuje jiným, které začíná

stejným písmenem. Jindy hledáme synonyma, protiklady, počítáme ořechy, které schováváme a malé holčiny je hledají, ostatní sčítají a odčítají a jedí. Kateřina uprostřed staví věž a navléká kolečka na tyčku.

VARIANTA 7

Někdo je nemocný a musíme se střídat u dětí s Petrem.

VARIANTA 8

Všichni jsme nemocní. Díváme se na video.

VARIANTA 9

Já jsem nemocná. Dívají se na video. Pozn. Za celé čtyři roky asi 4 dny.

VARIANTA 18

Je léto a jdeme do lesa „prvoučit“ a cvičit.

VARIANTA 25

Všichni si čteme pohádku a o té si povídáme.

VARIANTA 60

Všichni se díváme na film a o něm si pak povídáme.

VARIANTA 365

Závěrem

Nechtěla jsem čtenáře vyděsit. Chtěla jsem říci, že jsme zvolili po dlouhém přemýšlení domácí školu a že každý den je pro nás malá bitva o to, abychom mohli být s někým, koho milujeme, abychom se učili mu porozumět a abychom v něm našli nebo probudili a dále pěstovali Boží dar, do něj vložený. I proto, že on je náš Boží dar, o který se podle svých sil musíme postarat.

Pořád si myslíme, že to, že na své děti „vidíme“ vyvažuje všechno, co nám chybí. Dostatek času pro sebe samé, metodika, někdy i znalosti, stoprocentní pořádek v domě. I naše děti na nás „vidí“. Vědí, jak řešíme své problémy, jak pracujeme, jak se potřebujeme, jak hledáme v encyklopediích, jak zacházíme s penězi, jak přijímáme přátele a Petr zákazníky.

Možná nám síly dojdou, ale to budeme řešit až potom.

P. S. Pro upřesnění uvádím naše status quo. Jsme rodina s pěti dětmi. Je jim 10, 8, 6, 4, 1 rok. Učíme dva nejstarší chlapce, od září začneme první děvče. Máme dům v malém městečku v jižních Čechách. Manžel je výtvarník a atelier má v domě. Máme jedno auto, ale já neřídím. Babičky žijí 150 km od nás.

18.3 CD – Audio záznam z rozhovorů

CD1 – rozhovor s pí. Novákovou

CD2 – rozhovor s pí. Tůmovou

CD jsou přiložena v kapse, na zadní straně desek diplomové práce.

18.4 Žádost o povolení individuálního vzdělávání (1. stupeň ZŠ)

Jméno žadatele (zákonného zástupce žáka):

Adresa žadatele:

Tel. žadatele:

E-mail žadatele:

Dle § 41 zákona 561/2004 Sb., žádám o povolení individuálního vzdělávání pro mého syna /mou dceru:

Jméno a příjmení:

Rodné číslo:

Trvalé bydliště žáka:

Povolení žádám na období:

Důvody pro individuální vzdělávání:

Popis prostorového a materiálně technického zabezpečení vzdělávání a podmínek ochrany zdraví individuálně vzdělávaného žáka:

Další skutečnosti, které mají vliv na průběh vzdělávání žáka:

K žádosti přikládáme:

1. doklady osvědčující splnění požadovaného vzdělání osob, které budou žáka individuálně vzdělávat
2. vyjádření školského poradenského zařízení (podle § 116 školského zákona) tj. Ped.-psych. poradny nebo Spec. ped. centra
3. seznam učebnic a učebních textů, které budou ve výuce užívány (pouze pokud nejde o učebnice uvedené v § 27 odst. 1 školského zákona, tzn. učebnice a učební texty, kterým byla udělena schvalovací doložka MŠMT).⁵

V dne

Podpis žadatele:

⁵ Pozn.: dítě musí být žákem školy, ve které žádáte o povolení individuálního vzdělávání, pokud tomu tak není, musíte současně požádat o přijetí do ZŠ Praha 7, Letohradská 1

18.5 Žádost o povolení individuálního vzdělávání (2. stupeň ZŠ)

ZÁKLADNÍ ŠKOLA Praha 7, Letohradská 1

Jméno žadatele (zákonného zástupce žáka):

Adresa žadatele:

Tel. žadatele:

E-mail žadatele:

V souladu s Vyhlášením pokusného ověřování podle § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) čj. 9 587/2007-22, žádám o povolení individuálního vzdělávání pro mého syna /mou dceru:

Jméno a příjmení:

Rodné číslo:

Trvalé bydliště žáka:

Povolení žádám pro tyto ročníky, ve kterých má být žák vzděláván:

Důvody pro individuální vzdělávání:

Popis prostorového a materiálně technického zabezpečení vzdělávání a podmínek ochrany zdraví individuálně vzdělávaného žáka:

Další skutečnosti, které mají vliv na průběh vzdělávání žáka:

K žádosti přikládáme:

4. doklady osvědčující splnění požadovaného vzdělání osob, které budou žáka individuálně vzdělávat
5. vyjádření školského poradenského zařízení (podle § 116 školského zákona) tj. Ped.-psych. poradny nebo Spec. ped. centra
6. seznam učebnic a učebních textů, které budou ve výuce užívány (pouze pokud nejde o učebnice uvedené v § 27 odst. 1 školského zákona, tzn. učebnice a učební texty, kterým byla udělena schvalovací doložka MŠMT).⁶

V dne

Podpis žadatele:

⁶ Pozn.: dítě musí být žákem školy, ve které žádáte o povolení individuálního vzdělávání, pokud tomu tak není, musíte současně požádat o přijetí do ZŠ Praha 7, Letohradská 1